

K İ T A P H A B E R

K İ T A P V E E L E Ő T İ R İ D E R G İ S İ

06

ÜLKER GÜNDOĞDU

ETHEM ERDOĞAN

A. ERKAN AKAY

EMRE GÜL

MERVE YURTSEVER

EMRE MİYASOĞLU

RESUL BULAMA

GURBET LÜY

NECLA DURSUN

TUBA YAVUZ

AYŞE BAĞCA

VİLDAN KINALI

GÜLNAZ ELİAÇIK YILDIZ

HAVVA İREM ŞENGÜL

RECEP AYIK

ŞERİFE SALİHA BUĞA

BİLAL CAN

TÜRK EDEBİYATI'NA BİR VEFA

Mehmet ÖZGER: TARİH, SADECE İYİLERİ DEĞİL, KÖTÜLERİ DE UNUTMUYOR

Söyleşi: Necla DURSUN

KitapHaber Kitap ve Eleştiri Dergisi

6. Sayı, Haziran 2023

İmtiyaz Sahibi

Sabri Ünal

Genel Yayın Yönetmeni

Bilal CAN

6. Sayı Dosya Editörü

Ülker GÜNDOĞDU

Yayın Kurulu

Ethem ERDOĞAN

Ülker GÜNDOĞDU

Enes CAN

Necla DURSUN

Ömer ERTÜRK

Murat DENİZ

Uğur CUMAOĞLU

Son Okuma

A. Erkan AKAY

Görsel Yönetmen

Erdal YILDIZ

atasarimofisi@gmail.com

Kapak Görsel:

pexels.com –Turgay Koca

Sosyal Medya ve İletişim

Twitter: @kitaphaber

Instagram: @kitaphaberr

Facebook: kitaphaber

E-posta: editor@kitaphaber.com.tr

Web: kitaphaber.com.tr

Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla gönderilir. Yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri yapabilir.

Reklam ve tanıtım için editor@kitaphaber.com.tr adresinden talebinizi iletebilirsiniz.

© KitapHaber tescilli bir markasıdır. 2011-2023

SUNUŞ

Türkiye'nin en büyük kitap değerlendirme platformu olan kitaphaber.com.tr, kiti-
ba ve kitabî olan çağrısını 2011'den bu yana internet platformu üzerinden devam et-
tirmekte, bununla birlikte de 2021 yılında Türkiye'nin hibrit olarak yayınlanan ilk kitap
ve eleştiri dergisini de ücretsiz olarak okurların hizmetine sunmaktadır. 2021 yılından
bu güne değin 5 sayı ile okurlarımıza kitap, kültür ve eleştiri adına bütünlüklü bir
çalışma sunma gayreti içerisinde olduk. 6. Sayı ile okurlarımızın karşısına çıkmanın
heyecanı içerisindeyiz. İlk sayımızdan son sayımıza kadar aynı dert ve aynı minval
üzere, aynı heyecan ve aynı hassasiyet ile birlikte nice sayılara ulaşma dileğiyle.

Yeni sayımızı "Vefa"ya yaslayarak okurun karşısına çıktık. Türk Edebiyatı'nda git-
tikçe bulanıklaşan bir alan "Vefa". Türk Edebiyatı'nda kültür havuzumuza su taşıyan
nice yazar, şair ve kalem erbabı, eserler vererek, edebiyatımızın alanının, yankısının
artmasına vesile olmuştur. İyi veya kötü, her kalem erbabı, Türkçe kelimelerle ördüğü
eserinde, kullandığı kelimelerle dilin anlam boyutunun gelişmesine katkı sağlamıştır.
Ortaya konulan eserler, yetkinlik noktasında, özgünlük ve kalite açısından elbette ki
eleştirilebilir, fakat ortaya konulan eser, Türkçe'nin anlam dünyasına küçük de olsa
bir katkı sağlamıştır. Dolayısıyla, bu sayımızda kısmen de olsa, belirli yazarlar eksen-
inde Vefa'yı sayfalarımıza taşıdık. Bu dosyanın yapılacak daha geniş kapsamlı dosy-
alar ve çalışmalar için bir katkı niteliği taşımasını umut ediyoruz.

Yazılarıyla dergimize katkı veren ve derginin çıkması için çaba gösteren herkese
teşekkürler. Birlikte nice sayılara.

Bilal CAN | Genel Yayın Yönetmeni

İÇİNDEKİLER

Giriş / Sunuş Yazısı: Bilal CAN • 3

Türk Edebiyatı'na Bir VEFA • 5

Dosya Editörü: Ülker GÜNDOĞDU • 6

Reşad Ekrem Koçu'yu Kösem Sultan İle Anmak- Ülker GÜNDOĞDU • 7

Sorumluluk Bilinci Yüksek Bir Müslüman Yazar: Ramazan Dikmen- Ethem ERDOĞAN • 10

Hasan Nail Canat'ın İlhamından Çocuk Romanlarına Düşenler - A.Erkan AKAY • 14

Türk Edebiyatının Üzerinde Bir Hayalet Dolaşıyor - Emre GÜL • 18

Fantastik Ve Korku Hikâyelerinin Ülkemizdeki Mimarı Kenan Hulusi Koray - Merve YURTSEVER • 20

Bir Devrin Şahidi: Mustafa Miyasoğlu - Emre MİYASOĞLU • 23

İsa'nın Sofrasında Yahuda Olmamak İçin Milli Şuur: Ciğerdelen ve Ülker Fırtınası Romanları
Üzerinden Safiye Erol'u Tanımak - Resul BULAMA • 26

Masalıcı Baba: Eflatun Cem Güney - Gurbet LÜY • 30

"Tarih, Sadece İyileri Değil, Kötüleri De Unutmuyor" Mehmet Özger İle Söyleşi - Necla DURSUN • 33

15 Maddede Sermet Muhtar Alus - Ülker GÜNDOĞDU • 37

Hocaların Hocası: Şerif Aktaş - Tuba YAVUZ • 40

Nigar Binti Osman - Ayşe BAĞCA • 43

Unutulmamış Ama Hatırlanmamış Bir Yazar: Abdülhak Şinasi Hisar - Vildan KINALI • 46

Hafızanın Sokaklarında Arananlar - Necla DURSUN • 49

Silik Bir Hayta: Ali Tavşancioğlu - Gülnaz Eliaçık YILDIZ • 55

Genç Bakış

Bu Da Böyledir- Havva İrem ŞENGÜL • 58

Kısa Bakış

Aile Ve Zaman Merkezinde Yeşeren Hikâyeler- Recep AYIK • 60

Ayrıntılı Bakış

Erdemli Şehrin Yapı Taşları: Atomik Alışkanlıklar- Şerife Saliha BUĞA • 61

Hassas Mi'yar

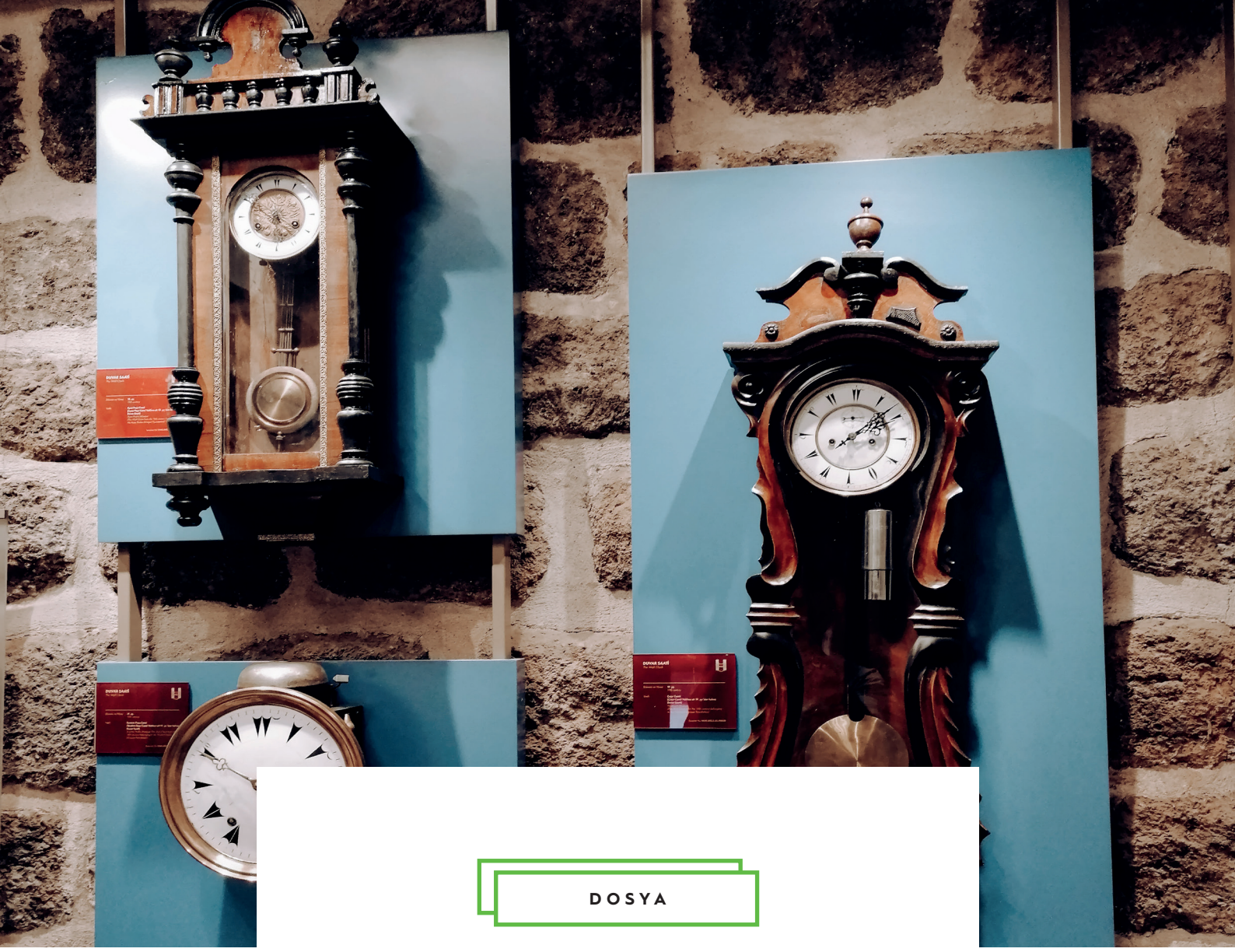
Okuyalım Ama Nasıl?- Tuba YAVUZ • 64

Sayfadan Beyazperdeye

Eskilerden, Eskimeyenlerden: Ölü Ozanlar Derneği

Şerife Saliha BUĞA • 66

Niçin Kitap Okuruz? - Bilal CAN • 69

DOSYA

TÜRK EDEBİYATI'NA BİR VEFA

DOSYA EDITÖRÜ: Ülker GÜNDOĞDU

Alus 1887 ve 1952 aralığında yaşamış, dönemini eşsiz bir şekilde bu eseriyle bizlere aktarmıştır.

Temennimiz diğerlerinin de eserlerinin en azından günümüz okurları için bir kere daha yayımlanması. Günümüz yazın dünyasından bahsederken, bu sürecin okunmasının geçmişle barışık bir hâlde, öyle hemen ortaya çıkan bir süreç olmadığını, aksine bu gün edebiyatımızın geldiği dikkat çekici süreç için geçmişte kalem oynatıp ismi unutulmuş yazarların katkılarının çok büyük olduğudur. İçinde var olduğumuz yazın dünyasını, bu sayımızda andığımız isimlerin gayretlerine borçlu olduğumuzu, geçmişle bağımızı her daim canlı tutmamız gerektiğini hatırlatmak istedik.

Türk Edebiyatında çok sayıda unutulmaya terk edilmiş kalem vardır. Yaşarken yıldızı parladıkları halde öldükten sonra unutulmuş olanlar da var. Bu değerlerimize sahip çıkmak için eli kalem tutan her yazarın ve kültür emekçisinin bu isimlere bir vefa borcu var. Bu gayret ile hazırlamış olduğumuz Kitaphaber Kitap ve Eleştiri Dergisi 6. Sayısında bir Vefa Dosyası açtık. Bu vesileyle edebiyatımıza emek veren ve kültür havuzumuza su taşıyan tüm yazarlarımıza bir selam verebilmek istedik. Ortaya koyduğumuz bu çalışma, dergicilik açısından bir tür farkındalığı artırma niyeti taşımakla birlikte, geçmişten günümüze bu alanda yapılan çalışmaları da az da olsa gün yüzüne çıkartmayı hedeflemektedir. Bu çalışmamızda her ne kadar, unutulmuş yazarlar ve yapıtlarının belki ancak binde birine değinmiş olsak da bir literatürün varlığına katkımız olacağını ummaktayız.. Son 5 yılda, eski yazarlar ve yapıtlar konusunda bir altın çağa girildiği söylenebilir. İletişim Yayınları'ndan çıkan İstanbul Kitapları serisi ile unutulmuş edebiyatçılar 2020'lerde yeni bir ilgi kazanmıştır. İş Bankası Yayınları, Can Yayınları ve Koç Üniversitesi Yayınları'nın unutulmuş edebiyat konusundaki baskılarıyla ve onlardan etkilenerek peşinden gelen yayınevlerinin gayretleri, yazın dünyası açısından bir tür vefa okuması olarak görülebilir.

Yazarlar, isteseler de unutulamazlar, çünkü zihin, gönül ve ruhları kâğıtlara geçmiştir. Onlara vefa göstermek adına yazarlarımızı hatırlayarak ve kısacık da olsa anarak onların sesini yaşadığımız çağda duyurmalıyız. Seslerine kulak vererek, ortaya koyduklarını değerlendirerek, hatta kimi zaman eleştirerek kimi zaman da hakkını teslim ederek...

Bugün vefa görmeyen, unutulmuş isimler diye andığımız yazarların yapıtlarını okura sunmalıyız ki: bu unutulmaya yüz tutmuş yazarlar arasında bazılarının kitapları yayımlanıyor, haklarında yapılmış araştırmalar yayınlanıyor. **Sermet Muhtar Alus'**un yayınlanan kitapları ve hakkında çıkan araştırma kitabı buna örnektir. *Bir İstanbul Bilgesi Sermet Muhtar*

DOSYA

REŞAD EKREM KOÇU'YU KÖSEM SULTAN İLE ANMAK

Ülker GÜNDOĞDU

en önemli ve büyük yapıtı, İstanbul'u her yönüyle ayrıntılı biçimde anlatan İstanbul Ansiklopedisi olarak kabul edilmektedir. Bu ansiklopedinin ilk baskısı 1944 ile 1951 yılları arasında "Aba-Bahadır Sokağı" maddeleri ve ikinci baskısı 1958 ile 1971 yılları arası yayımlanmıştır. Ve 11'inci ciltte 7076 sayfaya ulaşarak "Gökçinar" makalesinde yarım kaldı. Koçu'nun diğer kitapları "Osmanlı Padişahları" (1960) ile "Eski İstanbul'da Meyhaneler ve Meyhane Köçekleri" (1947) ve 2 ciltlik "Kösem Sultan" eserleridir.

Konuşunca doğruyu söyleyeceksin. Dilinizde tarih, gerçek hayattan daha canlı, daha güzel, daha büyümlü, daha heyecanlı, daha anlaşılır. Osmanlı tarihinin en görkemli kadınlarından Kösem Sultan... Sultan Ahmed'in ölümü karşısında Kösem Sultan'ın halini nasıl anlatabilirsiniz? Hani o güzel gözlerden iplik iplik inen kan yakıp sızlatıyordu. Siyah gecenin siyah olur gözyaşı. "Benim naaşımı pîrim Aziz Mahmud Efendi gasletsin" diye vasiyet etmişti. Üsküdar'dan gelen Aziz Mahmud Efendi: "İhtiyarım... Dayanamam. Hafız Şaban bana vekalet etsin!.. Demişti. Bu vefat karşısında İstanbul halkı sokaklara dökülmüştü... Reşad Ekrem Koçu, Kösem Sultan'ın entrikalarla dolu yaşamını son derece renkli bir anlatımla sunmaktadır. Yalınayak Rum kızının dünyanın en güçlü ve zengin kadınlarından birine dönüşmesinin çarpıcı hikâyesi Koçu'nun tutkulu kalemiyle tarihe tanıklık etmektedir.

1905'te İstanbul'da doğan Reşad Ekrem Koçu, Türk tarihçi ve yazardır. Tarihî konularda yazdığı fıkra, roman, hikâye ve incelemeleriyle birlikte en önemli yapıtı; İstanbul Ansiklopedisi'dir. Önce Bursa Erkek Lisesi'ni ve ardından İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. Aynı fakültede asistan oldu ancak hocası Ahmet Refik Altınay görevinden uzaklaştırılınca Reşad Ekrem Koçu da üniversiteden istifa eder. Alman, Kuleli, Pertevniyal ve Vefa Liselerinde tarih öğretmenliği yapar. Reşad Ekrem Koçu, 6 Temmuz 1975'te İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur.

Öğretmenliği sırasında Tarihten Sesler gibi çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, hikâye ve çocuk romanları, Osmanlı döneminin ilginç olaylarını ve kişilerini öyküleştirdiği "Forsa Halil" (1962), "Patrona Halil" (1967), "Erkek Kızlar" (1962) gibi kitaplar yazdı. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin 1943 ile 1967, yılları arası 6 cildin bazı bölümlerini günümüz Türkçesine aktarmıştır. "Türk Giyim, Kuşam ve Süsleme Sözlüğü" (1967) ise alanında yapılmış ilk önemli çalışmasıdır. Reşad Ekrem Koçu'nun

Reşad Ekrem Koçu, Kösem Sultan'ın entrikalarla dolu yaşamının son derece renkli bir tasvirini sunuyor. Osmanlı tarihinin en görkemli kadını anlatmaya her yazarın mürekkebi yetmeyebilirdi. Kösem Sultan... Ahmed'in haseki sultanı, IV. Murad ile İbrahim'in annesi, IV. Mehmed'in babaannesi olarak yıllar boyu Osmanlı sarayının temel direklerinden biri. Müthiş bir güç odağı ve evlat katili(!) olan bir sultan. Reşad Ekrem Koçu, Kösem Sultan'ın entrikalarla dolu yaşamının son derece acımasız değil son derece şefkatle, renkli bir tasvirini sunuyor okurlara. Çıplak ayaklı Rum kızı neler yaşayabilir ki demeyin. Dünyanın en güçlü ve zengin kadınlarından birine nasıl dönüştü de demeyin. Hikâyesi Koçu'nun anlatımıyla okurken bambaşka bir okuma tadı kazanıyor olacaksınız.

Ahmet Bülent Koçu ve Reşad Ekrem imzalarını da kullanan Reşad Ekrem Koçu, gazeteci-yazar bir babayla ev kadını bir annenin oğlu olarak İstanbul'da gözlerini açar açmaz zihni hemen her ânı kayda almaya başlar.

Tercüman gazetesinde sohbet ve tarihî fıkralar yazıyordu. Akıcı üslubu ve Osmanlı tarihine hâkimiyeti sayesinde popüler tarihçiliğin başta gelen ismi oldu. Gazete ve dergilerde folklor, tarih ve kültür alanlarında çok sayıda yazı, inceleme ve araştırma yayımladı. Sokaktaki ortalama insanı esas alan, herkesin okuyacağı araştırmaların, romanlaştırılmış tarihî olayların yanı sıra bilimsel çalışmalarla da ilgilendi. Koçu'nun tarih, kültür ve sanat alanındaki derin bilgisinin yansıdığı "İstanbul Ansiklopedisi" yazarın çektiği geçim sıkıntısı yüzünden 11. ciltte, "Gökçinar" maddesinde tamamlanamadan kaldı.

Reşad Ekrem'in Kösem Sultan'ı tarihi bir roman, dolayısıyla kurgu ile gerçek harmanlanmaktadır. Yazar bunu gerçekten çok başarılı bir şekilde yapmaktadır. Tanıtım yazısında da ifade edildiği gibi Reşad Ekrem gerçekten tarihi anlatırken yaşatmaktadır. Romanın ilk kısımlarında kurgu ağır basarsa da ilerleyen bölümlerde tarihî gerçeklere ağırlık

verilmektedir. Osmanlının en çok konuşulan ve ilginç kadınlarının başında gelen ve evlat katili olarak bilinen Kösem Sultan'ın yaşamından, daha doğrusu entrikalarla dolu yaşamından kesitleri sunmaktadır.

Osmanlı tarihinde iki oğlunu tahta çıkarıp akabinde de torununun saltanatını gören tek Osmanlı sultânıdır. Ayrıca Osmanlı tarihinde katledilen tek valide sultandır. Osmanlı haremde kadın hâkimiyetinin sembolü haline geldiği ve Haseki Hürrem Sultan'la başlayan, popüler kültürde ve tarihi edebiyatta Kadınlar Saltanatı olarak adlandırılan dönemi zirveye ulaştırdığı kabul edilmektedir. Kösem Sultan 1623 yılında Osmanlı devlet geleneğinde daha evvel hiç yaşanmamış bir şekilde saltanat naibi olarak devleti yönetmeye çalışmış, büyük ölçüde de başarılı olmuştur. kadından söz edilirken akla gelen en büyük isimlerden biri olarak siyasî tarihe geçmeyi başarmıştır.

Ahmet Refik, Kösem Sultan'ın şefkatli biri olmasının yanında saltanat hırsı olan bir kadın olduğunu söyler. Dahası henüz hasekilik döneminde saltanatı ele geçirmeye çalıştığını ve nüfuzunu arttırmak için siyasi bağlantılar kurduğunu belirtmektedir. Ayrıca Kadınlar Saltanatı adı verilen dönemde, Osmanlı tarihinin en güçlü Valide Sultan'ı olduğunu düşünmektedir¹.

Rumen Şair Nicoliae Jorga, Kösem Sultan'ı din-dar, asil ve yetenekli bir Osmanlı kadını olarak tasvir etmektedir. Türk Tarihçimiz İlber Ortaylı ise Kösem Sultan'ın müthiş bir tarihî kişiliğe sahip olmasının yanında son derece entrikacı olduğu görüşündedir.

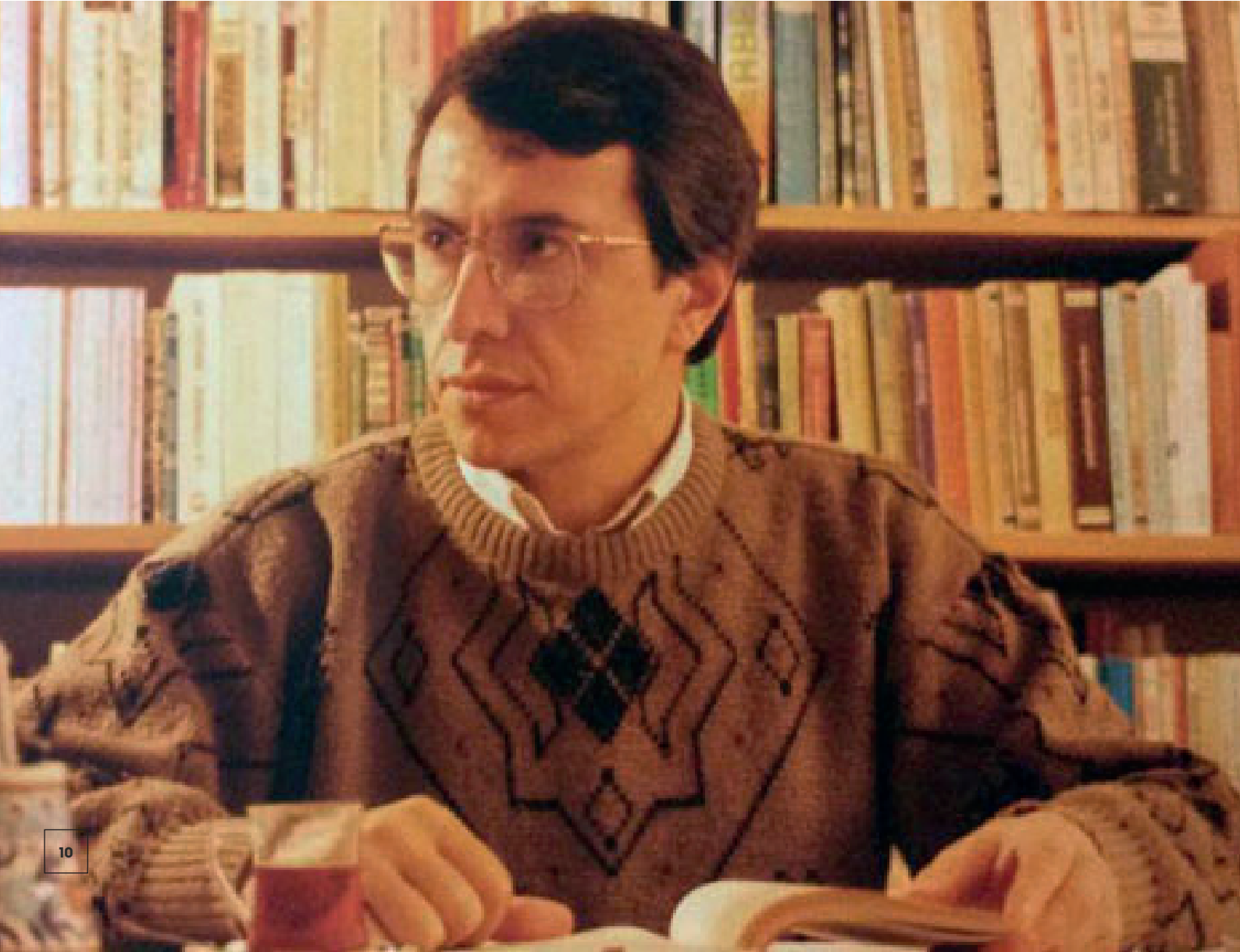
---

1 Altunay, Ahmet Refik (2051) Kösem Sultan Kadınlar Saltanatı, İstanbul: Yeditepe Yayınevi ISBN 6059787147 Orijinal Osmanlıca baskı: İstanbul AH.1332 (1916) ve 1923

DOSYA

SORUMLULUK BİLİNCİ YÜKSEK BİR MÜSLÜMAN YAZAR: RAMAZAN DİKMEN

Ethem ERDOĞAN

Ramazan Dikmen, en verimli zamanında henüz kırk bir yaşındayken hayatını kaybetmiştir (1977). Her ölüm erkendir ama onun ölümü Türk edebiyatı için gerçek bir erken ölüm olmuştur. Hikâye, günlük, deneme ve çeviri türünde yazılar yayınlayan Ramazan Dikmen'in, asli edebi kimliği hikâyeci olmasıdır. İlk hikâyesi, on sekiz yaşında 1974 yılında Akşam gazetesinde yayımlanır. Aylık Dergi, Mavera, Yönelişler ve kurucularından olduğu Kayıtlar dergilerinde yazmaya devam eder. Kendisi hafızdır. Meşhur ifadeye geçtiği üzere, köyünden yetişen her iki gençten biri olarak... O meşhur söz "Karyağmaz köyünden her iki gençten biri hafız biri şair olur." şeklindedir. Hikâye kitapları olan *Kıyıya Vuranlar* 1996, *Afife Ablanın İncileri* ise 1997 yılında yayımlanır. İlkini görmek kendisine nasip olmuştur. Bu iki kitap, 2006 yılında, Hece Yayınları tarafından *Muhayyer* (Bütün Öyküler) adı altında tek bir kitapta toplanmıştır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitiren yazar (1981) çalışma hayatına 1983'te Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulunda müfettiş yardımcısı olarak başlar. Aynı bakanlıkta bir süre de vergi kontrol memuru olarak çalıştıktan sonra 1988'de Fransızca mütercimi olarak Devlet Planlama Teşkilatına geçer. Eğitim ve araştırma göreviyle iki yıl kadar (1989-90) Brüksel'de bulunur. Yakalandığı karaciğer kanserinden kurtulamayarak kırk bir yaşında vefat eder.

Yazı Hassasiyeti

Yazı konusunda nasıl bir hassasiyet ve sorumluluk duygusuna sahip olduğunu "*Tükenerek Çoğalmak*" adlı deneme kitabında birkaç kez yaptığı anlatımdan görmek mümkün. Buna mukabil hikâye üretme itiyadı için Tükenerek Çoğalmak eserinde söylediği ifadeler kanaatimce onun yazı disiplinine yöneliktir. Çünkü yazı hassasiyeti ile hikâye yazma alışkanlığı arasında çelişki var zannedilebilir: "Benim hikâyelerim, bir anlamda kendi kendini yazan hikâyelerdir. Önceden ölçülüp biçilen bir şekilde kurgulanmış, planlanmış hikâyeler değildir. Dolayısıyla daha önceden belli olmayan, ama yazarak ulaşılan bir macerayı içerir (S.75)." Her

yazar belli bir okur kitlesine seslenmek durumundadır. Diğer bir söyleyişle sosyal olgu edebi esere dönüştükçe ya da edebi eserler sosyal olguları işledikçe toplumda karşılık bulma eylemi gerçekleşir. Yazar belli bir noktada yazıya işlediği bir öğretinin/inancın karşılığını okura aktarmak ve okurda yaşantı şeklinde bir karşılık oluşturmak ister. Ramazan Dikmen bu anlamda "Yazı inandığı, kurduğu dünyaya varmanın en ihmal edilemez, en vazgeçilemez yoludur yazar için" cümlesini kurar. Bu noktada yazının okurla paylaşılan bir şey olması dolayısıyla işlevli bir eylem olduğunun ve "işe yararlık-fayda sağlamak" amacına denk düştüğünün farkındadır Dikmen. 1980-1996 arasında ülkemizde kendisini Müslüman olarak tanımlayan insanların hayatında edebiyatın-sanatın önemli bir yere sahip olması hasebiyle de "herhangi bir şeyin faydası, karşıladığı ihtiyacın büyüklük ve önemine eşittir (S23)" der. Müslüman toplumu "kâfir toplum" ayrımı yapar ve "kâfir toplumlarda yazının faydasına atfedilen önem az buz değildir" cümlesini kurarak, o toplumlarda yazının kurulu düzen lejyoneri olmasına değinir. Onun yazı hassasiyeti-disiplini için temel bir sebep vardır aslında. Bu sebep 1980'den itibaren "Müslüman okur sayısı artışı" üzerindedir. İşin diğer yönü de edebiyat araştırmacısı-tarihçisi gibi özelliği olan bazı kişilerin (Ahmet Kabaklı, Mehmet Kaplan) yazı ve kitaplarında "İslamî Edebiyat, İslamî Çizgi" benzeri tanımlamaların yapılması, bu damarın edebiyatta görünür olmasıdır. 1923 sonrasında ilk kez ve dikkat çekici şekilde "İslamî Çizgi" söz konusu olunca "buraların yeniden İslamlaşma sürecindeki olumlu katkısı"ndan bahis açıyor Dikmen (S9)." Aynı düzlemde daha spesifik bir husus olmak üzere, "Müslümanlar olarak edebiyata bakarken sahip olduğumuz bakış açısının sıhhat derecesi" sorgulamasını yapıyor. Bu spesifik noktadan güçlü bir sonuç-bir çıkarım yapıyor. Bu çıkarımda kısaca gelenek şeklinde isimlendirdiğimiz hususa eğiliyor. "Geçmişteki kültürel değerlerimizle günümüz sanat-edebiyat faaliyetlerinin ilişkisi"ne geçiş yapıyor. Bu kültürel birikimden beslenmenin önemine değiniyor. Konuya güçlü bakışlar atarak bir Müslüman sorumluluğu ve bilinciyle şu soruları soruyor: "İslami edebiyat denince anladığımız nedir? Hangi edebiyat bizim edebiyatımızdır? Bizim kültürümüz ne tür bir kültürdür? Edebiyat ve kültür olguları Müslümanlara ait bir gündemin neresinde yer alır? Sanatın, edebiyatın İslam toplumundaki yeri ve işlevi nedir?... İtiraf edelim ki saydığım sorular hakkında birakalım sahihini, aydınlık bir anlayışın bile epey uzaklarındayız. Bu konular henüz tartışmaya bile açılabilmiş değil. (S10)"

Kültürden beslenme konusu onun çok önem verdiği bir konu. Murat Belge'nin "Kültür toplumsal olayların en demokratik olanıdır, en kitlesel olanıdır." sözünü alarak bir sosyal olgunun kitlelerce "demokratik bir tarzda belirlenmesi" meselesine getiriyor. Bu durum, yani kitlelerin kabulünün usulü Ramazan Dikmen'e göre "bir yanıfta ittifak etmek" anlamına geliyor. Bu noktada üstat Sezai Karakoç'un "şeytanın dil sürçmesi" ifadesine atıf yapmamız gerekiyor. Aynı düzleme dönük ifadeleri var Dikmen'in: "sanat yanı ile edebiyat, insandaki şeytanî eğilimlerden etkilenmeye en açık insan faaliyetlerinden biridir. (S11)"

Ramazan Dikmen yazılarında aslında bir Müslüman yazar duyarlılığı bütün tonlarıyla görülen bir gerçeklik. Müslüman bir yazarın neyi nasıl ve ne kadar yazacağından beslenme kaynakları üzerinde de titizlikle durması bizim için değerli bir örneklem oluyor. Tarih hem önemli mesele hem önemli bir kaynak. Nasıl faydalanmak gerektiği hususunda yönergemiz eksik. "Geçmiş kültürümüze bakarken çoğumuz toptancı bir yaklaşımın kurbanıyız. O kültürü bir kez tümüyle kültürümüz olarak benimseydik mi, sonu bir geçmiş değerler fetişizmine varacak tehlikelere de kapılarımızı açmış oluyoruz. Çünkü kültürle aramıza denebilirse bir hatır gönül ilişkisi giriyor ve bize, kültür adına her ne kalmışsa hiçbirine dokunmaya kıyamıyoruz. Sonra da tüm bir geçmiş hıccet sayma yanılığına düşüyoruz." Buna benzer yaklaşımları başka yazarlarda da görmek mümkün. Yukarıda söz ettiğimiz bazı kültür adamlarının ifadesinde geçen "İslamî edebiyat" değerlendirmesi kapsamında olan pek çok yazardan bahsediyorum. Birisi de Ali Göçer mesela. "Başkaldırının Boyutları" eserinde Dikmen'le benzer bir odağa yaklaşıyor: "Bütün bunlardan sonra sanırım şunu diyebiliriz. Müslüman sanatçı ürettiklerinde bir Müslüman duyarlılığını yansıtıyor, ancak İslamî bir sanat-edebiyat öğretmiyor ya da üretmiyor. Bu savın tartışılabilirliğini de kabul etmeliyim. Yaşadığımız koşulların belirleyici bir rol oynadığını varsayarsak sanata, edebiyata yükleyebileceğimiz en önemli işlev sanırım başkaldırı olacaktır. Özlenen bir dünya için tümünden bir hayır. Hayır+hayır+hayır = Evet. Evete varıncaya değin toptan ret." (Sayfa 9).

Ramazan Dikmen'in Hikâye Evreni

Ramazan Dikmen, kırk bir yıllık hayatının yirmi beş yıla yaklaşan edebiyat döneminde sadece iki hikâye kitabıyla mukabele etmiştir. Bu rakamın azlığını onun az yazmasına değil belki her yazdığını yayımlanmamasına bağlamak gerekir. Sonraki kuşakların anacağı, kalıcı, düzeyli anlatılar ve özgün

bir hikâye evreni oluşturma gayreti vardır ve başarılı olmuştur. Bunu da planlayarak ve kurgulayarak değil anlatarak yapmıştır. Yukarıda da alıntılanmış olduğum üzere şu cümlesi bunu açıklamaktadır: "Benim hikâyelerim, bir anlamda kendi kendini yazan hikâyelerdir. Önceden ölçülüp biçilen bir şekilde kurgulanmış, planlanmış hikâyeler değildir." Necip Tosun "dünyabizim" sitesinde yapılan bir söyleşide onun hikâye evreniyle ilgili şunları söyler: "Kuşağının pek çok yazarından önce öykünün ağırlıklı olarak bir dil olayı olduğunu fark etmiş, ayrıntı ustalığı ve yüksek gözlem gücü ile unutulmaz öykülere imza atmıştır. Öykülerinde, kasabalarının taş kaldırımlı sokaklarında bir rüya gibi geçip giden mahcup kızları, kimsesiz bekâr odalarına kapanıp ağlayan delikanlıları, geçmişin izlerini/değerlerini silip süpüren zamanı, yeni bir ateş yakmak için çırpınan ulu kişileri, bir dost muhabbeti için katlanılan uzun yolculukları, vuslatın asla gerçekleşmediği imkânsız aşkları anlatmıştır."

Ramazan Dikmen hikâyeyi yazma ya da yapma yerine anlatmayı tercih edenlerden. Bunu hikâye geleneğimiz saydığımızdan dolayı onu geleneği sürdüren bir hikâyeci sayabiliriz. Ancak hikâye tekniklerini kullanması açısından oldukça yenidir. Mesela anlatıyı metne çevirirken ayrıntıları işleyişi oldukça inceliklidir. Ayrıntıyı işleyişi inceliklidir, cümlesi onun bütün ayrıntıları değil önemli ayrıntıları yani kendine dert edindiği hususlardaki detayları anlatmasıyla ilgili. Çünkü onun hikâyesi bir dengeye yaslanıyor. Her şeyi anlatmıyor ama anlatıldığını canlı şekilde ifade ediyor. Bunu yapabildiğini de büyük ölçüde dile borçlu. Okudukça şekillenen bir Türkçe ile karşı karşıyayız. Hikâyenin okuru sürekli canlı tutması kurgudaki olayın gel gitlerine değil dile yaslanıyor, dille sağlanıyor. Ramazan Dikmen'in hikâyeleri okura ölümü hatırlatıyor. Ait olma hissi çok ağır ve okuru da bu duyguya çekiyor. Biraz yarım kalmışlık, biraz yalnız kalmışlık... Hep bir kekre ölüm tadı... Biraz mahviyet ve mahcubiyet.

Ramazan Dikmen, hastalığının ağır bir evresinde ilk kitabı *Kıyıya Vuranlar*'ın yayımlandığını görüyor. İkinci kitabı *Afife Ablanın Incileri*'ni görmek nasip olmuyor. Kendisiyle 1995'te Kütahya'ya bir ziyareti esnasında tanışmıştık. Sanıyorum, Kütahya'da öğretmenlik yapan akrabası Mehmet Ercümen'i ziyarete gelmişti. Sohbet edip kendisinden epey istifade ettiğimizi hatırlıyorum. Halil Güney'le birlikte uzun süre bu sohbetin teatisini yaptığımızı söyleyebilirim. Tesadüf mü yoksa tevafuk mu ama onun vefat haberini aldığımızda sanki ona ithaf gibi Edebiyat Ortamı dergisinde Ağıt adlı bir şiirim yayımlanmıştı.

Kıyıya Vuranlar çıkınca alıp okudum. Tanıştığım Ramazan Dikmen bütün hikâyelerde karşım-
da duruyordu. Yaşamayı bir sızı olarak yüzünde taşıyan insanlar vardır ya hani, o insan tipinin en belirgin örneği kendisiydi. Hikâyelerindeki gibi naif ve kırıkandı, bir o kadar da zarifti. Bu hikâyelerde birbirlerine bir sebeple yaklaşan insanlar, daha sonra yine hayatın zorlamasıyla farklı taraflara savrulurlar.

Dikmen'in göremediği ikinci hikâyeye kitabı *Afife Ablanın İncileri* çocukluk-ölüm temaları işler. Bu temaları tamamlayan izlekler aşk, ayrılık, hüznün, hayal kırıklığı, toplum eleştirisi, değerlerin yok oluşu minvalindedir. Necip Tosun "dünyabizim" sitesine verdiği mülakatta "*Ramazan Dikmen sanat serüvenini ne yazık ki tamamlayamadı.*" Tespitini yapmıştır. Diğer önemli tespitlerinden de söz edelim: "... öykülerini yeniden okuduğumuzda nasıl parlak ve ışıklı bir dünyayı kaybettiğimizin bir kez daha farkına varırız. Yazıklanmamak elde değil ama öykülerindeki o temel vurguyla: Her şey bir kader iledir..."

Sonuç

Ramazan Dikmen'in Tükenerek Çoğalmak eserinde "*Benim hikâyelerim bir anlamda kendi kendini yazan hikâyelerdir.*" dediğini aktarmıştık. Bu ifade Ramazan Dikmen hikâyelerinin oluşum ve anlatım şekline dair güçlü veri sağlıyor. Bu veri bizi onun kurgu yaparken de metni oluştururken de gevşek ve düzenlemeye açık bir metin tasarımı yaptığını götürüyor. Dolayısıyla "Halk Hikayesi"nde sürekli varyant oluşumunu sağlayan gevşek yapının farkında olduğunu gösteriyor.

Ramazan Dikmen hikâyeleri canlı mekân ve görsellik üzerine de kuruludur. *Kıyıya Vuranlar*'da hemen her hikâyeye için okur "sonra ne oldu" sorusuna yaslanarak finali başlangıca çevirir. Kafasında yeniden yazar. Ama Ramazan Dikmen kendi anlatısına işlediği arka planın dağılmasına, silikleşmesine izin vermeden sürdürür anlatıyı. Karakter ve tipler, yazarın arka planını sağlam şekilde aktarmaktadır. Bunu "Müslüman yazar" hassasiyeti olarak tekrar ifade etmiş olalım. Osman Bayraktar onun için "kendi doğrusundan emin" der Yedi İklim dergisinin Nisan 2011 sayısında.

Kendisi için yazılacak en son ve en önemli cümleyi kuralım: Ramazan Dikmen, sanatçının inancını temel alarak nasıl bir sanat seyri takip edebileceği, nasıl eserleri üretebileceği hususunda öncü bir kalemdir. Yazı sorumluluğu ve bilinci içinde

Müslüman bir sanatçının neyi-nasıl yazabileceği ve neyi yazmaması gerektiği onunla, onun yazdığı denemeler ve verdiği mülakatlarla ortaya çıkmış durumdadır. Bu anlamda Türk edebiyatında en önemli ve örnek kişilerden birisi ve bir **öğretileme** ustasıdır. Rahmet olsun.

DOSYA

HASAN NAIL CANAT'IN İLHAMINDAN ÇOCUK ROMANLARINA DÜŞENLER

A. Erkan AKAY

2004 yılında Üsküdar Belediyesi Ramazan Etkinliklerinde Binali Yıldırım'ın elinden son ödülünü aldıktan sonra, Belediye'nin hatıra defterine **"Bu gece çok güzel ve gizemli."** yazmış ve gizemini sezdiği o gecenin sabahına karşı vefat etmiş Hasan Nail Canat.⁽¹⁾ İlhamla dolu dünya hayatı, ilhamın kaynağına rücu etmiş. İlhamla bağı neredeyse hiç kopmadan yaşamış desek hata etmiş olmayız.

Henüz lisedeyken, arkadaşlarını bir araya getirip tiyatro oyunları sahneye koymaya başlamış. Yirmi dört yaşında çıkarttığı ilk şiir kitabından bir yıl sonra, babasının karşı çıkmasına rağmen, "Moskof Sehпасı" adlı oyunla tiyatro tutkusunu profesyonelliğe taşımış. 1200 kez sahnelenen ve büyük beğeni toplayan bu oyun, Kayseri Din Görevlileri Derneğinin bir organizasyonunda sahnelenmiş ve Canat'ın babası da bu oyuna Kayseri Müftüsü tarafından davet edilmiş. Böylece babasını ikna eden ve ondan "Allah yolunda kullandığın sürece yolun açık olsun" duasını da alan Canat, bu duanın bereketini Üstad Necip Fazıl Kısakürek'in sohbetlerinden aldığı feyzle birleştirerek, yolunu kalıcı çizgilerle çizmeye başlamış.⁽¹⁾

"Günahkar Baba", "Dilsiz Şeytan", "Bir Avuç Ateş", "Afganistan Dramı", "Bir Demet Gençlik", "Ebabil Kuşları", "Bana Mahşeri Anlat", "Sokak Kızı Elif", "Süper Bekçi", "Mindrella", "Cimcime Tavşan", "Aynalar Yolumu Kesti" isimli eserleri, hem yazarak hem yöneterek hem de oynayarak hayata geçirdiği, ayrıca Salih Tuna'nın yazdığı "Şeytan Üssü Haber Merkezi" ve "Kara Geceler Efendim", İbrahim Sadri'nin yazdığı "Efendi Hayrettin Süperstar" ve "İnsanlar ve Soytarılar", İranlı yönetmen Muhsin Mahmelbaf'ın yazdığı "Başkasının Ölümü" ve Erkay Yavuz'un yazdığı "Demedim mi?" ve "Metropol ve Kadın" isimli tiyatro eserleri de başrol oynadığı eserler olarak kültür hazinemize dâhil olmuş.

Bağcılar, Üsküdar, Eyüp ve Elbistan'da isminin verildiği kültür merkezleri, sahneler, akademiler onun tiyatromuza verdiği emeği yaşatmakta. Aslında onu ekranlardan da tanıyor, hatırlıyoruz.

"Reis Bey", "Minyeli Abdullah", "Sahibini Arayan Madalya", "Çizme", "Sürgün", "Beşinci Boyut", "Bize Nasıl Kıydınız?" ve "Gülün Bittiği Yer" adlı sinema filmleri ile "Kara Bir Gün-Süleyman Nazif", "Su Perisi Kayıklar", "İnsanlar Yaşadıkça", "Kaşığı", "Müslüman'ın 24 Saati", "Müslüman'ın 365 Günü", "Siyah Pelerinli Adam", "Hasret", "Köstekli Saat", "Camgöz", "Deli Balta-Uçurum Adası", "Evlere Şenlik", "Bizim Ev", "Ortaklar", "Şark Kahvesi", "Beyaz Savaş", "Sır Kapısı", "Deli Yürek", "Ekmek Teknesi", "Çobanın İbadeti", "Kenan'da Bir Kuyu" ve "Kalp Gözü" adlı TV dizilerinde de rol almıştı.⁽¹⁾

Canat'ın Çocuk/Genç Kitapları

Canat'ın çocuk kitaplarının ortaya çıkışı ise 1980 ihtilâli sebebiyle tiyatrodan uzaklaşmasına dayanıyor. Kesilmeyen ilhamını adeta bir seri üretime çeviren sanatçının "Moskof Sehпасı" adlı oyununu "Kırımlı Murat Destanı" isimli kitaba dönüştürken, "Bir Avuç Ateş" isimli kitabı "Çöküş" ismiyle sinemaya aktarılmış; "Bir Küçük Osmanlık Vardı" isimli kitabı ise *100 Temel Eser* arasına girmiş. "Nur Dağındaki Çocuk", "Yaralı Serçe", "Yasemen", "Gül Yarası" ve "Günahkar Baba", hepsi yirminin üzerinde, biri seksen baskı yapmış diğer çocuk kitapları ve bu kitaplar TİMAŞ İLK GENÇ baskılarıyla halen ulaşılabilir durumda. "Cimcime Tavşan" isimli piyesi ve "Yalnızlar Rıhtımı" adlı şiir kitabı da cabası. Ve ilginçtir, Canat'ın bir de kayıp kitabı bulunuyor. Ölmeden önce bir yayıncıya teslim ettiği "Kiralık Zindan" dosyasından hiç haber alınamamış.⁽¹⁾

Canat'ın, bugünden bakıldığında nostaljik ve ideolojik görünen hikâyeleri aslında onun çocukluk ve gençliğine tekabül eden dönemlerin var olma, tutunma çabasını yansıtıyor. Bolşevik İhtilali'nden itibaren Müslümanların yaşadığı geniş coğrafyada en büyük ve yakın tehdit hâline gelen Rus baskısı ve bu baskıya karşı gösterilen direnç, kitaplarında önemli yer bulmuş. Mesajı da dili de oldukça açık ve olay odaklı. "Kırımlı Murat Destanı" adlı eserinde, ailesini Rus zulmüne kurban veren Kırımlı Murat'ın, "Nur Dağındaki Çocuk" adlı eserinde ise Afganistan'da Ruslara karşı mücahitlerin yanında yer alan Kerim'in acıklı ama acıklı olduğundan fazla direniş, azim, özgüven, ümit unsurlarını işleyen maceralarını okuyoruz. Kerim ve Murat'ın, aile fertlerini kaybetmek, esir düşmek, tutsak edilmek, çarpışmalarda öne çıkarak kahraman, hatta efsane olmak gibi ortak noktaları var. Hikâyelerde tekraren karşılaştığımız bir diğer çatışma unsuru da rahata ermek için baskıcı yönetime boyun eğip milletine ihanet edenler. Bu hikâyeler her yönüyle günün gencine tatmadığı bir acıyı, sınınamadığı bir

derdi hissettirmeyi hedefliyor: Yönetimi başkalarının elinde olan bir vatanda yaşamaya çalışmak! O vatanda aileden ayrı düşmek. Kaçınılmaz bir mücadelenin parçası olmak. Tabii toy kahramanlarımız için bu sert mücadeleyi mümkün kılan bir dayanışma ve inanç birliği göndergesi de hikâyelerin merkezinde yer alıyor. **"Yaralı Serçe", "Nur Dağındaki Çocuk" hikâyesinin kaldığı yerden başlıyor.** İlk kitapta Küçük Mücahit olarak da anılan Kerim'in bir diğer lakabı olan "Yaralı Serçe" ikinci kitabın ismi olmuş. Babasını şehit veren Kerim'in dağlardaki mücadelesi devam ediyor. Yıldırım Reis'le birlikte kahramanlıklarını katmerliyor, köy köy, kasaba kasaba nice mazlumun kurtarıcısı, yardımcısı oluyorlar. Yazar, bu tip açık ideoloji güden eserlerde işlevli olan tanrı anlatıcı rolünü bu iki kitabın büyük kısmında Kerim karakterine bırakmış ve böylece okurun kendisini karakterle özdeşleştirmesini kolaylaştırmış. Kerim'in kendi kahramanlıklarını anlatırken birçok kez tevazu gösterdiği, başarıdan büyük payı kendisine yol gösterenlere verdiği dikkat çekiyor. Kitabın sonuna bakılırsa, yazarın ömrü vefa etseymiş bu hikâye muhtemelen üçüncü bir kitapla devam edecekmiş. Bu kitapların, önce imkânsızlıkları ama daha da önemlisi ataleti bertaraf etmek isteyen kahramanları, her daim çareyi başka birilerinden bekleyenleri harekete geçirmek niyeti taşıyorlar. Yazarın hayat felsefesi ve okurundan istediği de bu; bildiğiyle, öğrendiğiyle, talim ettiğiyle, sorumluluğuna uygun ve tavizsiz şekilde amel etmesi. Seçimlerine hükmetmesi.

"Yiğit Mustafa" isimli kitabında da yine genç ve cesur bir kahramanın bu kez İstanbul'da mafyaya karşı verdiği bir mücadeleyi okuyoruz. "Okuyoruz" yerine "izliyoruz" diyebileceğim, sanırım yazarın televizyon ve sinema tecrübelerine alt yapı oluşturan, senaryovari bir metin. Hikâye, işinde sergilediği doğruluk, dürüstlük ve değerlerine bağlılık ile göze giren bir Mustafa ile onunla aynı değerleri paylaşmayan bir patron ekseninde ilerliyor. Mustafa, patronunun oğlu ile kurduğu sağlam bağa da dayanarak onları kirlî işlerinden uzaklaştıracakken, patronunun bu işlerinden nemalanan ortakları tarafından bir iftiraya uğruyor. Hem bu iftiranın izinden kurtulmak isteyen hem de doğru bir yol tutma ihtimali olan Osman Bey ve oğlu Sırrı'yı kaybetmek istemeyen Mustafa, tehlikeli insanlarla hesaplaşmak, olayları açıklığa kavuşturmak zorunda kalıyor ve işler git gide sarpa sarıyor. Son tahlilde Mustafa'nın en büyük dayanağı, ilkeleri ve temiz kalmaktaki kararlılığı oluyor. Diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de **tevekkül** kavramı vurgulanıyor. Yetim Mustafa ile Öksüz Sırrı'nın dostluğu

işleniyor. Anneye ve babaya bağlılık öğütleri veriliyor. Diğer yandan çatışma unsurlarının çözümünde her ne kadar kahramanın akli ve manevi şahsiyeti öncelense de zaman zaman silaha başvurulması, günün şartlarında olumsuz sonuçlarını gördüğümüz bir mesaj üretiyor.

Canat'ın **"Bir Küçük Osmancık Vardı"** isimli romanında, bir köşke giren hırsızların, elleri boş çıkmamak için ani bir kararla kaçırdığı bebek Osman'ın hayat hikâyesi konu alınmış. Fidyeye operasyonları da başarısız olan hırsızlar Osman'ı bir barakada yalnız bıraktıktan sonra yakalanıyorlar ve ailesinin bir daha haber alamadığı Osman, onu bulanlar vesilesiyle başka bir şehirde başka bir annenin kanatları altında büyüyor. Osman büyüyüp serpildikçe birilerinin onu geri isteyeceğinden korkan analığı Osman'ı da alıp İstanbul'a yerleşiyor ve tevafuklar silsilesi devreye giriyor. İstanbulun eleğinden geçen, acılarla olduğu kadar merhametle de yoğrulmuş Osman hak ettiği bir sonla asil ailesine kavuşuyor. **İhanet, özlem, sabır** kavramlarının ağırlığını hissettiğimiz hikâyede iyiliğin ve kötülüğün her hâlükârda karşılık bulacağına dair belirgin bir gönderme mevcut.

"Bir Avuç Ateş" adlı eserinde Canat, benzer mesajlarını bir ailenin mafyayla mücadelesi çerçevesinde iletiyor. Diğer kitaplardan farklı olarak bu hikâyede ailenin bir arada olduğunu ancak karşıt karakterin de aile içinde olduğunu görüyoruz. Abdullah Bey, hasta karısı ve küçük oğlu Mehmet olumlu karakterler olarak, evlerini satın almak isteyen mafyayla mücadele ederken evin büyük oğlu Kenan ise içki, kumar ve eğlenceye düşkün hayatı ve kendilerine olan borçları nedeniyle mafyanın dümen suyuna girmiş durumda. Evi satması için babasını ikna etmeye çalışan kötü evlat rolünde. Bu hikâyeye diğerleri kadar girift kurgulanamamış ve

sanki biraz aceleye gelmiş gibi görünüyor. Bir diğer ihtimal de hikâyenin bazı bölümlerinin metinden çıkartılmış olması. Çünkü bazı bölümlerdeki çatışmalar oldukça hızlı ve basit şekilde sonuca bağlanmış. Diğer kitapların ortak noktası olan aile bireyi kaybı, bu defa huzurlu bir ölüm olarak bu hikâyenin mutlu sonuna iliştilirilmiş ama yine atlanmamış. Israrla korunan bu yapı yazarın hayatındaki benzer ve onulmaz bir acının yansıması olabilir.

“Yasemen” bir savrulma hikâyesi. Kumar kapanındaki babayla çileli bir hayattan usanmış annenin geçimsizliği arasında kaybolan, yolu kendi evi olmayan iki ayrı eve düşen ve çocukluktan gençliğe bu evlerde geçen Yasemen’in hikâyesi. Hikâyede Yasemen kadar anne ve babasının hayat yolculukları da işleniyor. Yasemen’in çok sevdiği babası Ömer önce kendi hayatını bir düzene sokup tövbekâr oluyor ve sonra, kendisi gibi yanlışlarından pişman olan karısı Fatma’yı tekrar yanına alarak yıllar sonra birlikte Yasemen’i aramaya koyuluyorlar. Onlar başarılı olamıyorlar ama karşılaştığı zorlukların üstesinden Allah’ın yardımıyla gelen Yasemen, evlilik çağına gelmiş ve evlenme kararı almış bir genç kız olarak, hasbelkader anne babasının karşısına çıkıyor. Yazar bu eserin mutlu sonuna çok tatlı bir dokunuş yapmış.

Görüldüğü üzere Canat’ın çocuk romanlarının ortak bir çerçevesi ve dili var. Olaylar aile, gurbet, yetimlik, öksüzlük, vatan, memleket, din birliği, millî ve manevî duygular ekseninde gelişiyor. İyiliğin övüldüğünü, kötülüğün yerildiğini, iyilik timsali kahramanların en zorlu anlardan dış etkenlerin de yardımıyla feraha çıktığını görüyoruz. Yazar mesajını açık, hatta kimi bölümlerde didaktik denebilecek bir dille vermekten kaçınmamış. Kemalettin Tuğcu’ya yöneltilen fazlaca acındırma eleştirisinin bir benzeri Canat’ın hikâyelerindeki savaş ve mafya unsurlarına yöneltilebilir. Ancak bu, eserlerin içeriğinden çok günümüz dizi ve sinema sektörlerindeki olumsuzluklar nedeniyle ebeveynde oluşan hassasiyetin bir sonucu olacaktır. Eserlerin yazıldığı dönemi göz önünde bulundurduğumuzda kırk yıl dolayında bir dönem farkı ile karşılaşmaktayız ki bu, çocuk edebiyatının dünyadaki gelişiminde dahi uzun bir süreçtir. Diğer yandan Canat’ın ilgili bölümlerde dehşet dengesini yerine göre çocuk, yerine göre genç seviyesinde tutmaya özen gösterdiğini, dikkatli davrandığını da söylemek gerekir. Kitapların kapak tasarımları nostaljik ve içeriğe kıyasla yumuşak görünmektedir. Tamamı yirminin üzerinde baskı yapmış romanlarda göz ardı edilebilir dizgi hataları halen mevcuttur.

KAYNAKÇA

(1) Hasan Nail Canat. Erişim: 25-26 Ocak 2023. <https://www.hasannailcanat.com/anasayfa.html>

(2) Canat, H. N. (2022) *Kırımlı Murat destanı*. İstanbul: Timaş Yayınları.

(3) Canat, H. N. (2022) *Nur dağındaki çocuk*. İstanbul: Timaş Yayınları

(4) Canat, H. N. (2022) *Yaralı serçe*. İstanbul: Timaş Yayınları

(3) Canat, H. N. (2022) *Yiğit Mustafa*. İstanbul: Timaş Yayınları

(3) Canat, H. N. (2021) *Bir avuç ateş*. İstanbul: Timaş Yayınları

(3) Canat, H. N. (2022) *Yasemen*. İstanbul: Timaş Yayınları

DOSYA

TÜRK EDEBİYATININ ÜZERİNDE BİR HAYALET DOLAŞIYOR

Emre GÜL

Asıl adı Oğuz Haluk Alplaçın olan Hayalet Oğuz'un doğumu bin dokuz yüz yirmi dokuzdur, Diyarbakır'da doğmuş ve Hayalet'in cenazesinde anne adını kimse bilemeyince onu Havva'nın oğlu diyerek Dürnev Turnaseli uğurlamıştır. Bugün pek bilinmeyen, okunmayan birisi olmasına rağmen Tezer Özlü, Orhan Duru, Hilmi Yavuz ve daha birçok isim kendisinden bahsetmiş ve *Bir Şiirin Bakır Çağında* isimli kitabında Ece Ayhan ara ara adını anmış, hatta ölümünün üzerine Can Yücel, "Bir Ölüm İlanı" adında bir şiir yazmıştır:

*Zaten hayalet olan
Gölge yazar Oğuz'un ölümü de
Herhalde kendinden rivayet*

*Oğuz'un cenazesi mi
Hayret!*

*Hem o hiç uyumaz ki
Belki de ilk kez oradan
Kendi kendini Türkçeye çevirecek
Yeni dikilmiş bir kalem selviyle
Ya da en eski daktilosuyla gecenin
Yıldızları tuş*

Kendisi İngilizce bilmekte, Limasollu Naci'nin okulunda çalışmakta ve çeviriler yapmaktaydı. Ancak *O Pera'daki Hayalet* isimli kitapta görüyoruz ki çevirilere kendinden de bir şeyler katıyor. Yani yazanı olduğu gibi aktarmıyor ve yine aynı kitaptan görüyoruz ki pek fazla eşyası olmamış, eşyaya değer vermemiş, bazı çevirileri neredeyse kendisi yazmıştır. Çeviriler dışında şiirleri de vardır. Ancak bunlarda bir yalpalama görülür. Şiir ya da şairlik iddiası yoktur. Zaten hayatla barışık birisidir. Eşyaya önem vermediğinden bahsetmiştim, çeviri yaparken kullandığı sözlüğü bazen yastık olarak kullanmış ve çeşitli arkadaşlarının evinde kalmıştır. Demirtaş Ceyhun, Hayalet'ten "Kendine ait bir duvarı bile olmadı ömründe" diyerek bahsetmiştir. Öyle ki Metin Eloğlu'ndan satın aldığı tablonun parasını tam vermemiş, kaporasını ödemiş ve artık satın almasını isteyen Eloğlu'na duvarı olursa alacağını söylemiştir.

Şiirlerini illa bir akıma, anlayışa bağlayacaksa genel olarak Garip tarzıdır diyebiliriz. İmgeli şiirleri de vardır. Ancak bir yalpalama görülür ve Garip'te ısrarcı ya da bilinçli değildir. Gördüğü, tanıdığı, tanımadığı insanların bir resmedilişi ya da Hayaletçe kavranışıdır bu şiirler.

Genelde basit bir söyleyişe sahiptir şiirleri. Şurada olduğu gibi:

AKİS

*Çirkinseniz, kötüsenez
baktığınız an.
Suçu kendinizde arayın
aynalara çatmadan. (Taş, 29 Kasım 1958)*

he's love with rock and roll world*

Kültürü hiç şüphesiz ki dil taşır. Yabancı dillerden sözcük almamışsanız ya da az sözcük almışsanız diliniz temizdir. Osmanlı zamanının Türkçesi kirlidir. Çünkü çok fazla yabancı kelime vardır ve kelimeler ait oldukları kültürleri de beraberinde getirir. Mesela Dancada çok fazla Almanca ve İngilizce kelime bulunmaktadır.

Yaklaşık iki yüz yıl önceki edebiyat eserlerine baktığımızda Fransızca kelimeler, cümleler görürüz. Bu durum sadece bizde değil, Ruslarda da vardır. Babalar ve Oğullar isimli kitapta Fransızca kelimeler, cümleler sıkça kullanılmıştır. Buradaki mesele dilin egemenlik alanıyla alakalıdır. Günümüzdeki egemen dil İngilizcedir. Oğuz, çevirilerde yapmış ve çeşitli genel kültür kitapları yazmıştır. Çeviriyle uğraşmasa ve İngilizce bilmeseydi muhtemelen rock'n roll bilmezdi. Yazdığı kitaplardan birisi "Dünya Sarsılıyor Rock'n Roll". Rock'n roll, ellilerin Amerika'sında ortaya çıkmış bir müzik türüdür. Kitabın giriş bölümünde aktör Glen Ford'un "Bu kazaklılarla beraber dünya da sarsılıyor." sözü vardır. Ki bir arkadaşının anlattığına göre Oğuz bir gün terleyince kazağını çıkarır, altında bir kazak daha vardır. Arkadaşı ona kaç kat kazak giydiğini sorunca aldığı cevap şöyledir: 7.

Alplaçın kitabında Elvis Presley'den başlayarak, o dönemde âsi gençliğin taptığı Billy Holiday, Marlon Brando ve James Dean gibi sanatçıları da tanıtır ve yaklaşık kırk yıl önce "Rock'n Roll" olayının her yönüyle nabzını tutuyordu. Rock'n roll bugün de etkisini sürdürüyor. Hayalet Oğuz'un nerdeyse çağa damgasını vuran böyle bir müzik olayını bu kadar yıl önce sezebilmiş olması, onun yeteneklerinin birini daha gösteriyor (Duru, 2011: 127).

Oğuz yaşadı, yazdı, öldü, unutuldu. Zaten bir hayaleti kim hatırlamak ister?

*The Clash'ın Janie Jones isimli parçasından.

KAYNAKÇA

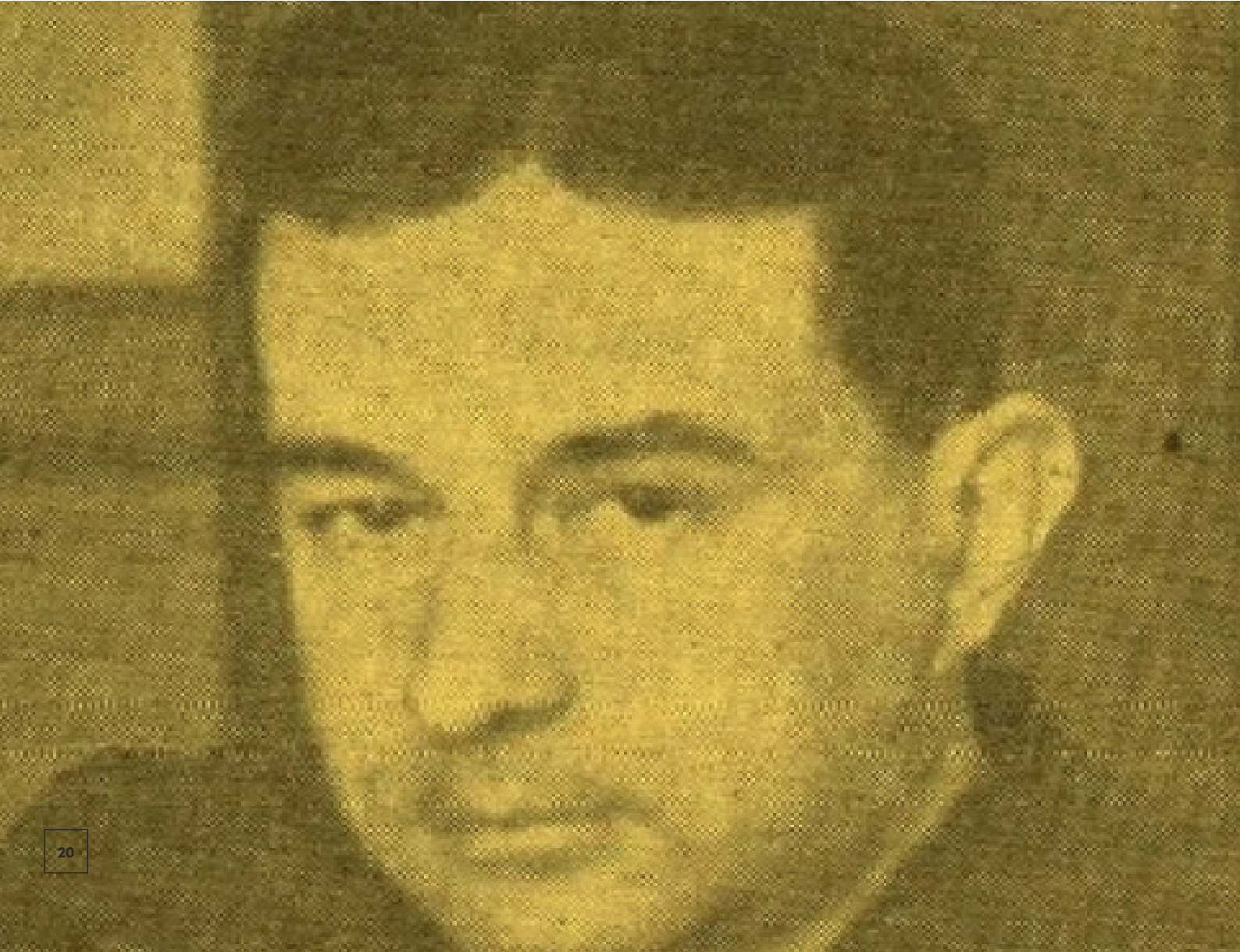
Alplaçın, O. (1956). *Dünya Sarsılıyor Rock'n Roll*. İstanbul: Ekicigil Yayınları

Duru, S. ve Duru O. (2011). *O Pera'daki Hayalet*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

DOSYA

FANTASTİK VE KORKU HİKÂyelerİNİN ÜLKEMİZDEKİ MİMARİ KENAN HULUSİ KORAY

Merve YURTSEVER

Kenan Hulusi Koray, edebiyatımızın ilk fantastik ve korku hikâyeleri yazarlarından biridir. Korku edebiyatı ait olduğu kültürün insanların korkularıyla oluşur. Bir toplumdaki insanların korkularını ise o toplumun din ve "batıl, hurafe" dediğimiz inanışları belirler. Gelişmişlik derecesine bakılmaksızın her toplumda halkın yerel inanışları tarih boyunca daima var olmuştur. Türk edebiyatına konu olan korku unsurları, ölüm, cin, peri, kötü ruhlar, al basması, kara yazgı, kara büyü gibi günümüzde dahi ürperten inanışlardır. İnsan müdahale edemediği durumlar karşısında doğal olarak korku duygusunun içinde bulur kendisini. Kenan Hulusi Koray, hikâyelerinde Türk toplumunun korkuya dair var olan inanışlarını etkili bir şekilde işlemiştir. Gerçeklik ile olağanüstü kavramlarını bütünleştirerek, hikâyelerini fantastik forma da başarıyla sokmuştur.

İstanbul'un Çarşamba semtinde dünyaya gelen Kenan Hulusi Koray'ın doğum tarihine ilişkin 27 Haziran 1906 ve 9 Haziran 1906 olarak iki farklı tarih bulunmaktadır. 1922 yılında İstanbul Sultanisine giren yazar, 1924 yılında Erkek Lisesi adını alan okuldan 1925 yılında mezun olmuştur. Ardından İstanbul Dârülfünûn'unun Edebiyat Bölümüne kaydolmuştur. Buradaki öğrencilik yıllarında babasının işleri bozulmuş ve ikinci evliliğini yapmıştır. Bu süreçte maddi ve manevi sıkıntılar çeken Kenan Hulusi Koray, üvey annesi yüzünden baba evini terk etmiş ve okulunu tamamlayamamıştır. Ardından Türk Tarih Encümeninde memuriyete başladığı bilinmektedir.

Eserleri

37 yıllık kısa hayatı yazmaktan ibarettir denebilir. İlk hikâyeleri Servet-i Fünun (Latin harflerinin kabulüyle "Uyanış" ismini alan) dergisinde yayınlanmıştır. Hikâyeler, fıkralar, yaptığı röportajlar, RBK Pansiyonu isminde bir uzun hikâye ve Osmanoflar adında bir romanı ile yarım kalan bir romanı vardır. Kenan Hulusi Koray kısacık ömrüne pek çok eser sığdırmıştır. M. Kayahan Özgül, onun bu mümbit edebi yanını adeta öleceğini bilmiş bir kimsenin aceleciliğinin bir neticesi olarak yorumlar.

Kitapları: Yedi Meşale, (Ortak Kitap), Muallim Ahmet Halit Kitap hanesi, İstanbul, 1928. Bir Yudum Su, Muallim Ahmet Halit Kitap hanesi, İstanbul, 1929. Son Öpüş, İnkilâp Kitabevi, İstanbul, 1939. Bahar Hikâyeleri, Çığır Kitabevi, İstanbul, 1939. Bir Otelde 7 Kişi, Semih Lütfi Kitap hanesi, İstanbul, 1940. Bir Yudum Su, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1944. Kenan Hulûsi Koray'dan Hikâyeler, yay. haz.: İnci Enginün, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1983. Beşer Dakikalık Hikâyeler, yay. haz.: M. Kayahan Özgül, Timaş Yayınları, İstanbul, 2000. Yaz ve Aşk Hikâyeleri, haz. : İnci Enginün, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2004. Osmanoflar, yay. haz.: İnci Enginün, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2004. Ayrıca dergi ve gazetelerde çok sayıda yayımlanmış yazısı bulunmaktadır.

Eserleri, sağlam konu ve kurgularla, olay ağırlıklı hikâyelerden oluşur. İlk hikâyeleri süslü, renkli ve şairane bir üsluptadır. 1931'den sonra özgün üslubunu bulmuştur. Anadolu insanının yaşamını "halk, köylü, işçi" olarak kaleme alarak gerçekçi hikâye anlayışını, korku temasıyla bütünleştirmiştir. Hikâyeleri genellikle esrarengiz bir havada geçer, beklenmedik şekilde son bulur.

Hikâyelerinin çoğu sinematografik formda yazılmış olmasına rağmen sadece "Sazlık" hikâyesi Metin Erksan tarafından Türkiye Radyo Televizyon Kurumu için 1975 yılında film yapılmıştır. Çetin Tunca'nın yönetmenliğinde çekilen 44 dakikalık bu film 28 Aralık 1975 yılında yayımlanmıştır.

Kenan Hulusi Koray'ın fantastik ve korku hikâyeleri, Sait Faik ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın fantastik hikâye anlayışlarının temelini oluşturduğu düşünülmektedir. Ayrıca Fikret Ürgüp'ün fantastik hikâyelerinde de Kenan Hulusi Koray etkisi görülmektedir.

Yedi Meşalecilerin Tek Hikâyecisi Kenan Hulusi Koray

Yedi Meşaleciler 1928 yılında kurulmuş Cumhuriyet dönemi edebiyat topluluklarından biridir. Milli Edebiyat şairlerine ve Beş Hececilere tepki olarak Yaşar Nabi Nayır, Sabri Esat Siyavuşgil, Muammer Lütfi Bahşi, Kenan Hulusi Koray, Ziya Osman Saba, Vasfi Mahir Kocatürk, Cevdet Kudret Solok isimlerinin bir araya gelerek başlattıkları edebi harekettir.

Kenan Hulusi Koray'ın tek hikâyeci olduğu bu grubun diğer altı ismi de şairdir. Yedi Meşale isminde bir kitap çıkararak başlatmak istedikleri hareketi oluşturan yedi isim de lise ve üniversi-

te öğrencilerinden oluşmaktadır. Nisan ayında piyasaya çıkardıkları kitap büyük ilgi görmüştür. Kitapta Kenan Hulusi Koray "Denizin Zaferi" isimli hikâyesiyle yer almıştır. Yedi Meşaleciler canlılık, samimiyet ve yenilik sloganlarıyla hareket etmişlerdir. Ferdi duygulardan uzaklaşmak gerektiğini savunarak, Anadolu'yu yurtseverlik anlayışıyla anlatmayı düşünmüşler ancak eserlerinde bunları yansıtamamış ve başarılı olamamışlardır. 1935'lere kadar aynı düşüncelerle devam eden Yedi Meşaleciler daha sonra kendi sanatsal kimlikleri doğrultusunda ilerlemişlerdir.

Gazeteci Kenan Hulusi Koray

1934 yılında Besime Hanım'la evlendikten sonra "Vakit"te çalışmaya başlamasıyla gazetecilik kimliği oluşmuştur. Çalışmaya başladıktan kısa bir süre sonra aynı gazetenin yazı işleri müdürü olmuştur. Gazetecilik yaşamı en üretken olduğu yıllardır. Yine bu yıllarda üslubunda olumlu anlamda değişimler gerçekleşmiştir. Gazeteci kimliğinin yansıması olarak Kenan Hulusi Koray'ın yazdığı eserlerin kısa hikâye türünde olduğu bilinmektedir.

Kenan Hulusi Koray'a Dair Az Bilinenler

Yazdıklarını eşi Besime Hanım'dan dahi sakınmıştır. Bahar ve yaz aylarında kır kahvelerinde yazma rutininin olduğunu, evde oldukça sessiz çalıştığı ancak dağınık olduğunu Türkiye Yayınevi tarafından 1944 yılında çıkarılan "Bir Yudum Su" eserinde "Kenan Hulusi Koray'ın Hayatı" bölümünde Besime Hanım tarafından yazılan iki sayfalık yazıdan öğreniyoruz.

Yaşamına dair çok fazla detay bilinmemesinin nedenini ise Varlık Dergisinin 1 Temmuz 1943 sayısında Yaşar Nabi şöyle açıklamıştır: "*Kenan Hulusi'nin mahrem hayatı, en yakınları için bile meçhuldü. Hulusi hayatından, sevgililerinden, aile bağlarından, pek seyrek olarak, bir telmih halinde bahsedirdi. Arkadaşımızın kaç kardeşi vardır, annesi ve babası sağ mıdır, çocuğu var mıdır yok mudur, hala kat'i olarak bilmiyoruz.*" Onun hakkında az bilinenlere Taner Ay "Edebiyatımızda Unutulanlar ve Kaybedenler" kitabında "Gazeteci Kenan Hulusi, üslubundaki süsleri büsbütün terk eder ama giyimindeki şıklığı hiç bırakmaz. Ceke-tinin üst cebinde büyük bir mendil taşımaya pek meraklıdır. Onları her gün değiştirir. Beyoğlu'na ne zaman çıksa, mağaza vitrinlerinde hep mendillere bakar. Besime hanım, ona alınabilecek en iyi hediye-nin mendil olduğunu söylemiştir. Birisi kendisine mendil hediye ettiğindeyse, bayram çocukları gibi sevinmektedir." şeklinde yer verir.

Hastalığı Ve Vefatı

Taner Ay, "Edebiyatımızda Unutulanlar ve Kaybedenler" adlı eserinde Kenan Hulusi'nin ölümünün bilinmeyen kısmından da bahsediyor. Onun çok sık hastalandığı, çabuk yorulan, halsiz ve soluk cildine rağmen, kendisinin hep nezle olduğunu söyleyerek hastalık konusunu kapattığı bilinmektedir. Kenan Hulusi Koray İkinci Dünya Savaşı'nda yedek subay olarak ikinci kez askere alınarak Adapazarı'na gönderilir. Bir süre sonra hastalanır ve 37 yaşında, terhisine 21 gün kala vefat eder.

Kenan Hulusi Koray hayatı boyunca yazma tutkusuyla bütünleşen, sürekli düşünen ve düşüncüklerini kâğıda dökme arzusunda olan bir yazardır. Hastalandığı haberini aldığı anda yanına giden eşi Besime Hanım'ın aktardığına göre yatağı içinde bitkin bir halde ama gülümseyerek "Kafam mütemadiyen işliyor, ah düşündüklerimi bir yazabilsem." diyerek bu konudaki serzenişini dile getirir.

"Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar" ansiklopedisinde tıfısten öldüğü belirtilir. Ancak bunun doğru olmadığını, vefatından birkaç ay sonra eşi ve babasının emekli aylığı bağlanması için askerlik şubesine çağırılarak tıfısten değil, lösemiden vefat ettiğine dair raporun ailesine verildiğini kitabın 197. sayfasındaki bilgilerden öğreniyoruz.

Askerlik hayatında komutanı tarafından çok sevilen Kenan Hulusi Koray'ın cenazesi, yine komutanının isteği ile Rum Mezarlığında bulunan "Üç tayyare şehidinin" arasına defnedilmiştir.

KAYNAKÇA:

AKBAŞ, O. (tarih yok). <http://openaccess.ogu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11684/4222/654-7226-12345678.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

AY, T. (tarih yok). *EDEBİYATIMIZDA UNUTULANLAR VE KAYBEDENLER*.

<https://www.turkedebiyati.org/kenan-hulusi-koray/>. (tarih yok).

YUMUŞAK, Y. D. (tarih yok). <https://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=97&Sayfa=132>.

DOSYA

BİR DEVRİN ŞAHİDİ: MUSTAFA MİYASOĞLU

Emre MİYASOĞLU

Mustafa Miyasoğlu, henüz kavgasını tam olarak adlandıramamış bir neslin ortasında yazı hayatına atılmış bir şahsiyetti. Babam, on yıllardır devam eden bir gerçeğin tespitini ortaya koymak arzusu ile almıştı kalemi eline. Hâlâ bozgunu durdurulamamış bir devletin topraklarında yaşıyorduk ve pusulasız aklın faydasız çırpınışları ile sonuçsuz kavgaların içinden geçiyorduk. Temel değerlerin yön vermediği yarı aydınlarımızın az buçuk bildikleri ve çoğu zaman pek inanmadığı hayat ve düşünce kırıntıları arasında bir kimliksiz zaman geçiriyorduk. 1970'lerde şahsiyeti ve parlak zekâsıyla edebiyat camiasında öne çıkmaya başlayan Mustafa Miyasoğlu, anlamsızca kavgalarla meşgul olup güç kaybeden bir toplumun kendisine gelip bireysel ve toplumsal olarak daha derin düşünmeye, varoluş meselesine kafa yormaya yönelmesi gerektiğini anlattı.

Dindar ve çok merhametli bir baba ile yine ağız dualı bir annenin kucağında Anadolu'nun semalarına Müslüman bir insan gözüyle bakmaya başlayan Miyasoğlu da, her müminin düşünmesi gerektiği sonuca erken yaşta ulaştı: İnsanoğlunun bulduğu hiçbir yol, bir toplumu, Allah'a inanmak ve O'na hakkıyla kul olmak kadar ileriye götürmezdi. Görünen odur ki babam bu gerçeği anlatmanın kendince en iyi yollarından biri olarak sanatı seçti. Sanat ne sanat için idi, ne de halk için; sanat yalnızca Hak için, Allah için idi.

"Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış" diyerek çok az insanın yapabildiğini yapan Üstad Necip Fazıl'ın zihniyetini miras olarak kabul edenlerden biri Mustafa Miyasoğlu idi şüphesiz. Bu bir pusula olmalıydı Müslüman münevver için. İslâm'ı ve Müslüman Türk kültürünü, her bir karış toprağına yüzlerce yıl boyunca tohum gibi eken bu ehl-i sünnet toplum, yaklaşık iki asırdır köklerine saldıran bir fikir ayrılığının tazyiğine ve fikir tecavüzüne maruz bırakılıyordu. Batı'nın, Batıcıların ve batıl olan anlayışın sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve dini, neredeyse her alana hâkim olduğu bir dönemde 'kendimize dönmemiz' gerektiğini ısrar, azim ve sebatla haykıran isimlerden biri idi Miyasoğlu. 1970'lerden sonra Türk kültür dünyasında gittikçe güçlenen ve artan bir 'Müslüman münevver' rüzgârına şahit olundu. Hem siyasi hem

de kültürel alanda, elli yıllık bir istibdat döneminin açık/gizli baskı ve zulmüne maruz kalan ve kendi memleketinde parya muamelesine maruz bırakılan Müslüman topluluğun sesinin daha gür çıktığını görüyoruz. Nice şerefli ve kaliteli isimlerin Anadolu kubbesini yeniden ve daha cesurca Hakkın sesiyle çınlatmaya başladığı bu yıllarda sesini duyuran İslâm münevverlerinden biri idi Mustafa Miyasoğlu. Burada şunu da açıkça söylemeliyiz ki o günlerin rüzgârı öylesine kuvvetliydi ki bugünkü sanatçıların büyük çoğunluğu (İslâmî bir duruş veya söylem tercih edenleri) hâlâ o rüzgâr ile yelkenlerini dolduruyor... İhlas ile yahut riya ile!

Kelimelerle anlatılması zor bir mücadelenin ortasına doğmuştu Mustafa Miyasoğlu. Tembellik çağından kurtulup yenilenme, 'köklü, diri ve dünyamızın ufkunu aşan bir sevgi' ile yücelme arzudur aslında onun eserlerini vücuda getiren his. Dolayısıyla bu açıdan tastamam yerlidir, bizim gerçek sancımızın hikâyecisidir. Bu 'yerli'liğin en büyük ve en güçlü kanıtını ilk romanı 'Kaybolmuş Günler' ile ortaya koyar Miyasoğlu. İlk kez 1975'te yayımlanan bu roman, yönünü yitirmiş insanımızın hikâyesini anlatır. Birilerinin yazıp yönettiği bir tiyatro sahnesini andıran sosyo-politik ülke ortamında fikri, inancı ve davası için en doğru yolu seçen bir gencin hikâyesidir. Birtakım yerli yersiz devrimlerle ve bunların neden olduğu kavgalarla birbirine küstürülen bir toplumda, yozlaştırılma sürecine sokulmuş, ne için yaşadığını henüz anlamlandıramamış bir ara neslin buhranını anlatan, "yerli düşüncenin romanıdır" Kaybolmuş Günler. Ne tümüyle 'yeni' olmuş, ne de tümüyle 'eski'den kopabilmiş, arafta, sürgünü en acı biçimde yaşayan bir neslin dramı öyle önemsenmeyecek cinsten değildir.

Beşir Güner adlı unutulmaz bir karakteri hayatımızın ortasına koyan bu roman hakkında yıllar sonra babam şöyle diyecekti: *"Kaybolmuş Günler'i yazıp yayınlarken Beşir Güner gibi çevresinin önyargılarına karşı çıkıp kendini aşmaya çalışan Anadolu çocuklarının hikâyesini anlatmakla yanlış bir şey mi yapmıştım? Okuyucuyu sancılı bir hesaplaşmaya sokmak yanlış mıydı? Hayır, yayınladığından günümüze kadar otuz yıl geçmesine rağmen pişman değilim bu romanı yayınlamaktan. Bu romanın dili ve duyarlılığı hem benim daha sonra "anlatı" türünde yazdığım metinleri etkiledi, hem de pek çok başka arkadaşın yazdıklarını..."*

Beşir Güner öylesine gerçekçi ve bizden birisidir ki Miyasoğlu'nu dönem dönem "Beşir Güner gerçekten kim?" sorularıyla muhatap eder. Bu gerçekçilik hissi aslında yazarın toplumunu nasıl

özümsediğinin, milleti ve ümmeti için ne kadar dertlendiğinin ve asırlık kavgamıza bir çözüm aradığının göstergesidir.

Yalnız Kaybolmuş Günler romanı değil elbette, Mustafa Miyasoğlu'nun bütün eserleri aynı derdin sancısını çeker. "Bize dertli adam gerek" diyen şura, adeta ben de varım demiştir bir kere Miyasoğlu ve ilk eserinden sonuncusuna kadar derdimize derman aramıştır. Babamın yazı ile mücadele ve mücadelede hayatına atıldığı günlerden hastalanıp rahmet-i Rahmâna kavuştuğu güne kadar yazıp yayınladığı tiyatro, şiir, hikâye, roman ve denemelerden oluşan onlarca kitabı ve sayısız makalelerinden hep ortak bir dert göze çarpar: Nasıl ve neden düştük ve nasıl yeniden ayağa kalkarız...

Ayaklı Kütüphanemizdi

Baba: Bir hamî, bir öğretmen, bir arkadaşı... O, eski zaman savaşlarında surları ve ardındaki halkı koruyan öncü kuleydi benim için. O benim için bir öğretmen, hem de katı kuralları olan, yanlışa taviz vermeyen, öğrenmeye direnen çocukluğumla pes etmeden savaşan bir öğretmen. Asabi, ama sınırsız bir sevgiyle doluydu. İlk gençlik yıllarımda babamın öne çıkan özelliği tabii ki öğretmenliği oldu. O bitmek bilmeyen öğretme aşkına, okulda öğrenciler evde de biz muhataptık. Emin olduğum bir şey var ki o da çok az babanın çocuklarının hayatıyla, eğitimiyle ve geleceğiyle benim babam kadar uğraştığıdır. Annemle birlikte gerçek bir 'adam' olmamız için gösterdiği olağanüstü çaba ve geleceğimiz için vatan hasretine bile katlanmış olması, gereğinden çok sonra algılayabildiğim bir fedakârlık olmuştur.

Babam 'ayaklı bir kütüphane' anlamına gelmişti, ben kitap okumanın ne kadar güzel bir şey olduğunu geç de olsa anladığım zaman. O zamanlar edebiyat, kültür ve sanat hakkındaki en büyük otorite babamdı ve bu düşüncemin şu anda bile pek değiştiğini söyleyemeyeceğim. Edebiyatın, kitap okumanın, yazmanın ne olduğunu, ne kadar önemli ve daha da önemlisi de 'ne için' olduğunu onun sayesinde öğrendim. Kendimi ister istemez babamın izlerinin ardından sürüklenmeye bıraktığımı hissediyorum. Onun çok mesafeler kat ettiği yolda onun arkasından, hatta belki de onun gölgesinde bazen rahatlayarak ve en önemlisi hâlâ küçüklüğümdeki gibi o kocaman ellerinden tutarak, yanında o kule gibi koruyuculuğunu hissederek yürüyorum...

Bugün babamın o bazen sevecen, bazen asabi, ama her daim telaşlı hâlini özlüyorum. Hem birey

olarak hem de Türk milletinin bir ferdi olarak her şeyi en doğru şekilde yapmamız için ateşli bir çaba içerisinde oluşunu özlüyorum.

Babamın çok güçlü bir iman sahibi olduğunu, dini, vatani ve kültürüne hayatını adadığını biliyordum. Fakat hastalığı süresinde nasıl bir iman sahibi olduğunu çok daha iyi anladım. Beynindeki tümörler algısını ve konuşmasını zorlarken dahi seminerlerine ara vermemesi, başına ağırlar girerken bile haftalık gazete yazılarından ve yeni çıkarılacak kitaplardan başka bir şey düşünmemesi üzücü ve yorucuydu, ama bir yandan da gururdan gözlerim yaşarıyordu. "Bu dava hor, bu dava öksüz, bu dava büyük!" diyen Necip Fazıl'ın takip ettiği çile dolu o mukaddes davaya kendini adayan bir neferdî babam ve ağır hastalığında bile cepheden dönmüyordu. Hastanede yoğun bakımdan çıkışında annemi bile zor tanıdığına Allah'a yakarışı iman dolu göğsün kuvvetini ve cihat aşkını kanıtlıyor: "Allah'ım ben senden 80 yaşıma kadar ömür istiyorum. Benim davam daha bitmedi, benim söyleyeceklerim daha bitmedi!"

Bizim ülkemizde alışılmış teamüldür önemli şahsiyetlere yaşarlarken yeterince önem verilmediği. Bizim camiada "O nasıl olsa bizim ağabeyimiz. Yani bizim." gibi bir anlayış hâkim ve bu yüzden değerlerimiz ihmal ediliyor. Şu anda hâlâ hayatta olan değerli mütefekkirlerimiz de sanki vefat edecekleri gün bekleniyormuş gibi kadir kıymete hasret, kendi kendilerine yaşıyorlar.

Rahmetli babamı tek bir cümleyle özetlemek gerekirse, bir gazetede onun için yapılan benzetme aklıma geliyor. "Âkif duruşlu bir ses." Hakikaten de babam özü sözü bir, hatta incitici derecede hak sözlü, adam gibi adamdı. "Doğrunun hatırı, dostumun hatırından önemlidir." derdi ve neye mal olursa olsun doğruyu söylerdi.

Neredeyse elli yıl boyunca yaptıklarıyla Türk sanat tarihine iz bırakacak bir mücadele ortaya koyan Mustafa Miyasoğlu'nun oğlu olmak belki ağır bir yük, ama bu onuru hayatım boyunca taşıyacağım için kendimi şanslı addediyorum. Dünyaya yeniden gelseydim, yine onun oğlu olmak isterdim. Her şey için çok teşekkür ederim baba...

DOSYA

İSA'NIN SOFRASINDA YAHUDA
OLMAMAK İÇİN MİLLİ ŞUUR:
“CİĞERDELEN” VE “ÜLKER
FIRTINASI” ROMANLARI ÜZERİNDEN
SAFİYE EROL'U TANIMAK

Resul BULAMA

Kubbealtı Neşriyat'ın "Safiye Erol Külliyyatı"nı yazarın yüzüncü doğum yılında yayın hayatına yeniden kazandırmış olması ve 2014 yılında düzenlemiş olduğu sempozyum, günümüz okurlarına yazarı tanıtmaya adına çok önemli bir adımdır. Bu çabanın çok daha ötesinde bir övgüye layık olan Safiye Erol'u milli ve edebi değeriyle layık olduğu yere koymak okur olmanın ötesinde hepimizin bir borcudur.

Yazarı daha iyi tanımak için yakın dostu Samiha Ayverdi'nin sözleriyle başlayalım. "Uzun tahsil yıllarını garpta geçirmiş olan Safiye Erol, şark-garp dâvâsında memlekete orta yolu gösterecek fikir sâhiplerindendi." (Erol, 2010, s. 9) Selim İleri ise, "Makaleler" için kaleme aldığı saygı yazısında Safiye Erol'un "Cumhuriyet dönemi romanımızda geçmişin değerleriyle yeninin ihtiyaç duyduklarını birleştirme çabası gütmüş ender yazarlardan," (Erol, Makaleler, s. 16) oluşuna vurgu yapar. Kanımızca burada bahsi geçen orta yol, M. Akif Ersoy'un işaret etmiş olduğu, batının teknolojisini alıp kültürümüzü muhafaza etmek formülüyle benzerlik taşır. Erol da garbı Mehmet Akif gibi bütün olarak reddetmez, oradan gerekli olan unsurları alır. Bir farkla ki sanat ve modern yaşam yönüyle de açıktır batıya Safiye Erol. Ait olduğu kültüre sırtını dönmeden farklı medeniyetlerden beslenmek ister. Hayatının son dönemini geçirmiş olduğu Selimiye'deki evinin duvarları doğu ve batı kültürüyle harmanlanmış bir estetiğe sahip olan yazarın bütün eserlerinde bu çizgi belirgin şekilde görülmektedir.

İncelememizin bu kısmında kısaca Doğu ve Batı şeklinde adlandırabileceğimiz iki farklı yolun edebi eserlerdeki işleniş farklılıkları, yazar tutumu veya tercihi konusuna değinmek istiyoruz. Safiye Erol'un üzerinde titizlikle durduğu bu konu Şark ve Garb medeniyetlerinin karşılaştırılmasıdır. Peyami

Safa eserlerinde ve özellikle Tanzimat yazarlarında karakterler bu iki yoldan birini seçer; bu yollardan biri iyi, diğeri kötüdür. Safiye Erol romanlarında ise deneme kitabı lezzetinde ve büyük bir hacimle anlatılabilecek bir orta yol üzerinde duruyor yazarımız. Ciğerdelen'in son bölümüne orta kat adını vermiş olması bu anlamda önemlidir. Roman diliyle okurlarını bu kata davet eder. Şark ve Garbın kuvvetli ve zayıf yönlerinin olduğundan bahsederek bunlardan sadece birinin alınmasının medeniyet yönüyle kusurlu olacağını anlatır. Ülker Fırtınası'nda ise, Avrupalı münevver ve memleket uyumsuzluğu bir tekâmül süreciyle birlikte işlenir ve kahraman tarihi ve kültürel bağlarına dönüş yapar. Garpta yetişmiş, oradan alacaklarını heybesine doldurup kendi kültürüyle harmanlayan, özüne dönen bir münevver çıkar karşımıza. Bu eserlerde iki farklı medeniyetin çelişki ve tutarsızlıkları değil Doğu'nun kadim kültürü ve batının sanat anlayışı beraber harmanlanarak yeni ve değerli bir terkip sunulur. Her iki romanda da bu çabanın en değerli eserleri ortaya koyulmuştur. Özellikle Ciğerdelen romanında Yunan medeniyetinde bu iki ayrı kaynağın iyi kullanıldığından ve bu senteze en kolay uyum sağlayabilecek bir Türk olgusundan bahsetmesi dikkate değer bir yaklaşım olarak göze batır.

Ülker Fırtınası'na şu sözlerle başlıyor Safiye Erol: "Ben Yahuda'yı gördüm." Yazar, okura gösterir Yahuda'yı ve unutmaması için sık sık hatırlatır. İhanetle özdeşleşmiş bu karakteri hafızamıza kazımak ister. Herkes nasıl İsa'yı hatırlıyorsa ihanet edeni de hatırlayacaktır. Aşkta aldatılmanın ötesinde bir anlam yükler bu kavrama. Sevdiğine ihanet eden roman karakteri Yahuda'ya benzerse köklerine ve bağlı olduğu medeniyete dünyalık menfaatler için sırt çeviren aydın kime benzer? Ciğerdelen romanında ise İsa bu kez yolundan ayrılan Mariska'ya şöyle seslenir: "Sende mi Mariska, sende mi sürümden ayrıldın?" (Erol, Ciğerdelen, 2019, s. 75) Roman değişir, devir değişir, ihanet bâki kalır. Sürüden ayrılanların değil, kalanların izinden gitmektedir Safiye Erol. "Söz verir kendi kendine: Ait olduğum dünyaya ihanet etmeyeceğim." (Yardım, 2003, s. 29) Beslenmiş olduğu bu medeniyeti anlatır ve aktarırken de hamasi bir dil kullanmaz. Romancılık adına edebi ve estetik değeri yüksek, güzel eserler ortaya koyar.

Hepimiz hayatın bir bölümünde Yahuda'yı görmüş olmalıyız. Eğer görüp de ayırt edememişsek daha iyi tanımak için Safiye Erol'u okumaya devam edelim. Ciğerdelen'de, yüzündeki maskeleri sırayla kaldıran kahraman nasıl köklerine geri dönüyorsa bütün romanlarında benzer bir arayış

içindedir yazarımız. Maske sanatın farklı dallarında sıkça kullanılan bir kavramdır. Safiye Erol ise bunu klişe bir anlatımla kullanmaz, roman karakterinden okura kadar giden bir arayışla Sinan'ın yüzündeki peçeleri kaldırır birer birer. Ciğerdelen'de "korkaklık peçesi," "insafsızlık peçesi," "cimrilik peçesi," "gaflet peçesi," gibi adlarla karşımıza çıkan, açılmasını istemediğimiz bu maskeler sadece kahramanı değil okurları da işaret eder. Hani çok az arkadaşımızın bildiği, bazen onların da bilmediği, belki bizim bile farkında olmadığımız maskeler. Her birinin ortaya çıkması için önemli dönüm noktaları olan. "İmtihan" dediğimiz, "meğer tanıyamamışım" dediğimiz anlardan bahsediyorum. Bizi bir an şaşırtan, sonra hayata başka türlü bakmamızı sağlayan, uyuduğumuz tatlı anları bölen sevimsiz zamanlar bunlar.

İki farklı dönemin anlatıldığı Ciğerdelen romanında Turhan ve Canzi'yle başlayan hikâye, görkemli bir imparatorluğun serhatlerde talihinin ters döndüğü günlere kadar uzanır, tarih, aşk ve insana dair çelişkiler ustalıkla işlenir. Sarı sipahiler, Yedi Peçeli ve Ciğerdelen isimli üç hikâye aktüel zamanla birlikte iç içe anlatılır romanda. Turhan ve Cangüzel'in aşkından serhatlere kadar uzanır ve bir palangada dokunur ciğerlere. Ciğerdelen, tarihe dönüş yapılmadan sadece günümüz diliyle anlatılmış olsa da romancılık açısından yine kuvvetli bir eser olurdu. Fakat benim bir okur olarak daha çok ilgimi çeken yönü, hikâyenin Viyana kapısı önlerine kadar gitmesidir. Bir romanda arayacağımız derinlik, karakter, canlılık gibi özelliklerin tarihle bir bütünlük içinde sunulmuş olması dikkat çekicidir.

Viyana kuşatması başarılı olsa tarihin seyri nasıl değişirdi ve Merzifonlu Kara Mustafa Paşa bu tarihin neresinde olurdu, bu apayrı bir konudur ama kuşatma öncesi dönem ve buradaki mücadeleyi bir romanın içinde görmekten okur olarak memnun olduğumu söyleyebilirim. Bunun dışında, anlatımdaki acıcılık ve ahenkle birlikte ritim konusuna dikkat çekmek isterim. Şöyle ki; Biraz önce bahsetmiş olduğum kahramanımızın yüzünden peçenin birer birer kalkması, belli aralıklarla yapılan "Ağlama, uyu" vurgusu, okuyucuyu sıkmayacak aralıklarla Kerem ile Aslı'ya yapılan hatırlatmalar ve anlatıma mola verilir gibi kulağımıza gelen türküler, efsaneler vb. unsurlar anlatıma bir acıcılık katıyor ve her iki hikâyenin de canlı kalmasını sağlıyor.

Eserde iki ayrı dönemin anlatıldığı zaman geçişleri az önce bahsetmiş olduğumuz üç hikâyeye üzerinden yapılmış ve acıcılığın bozulmaması, geçişlerde kopukluk olmaması açısından dikkat

çekici bir kurgu kullanılmıştır. Tarih ve medeniyetin aşkla harmanlandığı bu eser müellifini de derinden etkilemiş bir romandır ve bir röportajında yazım esnasında on iki kilo verdiğini, eserin bedelini ödediğini vurgulamıştır. Orduların kale ve palangaları olduğu gibi okur ve yazarların da vardır ve sahip olunan her şey gibi bir bedeli olsa gerektir. Kitabın ana eksenini olan Ciğerdelen Palangası'nın Estargon Kalesi'nin karşısında olduğunu hatırlattıktan sonra adının aşkı çağrıştırmasının kitaba ne kadar uygun düşüğünü söylemeye gerek var mı? Veremin aşkla beraber anıldığı bir dönemde Ciğerdelen Palangası'nın içindekilerle beraber yanması başka nasıl izah edilir ki!

Ülker Fırtınası'nda ise Nuran ve Sermet aşkıyla başlayan eser okur olarak birçok sorgulamaya şahit olmamıza fırsat verir. Nuran'ın Sermet'in evli olduğunu öğrenmesiyle birlikte kendiyi yaşadığı mücadele Tolstoy'u hatırlatır bize. Tekâmül ve kabullenme süreci bir anda olmaz. Karakter yavaş yavaş dönüşür ve okur şahit olur bu sürece. Adım adım bir dergâha doğru gider kahraman. İnsanların yarım oluşunun anlatıldığı bölümlerde, kedinin fareyle oynaması sahnesinde, kuvvetli duygularla temelli duyguların anlatıldığı bölümlerde deneme lezzetiyle Safiye Erol anlatımı ön plana çıkmakta, başka bir bölümde unutmanın insan için bir lütuf olduğu çok güzel anlatılmaktadır. Romanın adının Ülker Fırtınası olarak seçilmiş olması kahramanın içindeki mücadelenin bir yansıması olarak satırlara dökülür.

İki romandaki ortak özellikler arasında Turhan karakterine her iki eserde de yer verilmesi ve gözlere yapılan belirgin vurguyu sayabiliriz. "Bir çift can yakıcı ela göz kâinatla benim arama girdi." (Erol, Ciğerdelen, 2019, s. 50). Ülker Fırtınası'nda da mavi göz girmiştir kâinatla araya. Yanmayla göz arasında bir bağ olmalı, koptuğunda insanı kuyuya düşüren bir bağ. Turhan karakteri için ise ülkü kavramını çağrıştırdığını düşünebiliriz. Kahramanın soyadının Tuna olması yine isimlerde bir seçiciliğe işaret eder. Avrupa'da yetişmiş aydın karakter Nuran'ın soyadının Yerli oluşu da bu anlamda değerlendirilebilir. Yine her iki romanın arka fonunda hikâyeye beraber ilerleyen bir müzik vardır ve Ülker Fırtınası'nda Doğu-Batı müziği mukayesesesi olarak (prelüd/peşrev karşılaştırması) öne çıkar. Nuran'ın Yahuda'yı besteleme fikriyle birlikte eserin başından itibaren devam eden Yahuda ve müzik ritmi birleşmiş olur.

Dil ve anlatım tercihi üzerine ilk olarak söylemek istediğimiz eksilteli (yüklemsiz) cümlelerin

ustalıkla kullanılması ve bu yöntemin eserlere katmış olduğu canlı anlatımdır. Bunun dışında her iki romanda da göze batan zaman farkları konusu ayrıca dikkate değer bir konudur. Geçmiş zaman ve geniş zamanın aynı paragraf içinde birlikte kullanıldığı bölümler sıkça göze batmakta ve günümüz anlatımında bu yaklaşım sorun olarak kabul edilmektedir. Bu konu dönemsel olarak da yorumlanabilir, belki Avrupa dillerinin de etkisi olabilir fakat bir okur olarak bu bölümleri daha canlı bulduğumu söyleyebilir, olay zamanına gidiş ve fotoğraf çekme, tekrar kamerayı uzaklaştırıp geniş açıdan bakma olarak değerlendirebilirim.

Avrupa'da felsefe eğitimi almış bir isim Safiye Erol. Yazar, kadına ait sorunlar, kadın bakış açısı ve psikoloji ağırlıklı yazılarıyla ön plana çıkmaktadır. Bu konu, incelediğimiz romanlardaki hikâyelerin derinleştiği anlarda ve yazmış olduğu makalelerde belirgin şekilde öne çıkmaktadır. 1960 yılında İstanbul'da düzenlenen Milletler Arası Kadınlar Konseyi Kongresi'nde Türkiye kadınlar dayanışma birliği üyesi olarak yer almıştır.

Safiye Erol'u anlattığımız bir yazıda Samiha Ayverdi ve Kenan Rifâî'den bahsedilmezse eksiklik olacağı kanaatindeyiz. Samiha Ayverdi ile yazarımız arasında üslup, nezaket ve kültürel birikim olarak önemli benzerlikler olduğunu söyleyebiliriz. İki yazar tanıştıklarında bu gönüldaşlığın farkına varır ve dostlukları başlar. Samiha Ayverdi yeni dostuna onun aradığı yolun kapıcısı olduğunu söyler ve ihtiyaç duyduğu kişiye, Kenan Rifâî'ye götürür Safiye Erol'u. İlk romanından itibaren hep mistik ve tasavvufi bir arayışta olan Safiye Erol üstadıyla tanıştıktan sonra yazdığı Dineyri Papazı'nda bu arayışları daha belirgin şekilde ortaya koyar. Artık peçeler açılmış, gürül gürül akan pınar kaynağını bulmuştur.

Son Söz

Yerelden beslenip evrensel hitap edebilen sanatçılar dünyaya edebî değerler bırakmaktadır. Bu anlamda Safiye Erol eserlerini Ciğerdelen romanında sıkça vurguladığı başucundaki kılıca benzeterek incelememize son vermek istiyoruz. Garbın değerli olan yerlerini alıp çürümüş bölümlerini kesip atan keskin bir kılıca.

Son söz olarak söylemek istediğimiz; Safiye Erol romanlarında her ne kadar tarih, medeniyet, savaş ve mücadele varsa da asıl olan aşktır. Bu aşk farklı dönemde farklı kaynaklardan beslense de sizi aynı yola çıkaracaktır. Yahuda ve Marisca'ya benzemek için kendi aşkına, sahip olduğu me-

deniyete ve benliğine dönenlerin yoluna.

Edebî değeri yüksek ve millî şuura sahip romanlarıyla kültür dünyamıza önemli eserler bırakan yazarın kıymetinin daha fazla bilinmesi temenni-
siyle.

Kaynakça

Erol, S. (2010). *Ülker Fırtınası*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Erol, S. (2019). *Ciğerdelen*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

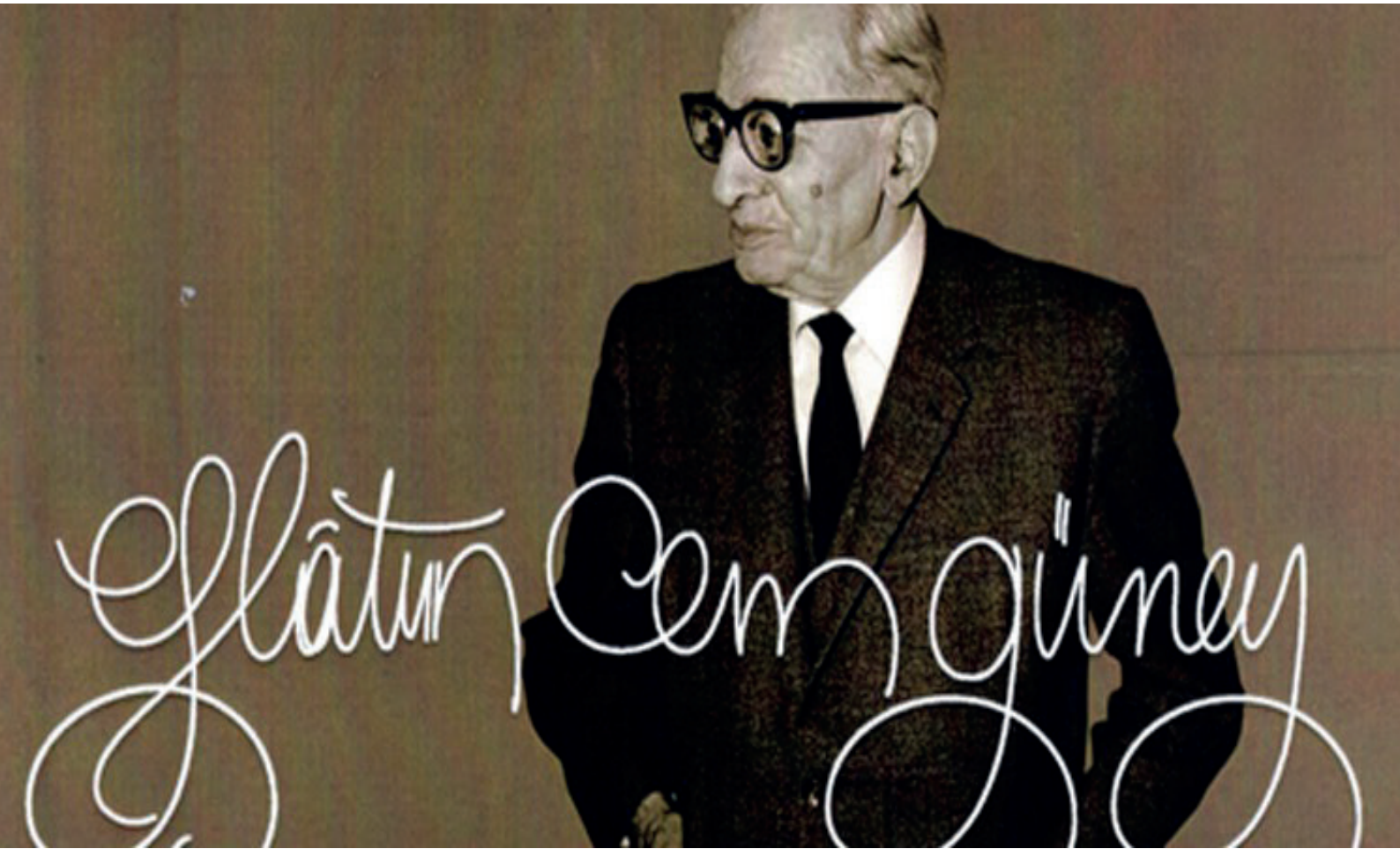
Erol, S. (2010). *Makaleler*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

Yardımlı, M. N. (2003). *Safiye Erol Kitabı*. İstanbul: Bensen Yayınları.

DOSYA

MASALCI BABA: EFLATUN CEM GÜNEY

Gurbet LÜY

"Masal dinlememiş çocuklar büyüyünce kendi resmini bile cetvelle çizerler." (Cemal Süreya)

Masal, "Bütünüyle hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara zaman zaman da olağanüstü varlıklara yer verilen, olayları çoklukla belirli olmayan bir yerde (masal ülkesinde), belirli olmayan bir zamanda (evvel zaman içinde) geçen bir anlatı türü" olarak tanımlanır (B. Lauresse, 1986, s. c.15). Evvel zaman içinde masal ülkelerinde geçen bu olaylar tüm çocukların gönlüne taht kurmuş, televizyonun, tabletin olmadığı dönemlerde heyecanlı dinlediği anlara dönüşmüştür. Hoş şimdilerde de çocuklar masal dinlemeyi seviyorlar. Çok şükür ki...

Ninniler ve masallar çocuk edebiyatının ilk ürünlerinden sayılabilir. Tanzimat öncesinde çocuk edebiyatı alanında herhangi bir çalışma olup olmadığı kesin bilinmiyorken o dönemlerde anlatılan masallar, söylenen ninniler çocuk edebiyatının sözlü geleneği içinde yer alıyor. Üstelik biz millet olarak masallar ve efsaneler konusunda çok geniş bir hazineye sahibiz. Tanzimattan sonra ise yavaş yavaş çocuklar için bazı süreli yayınlar ve kitapların yayımlanması konusunda çalışmalar başlamıştır. O dönemden itibaren de bu alandaki çalışmalar hız kaybetmeden artarak devam etmiştir. Her ne kadar nitelik konusu tartışılrsa da bu konuda çaba gösteren insanların sayısı oldukça fazladır. Eflatun Cem Güney çocuk edebiyatı konusunda çok fazla çaba göstermiş ve bu alanda onlarca çalışmaya imza atmış birisidir.

1896'da Malatya Hekimhan'da doğan Eflatun Cem Güney küçük yaşlarda babasını ardından da annesini kaybetmiş. Şehir şehir dolaşıp öğretmenlik yapmış, ayrıca neredeyse gittiği her yerde dergiler çıkarmış. Edebiyatla oldukça ilgili olan Güney, Anadolu'nun birçok yöresinde bulunduğu her ilde araştırmalar yaparak geleneksel halk hikâyelerimizi ve masallarımızı derlemeye başlamış. Sadece derlemekle kalmayıp kendisi de bu alanda çeşitli

eserler üretmiş. Ayrıca yazmanın yanı sıra İstanbul radyosunda "Bir Varmış Bir Yokmuş" isimli bir programda masallar anlatmış. Tahir Kutsi Makal bu radyo programı için şunları dile getirmiştir:

"Eflatun Cem Güney masal babası idi. Türkiye'de, Türk toplumunda onun kadar lezzetli, onun kadar sarıp sarmalayan güzellikte masal anlatan olmamıştır. Çocukluğumuzda ve ilk gençlik yıllarımızda o konuşacağı zaman radyo başına üşüşürdük. Hayalleri genişleten, düşünceleri kötülüklerden arındırıp iyiliklere sevk eden bir yorumu vardı. Eflatun Cem Güney tatlı, sıcak sesiyle halkı uçak gövdesi kanatlı Zümrütanka kanatlarına bindirir, ülkelerden ülkelere dolaştırırdı." (Halk Edebiyatında Sözlü Anlatım Geleneği, 1989)

Eflatun Cem Güney'in şiir, biyografi, folklor, halk eğitimi, Atatürk'ün hayatı ve Milli Mücadele konularında da kitap ve metinleri vardır. Oldukça geniş yelpazede ürünler ortaya çıkarmış, halkın eğitimi için çaba göstermiştir. Ancak onu Masalcı Baba yapan ve ona ödüller getiren ürünleri çocuk edebiyatı alanında olanlardır. Eflatun Cem Güney'e 1956 yılında *Açıl Sofram Açıl* isimli eseriyle Danimarka'da bulunan Andersen Kurumu tarafından *Dünya Çocuk Edebiyatı Onur Belgesi* verildi. Aynı ödülü 1960 yılında *Dede Korkut Masalları* isimli eseriyle tekrar kazandı. Masalların çocukların dünyasında ne kadar önemli olduğunun farkında olan birisiydi. Bunu şu sözleriyle dile getirdi:

"İşte, masalların asıl eğitim değeri burada: Çocuklarımızın kalbini en iyi örenkelere göre yoğurarak, onları inandıkları yolda yürüyebilecek, yürüdükleri yolda engelleri yenecek, güçlü birer insan yapmak... Dünya ulusları bu inanışla çocuklarının ruhunu masallarla besliyor. Özellikle insanları tanıma alışkanlığı kazandırarak onlarla münasebetlerini kolaylaştırıyor. Biz de masallarımızın bu eğitici ve öğretici değerinden faydalanmasını bilmeliyiz. İşte, bu inanışla, bu milli cevherlerimizin üzerine titiyor ve karınca kaderince sözlü gelenekteki ağır tadyıla izleyerek sunuyoruz." (Hedik, 2018)

Bizler geçmişten günümüze bilerek ya da bil-meyerek masalların dünyasındaki yolculuğumuzu hiç bitirmedik. Çocuklarımıza masal anlatmaya devam ettik, edeceğiz gibi de görünüyor. Çocuk-

larımızın hayal gücünün gelişmesinde, kelime hazinesinin artmasında, kendini ifade edebilme yeteneğinin gelişmesinde masalların katkısı çok büyük. İçinde yaşadığımız dönemde bunun farkında olan kişilerin sayısı az değil. Masal yazan, okuyan, okutan, kitaplar alan öyle çok insan var ki... Eflatun Cem Güney'in resmiyete döktüğü bu geleneği bizler sürdürmeye devam edelim. Ederken de kendisini aklımızın bir köşesinde tutup ruhuna bir Fatih göndermeyi unutmayalım. Alanda bu kadar ciddi çalışmalara imza atmış, ödüller almış, ömrünü buna adanmış birisi fazlasını hak ediyor olsa da elimizden bu geliyor. Unutulmaması dileğiyle...

Kaynakça

B. Laressesse. (1986). istanbul.

Halk Edebiyatında Sözlü Anlatım Geleneği. (1989, Eflatun Cem Güney özel sayısı). *Tarla Der-gisi*, s. 20.

Hedik. (2018). Mart 25, 2023 tarihinde Hedik: <http://hedik.org/biyografi/eflatun-cem-guney> adresinden alındı

SÖYLEŞİ

“TARİH, SADECE İYİLERİ DEĞİL,
KÖTÜLERİ DE UNUTMUYOR”
MEHMET ÖZGER İLE SÖYLEŞİ

Necla DURSUN

İnsanı yazmaya yönelten şey sizce nedir? Sizin yazma motivasyonunuzu ve yazınsal geçmişinizi hakkında bilgi alabilir miyiz?

Yazmak bir süreç meselesi olarak değerlendirilebilir. Lise yıllarında gerçek anlamda okumaya başlayınca okumanın kendine has, sarıp sarmalayıcı hazzına vardım. Okumak başlı başına bir uğraş. Kişiyi başkalarından farklı kılan, insana insan olma onurunu hissettiren bir uğraş. Bu benim için yeter de artardı bile. Ancak üniversite yıllarında okumak kadar yazmanın da bir imkân olduğunu öğrendim. Her meslek biraz da usta-çırak ilişkisiyle öğrenilir. Benim doğrudan bir ustam olmasa da dergi çevrelerinin beni ve benim gibi birçok arkadaşımı pişirdiğini ve yazmaya yönelttiğini söylemeliyim. Öncelikle kendi çıkardığımız dergiler ve sonrasında büyük dergilerde yazma imkânımızın olması yazarlık yolunda önümüzü açtı. Belli bir yere geldiğinde zaten yazmak, devrini almış bir araba gibi belli bir rotada ilerlemeye devam ediyor. Bunu kendi yetenekleriniz, ilginiz, akademik uğraşlarınız besliyor.

Sizce yazmak tam olarak insanda neye tekabül ediyor? Yazmanın sosyolojiyle olan ilişkisi nasıl anlaşılmalıdır?

Yazmak bir zorunluluk olarak önümde durduğunda yazıyorum. Eğer zorunlu değilsem mümkün olduğu kadar yazmamaya dikkat ediyorum. Çünkü yazmak sanıldığı kadar masum bir şey değil. İnsanın her eylemi gibi sorumluluk gerektirir. Yazdığın olumlu ve güzel şeylerin sorumluluğu kadar olumsuz olanların da sorumluluğu var.

Her insanın bir yeteneği ve ilgi alanı var. Kimisi bağlama çalar, kimisi futbol oynar, kimisi de matematikten çok iyi anlar. Ben de kendimi yazarak ifade edebiliyorum, bunun için yazıyorum. Yazmanın sosyoloji ile mutlaka bir ilgisi olacaktır. İnsan,

sosyal bir varlık. Sadece yazdıklarını değil, okuduklarını bile kendisi gibi uğraşları olan insanlarla paylaşmak istiyor. Yazmak da diğer marifetler gibi iltifata tabidir. Alıcısı olmayan mal zayıdır, demişler. Her ne kadar maddi bir karşılık bekleme de yazar, bir okur kitlesi arıyor. Yazdıklarının karşılık bulması gerekiyor. Başka şekilde zaten yazar kendini geliştiremez de. Çünkü olumlu ya da olumsuz bir tepkiye ihtiyaç duyar. Zaten dergiler de bu ihtiyacı karşılamaz mı? Dergilerde parça parça yazdıklarımız biraz da okurun karşısına çıkma ve kendini orada test etme değil midir? Bunun dışında dergilerin ya da kitapların basımı, okurlar arasındaki dolaşımı vb. birçok mesele edebiyat sosyolojisinin konuları arasındadır.

Çocukluk hayalleriniz arasında yazmak yer alıyor muydu?

Çocukluk hayallerim arasında yazmak hiç yoktu çünkü öyle bir ortama doğmadım. Kültürden çok doğanın içine doğdum. Okumak ve yazmak da Bourdieu'nun tabiriyle söylersek bir kültürel sermaye gerektirir. Çocukluğumda öyle bir kültürel sermayeye sahip değildim.

Sizce "unutulmak" nedir? Birçok disiplinde ve alanda yaşandığı üzere Türk basınında ve yayıncılık dünyasında yaşarken yıldızlaştıkları halde vefatlarından sonra tarihe gömülmelerini, unutulmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Eskiler talih için rüzgâr kavramını da kullanmışlardır. Rüzgâr önünüzden eserse başka olur, arkanızdan eserse başka. Türkiye'de rüzgâr önemlidir. Yıllarca bizde Tevfik Fikret, Cenap Şehabettin'den çok daha büyük şair olarak görüldü, daha da öyle görülüyor. Oysa meselenin şöyle bir arka planı var. Cenap Şehabettin, Milli Mücadele'ye karşı çıkmış, sonra düzeltmeye çalışsa da olmamış. Haliyle bu kültür politikalarından dolayı Cenap geride kalmış bir şair. Unutulmamış ama unutturulmak istenmiş. Mehmet Akif'in İstiklal Marşı olmasaydı o da çok çok geride kalmış belki de unutulmuş bir şair olurdu. İkinci olarak bir sanatçının eser vermesi gerekir. Bu eserlerin de çağın dilini ve yazgısını dillendirmesi gerekir. Bazı sanatçılar çağın dışında kalıyor bazıları da rüzgâra kurban gidiyor. Bir zaman Türk şiirinin en büyük şairi kabul edilen bir şair, ideoloji vb. sebeplerden dolayı geri plana düşebiliyor.

Sizce unutulmak yazgı mıdır?

Sadece unutulmak değil, varlığımız yazgıdır. "Kuşlar da kaderle uçar" derken şair, boşuna dememiş. Unutulmamak da yazgıdır.

Bir de şu açıdan sormak istiyorum; tarihin bir yargıç hükmünde olduğu düşünülürse bazen unutmayı elzem, iyi yahut kötü bir durum olarak ölçmek mümkün mü?

Unutmak, unutulmak bunlar öyle geniş kavramlar ki insanlık tarihi kadar geniş ve eski. Unutmak da unutulmak da aslında o kadar kötü bir durum değil. Acılar unutulunca güzel, sevinçler unutulunca kötü. Yaptığımız kötülükler unutulunca güzel, iyilikler unutulunca kötü. Bazı insanlar sırf unutulmamak için büyük katliamlar da yapmışlardır. Unutulmamak da bazen bir hastalık haline gelebilir. Tarih, sadece iyileri değil, kötülerini de unutmuyor. Tarih, her zaman adil bir yargıç olmaz. Çünkü tarihyazımı dediğimiz meselenin aslında romana çok yakın kurgusal bir alan olduğunu kabul etmek zorundayız. Tarihi yazarlar hemen her zaman kazananlar olmuştur. Haliyle kazananların sanatçıları kalmış, ötekiler de unutulmuştur.

Edebiyatın tüm türleriyle birbirine bağlanan halkalardan oluşan bir zincir olduğunu varsayarsak çeşitli nedenlerle unutilan yazarlar hakkında neler söylersiniz?

Varsaymak doğru bir tavır olmaz çünkü Divan Edebiyatı geleneği vardı. O geleneğin beş bine yakın şairi vardı. Şimdi durduğumuz yerden baktığımızda ortalama okur için on şair bile kalmamış. Sadece zirvelerde olan üç beş şair kalmış. Bazıları da rüzgârın değişimi ile yeniden gün yüzüne çıkmış. Söz gelimi Yunus Emre kaç yıldan beri yeniden kültürel havzamıza girdi?

Her şeye rağmen edebiyatın kendine has kriterlerine uygun, başarılı metinler yazmış sanatçılar önünde sonunda kitlesel olmasa da gerçek okurlar tarafından bulunuyor ve okunuyor. Edebiyat dışı kriterler gerçek ve has okurlar tarafından önemsenmez. Aylak Adam romanı CHP Roman Yarışması'na katıldığı zaman Orhan Kemal tarafından beğenilmez ancak aradan geçen zaman içinde kıymeti ortaya çıkar. Aynı şey Oğuz Atay için de geçerlidir. Kendi zamanında hakkı verilmemiş ama daha sonra kıymeti bilinmiştir.

Unutilmuş yazarlar "geleceğe aktarılmayan edebiyat tarihi demek, dününe ayna tutulmayan toplum demek" dersek boşa giden tanıklıkların kaybını nasıl değerlendirirsiniz?

Edebiyat, Jan Assmann'ın Kültürel Bellek eserinde de belirttiği gibi kültürel belleğin en somut parçasıdır. Bu belleğin aktarımı bir şekilde sanatçılar ve eserlerinin toplumsal hafızadaki dolaşımına

bağlıdır. Bir sanat eseri sadece içindeki duygusal etkilerin değil aynı zamanda düşünsel ve kültürel birikimin de sonucudur. Bu birikim, toplumların kültürel seviyelerini belirler. Firdevsi, Mevlana ve Hafız gibi üç şairi İran edebiyatından düşerseniz, İran milleti ve kültürü büyük bir irtifa kaybına uğrar. Biz kendi edebiyat geleneğimizi 1923 sonrasında sıfırdan kurmak isteyince geçmişteki bu deneyimler doğal olarak yeni nesillere aktarılmadı. Oysa o medeniyet, Mimar Sinan gibi mimar; İtri ve Dede Efendi gibi müzisyen; Levni gibi ressam; Baki ve Fuzuli gibi büyük şairleri yetiştirmişti. Biz onları yok saymak için elimizden gelen gayreti gösterdik. Oysa bu bir medeniyetti ve hiçbir parçası ötekinden farklı değildi. Yani şiiri ile mimarisi, hat geleneği ile müziği birbirini besliyordu. Biz yeni nesiller geçmişin bu birikiminden yoksun kaldık. Yeni bir gelenek kurmaya başladık, kuruldu da. Ancak bu gelenek ne Batı'yı hazmedebildi ne de tamamen Doğu'dan kopabildi. Ne Doğu'nun kolektif hafızasından beslendi ne de Batı'nın kolektif hafızası ve eleştirel düşünce birikiminden faydalandı. Bir bakıma hafızası yara almış yaralı bilinçler olarak ve yarı aydınlar olarak yaşıyoruz. Orhan Pamuk'un, velev ki oryantalist bir yaklaşımla yazılmış olsun, Benim Adım Kırmızı romanındaki hat geleneğini kaç okuru tam anlamıyla anlayabilir. Oysa roman, hattatları anlatır. Toplumsal hafıza, o kadar sert koptu ki daha dün yazılan eserleri bile anlamakta zorluk yaşıyoruz. Buna Atatürk'ün Nutuk adlı hatırası da dâhil olmak üzere yakın dönem eserleri ve onların sorunsalları bile bugünkü nesle çok uzak bir yerde duruyor.

İnsanların edebiyatla aktardığı düşünceleri, korkuları, sevinçleri, kederleri, umutları toplumbilimi için önemli bir göstergelerken böylece üstörtülmüş oluyor. Ölümünden sonra kitapları yayımlanamayan yazarlar ne yazık ki unutulmaya terk ediliyorlar. Bu konuda kimlere ne görevler düştüğü hususunda düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?

Bir devletin kültür politikaları o devletin ufkunu da gösterir. Büyük devletlerin kültür politikalarına bakılarak devletin büyüklüğünü algılayabilirsiniz. Sadece şimdiki zaman değil, geçmiş zamana da bakılabilir.

Bizde şiir yazarak ya da öykü, deneme veya eleştiri yazarak geçimini sağlayan hiçbir sanatçı yok. Geçmişte de olmadı. Sadece edebiyat değil düşünce adamlarımız da kimsesiz. Türkiye'de orta ölçekli bir siyasi partinin bıyıkları yeni terlemiş gençlik kolları başkanı bu ülkenin en büyük sanatçılarından ve düşünce adamlarından çok daha fazla kıymet görür toplumda. Toplum olarak düşünsel/sanatsal anlamda göçebe yaşadığımızı kabul etmeliyiz. Tam göçebelikten yerleşik hayata geçmişken Tanzimat sonrasında yeniden zihinsel olarak göçebe kültürüne döndük. Tam da bunun için bellek bizim için anlamlı olmadı. Ne nesnelerin belleği ne de kültürel bellek sorunsal olmadı bizde. Zihninizi yoklayın, olmadı kitap satış sitelerine bakın; atın tarihi, kurşunkalemin tarihi, çayın tarihi, peynirin tarihi vb. kaç kitap bulabilirsiniz. Bulduğunuz kitapları biz mi yazmışız yoksa çeviri mi ve kaç yıllık kitaplar bunlar. Nesnelerin tarihi yokken ortada nasıl bilim yapılacak, edebiyat duyguların ve düşüncelerin tarihi sayılır, çok daha soyut ve entelektüel birikim isteyen bir alanken nasıl bir birikim oluşacak da sonraki neslin kolektif bilincini oluşturacak?

Günü kurtarmaya çalışan bir kültürel iktidar anlayışımız var. Sanatçılar kitap basımında bile ciddi sorunlar yaşıyor. Ve tuhaf olan şu ki ideolojik olarak farklı cehahtaki sanatçılar da aynı durumda, kimse bu durumdan memnun değil. Ama kim gelirse gelsin eski düzen devam ediyor, az ya da çok kendine yakın ideolojik cenaha daha yakın duruyor ama sonuçta yani toplamda kaybediyoruz. Bunun da temel sebebi bir kültür politikamızın olmayışı, bu topraklarda düşünen, üreten her insanın hangi düşünceden ya da inanıştan olursa olsun kıymetli görüldüğü bir kültür politikamız yok. Yok, ama ileride de olmayacak. Çünkü bunun olması için kanun koyucular arasında kültüre değer veren insanların olması gerekir. Bu da mümkün değil çünkü gerçek düşünürler ve sanatçılar siyasetin kirliliğinden korktukları için uzak duracaklardır. Eğer bir gün nasip olur da kültür bakanlığına turizm bakanı değil de -sinema yıldızı değil- gerçek bir kültür adamı atanırsa belki bir gelişme olabilir.

Bu gün "unutulmuş" olarak nitelenen hangi yazarın gün yüzüne çıkartılmasını istersiniz?

Kadir Tanır mesela başarılı bir romancı olmasına rağmen pek bilinmez.

Mehmet Özger Kimdir: 1977 yılında Adıyaman'da doğdu. Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. Yeni Türk edebiyatı alanında yüksek lisans ve doktora yaptı. Yedi İklim, Hece, Muhit, Türk Dili ve Aşkar gibi çeşitli dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Şiir Kitapları: Muhtasar Cinnet Risalesi (2013), Defacto Ölümler (2016), Hatır Divanı (2023). Eleştiri, İnceleme, Deneme: Türk Romanında 12 Eylül (2012), Ali Haydar Haksal Öykücülüğü ve Romancılığı (2015), Dikiş Yeri – Modern Şiir Okumaları- (2018), Kusurlu Güzellik – Poetik Meseleler- (2021). Sezai Karakoç'ta Varlığa Bakış (2022), Büyük Gündem (2022).

DOSYA

15 MADDEDE SERMET MUHTAR ALUS

Ülker GÜNDOĞDU

1. Türk yazar, gazeteci ve karikatürist olan Sermet Muhtar Alus, İstanbul Saraçhanebaşı semtinde 20 Mayıs 1887'de dünyaya geldi. Babası Askerî Müze'nin kurucusu Mahmud Muhtar Paşa, annesi Fatma Kevser Hanım'dır. Doğum adı: Osman Sermet olarak konmuştur. Çocukluğu dedesi Osman Abid Paşa'nın Saraçhanebaşı ve Göztepe'deki konaklarında geçmiştir.

2. Eğitimine özel tutulan hocalardan ders alarak başlamıştır. Dedesi Abid Paşa 1894'te bir jurnal sonucu Halep'e sürgün edilmiştir. On yanında sürgündeki dedesini ziyarete gitmiştir. Bu seyahatten sıtmaya yakalanarak dönüşünü ve başka birçok çocukluk anısını, daha sonra gazete yazılarında da anlatmıştır. Aile çevresinin konumu itibariyle çocukluk dönemini kültürel faaliyetleri takip ederek geçirmiştir. İstanbul'da 28 Mayıs 1952'de hayata gözlerini yumdu.

3. Sermet Muhtar dendiğinde şöyle bir durmalı diye düşünüyorum. Onun sahip olduğu anılara sahip olan bir zihin zenginliğine sahip olmak az rastlanan bir durumdur. O, bu şartlara doğuştan sahip olarak dünyaya gelmiştir. Bu olguyu hayatında yazarak değerlendirmeyi seçmiştir. Onun gözleriyle dünyaya bakabilmek bile onun görebildiklerini görebilmek için yeterli olmazdı. Yazar, bir paşazade olarak dünyaya geldiği Göztepe'deki köşkte büyüme şansına sahip olmuştur.

4. Hayatının her dönemi varlık içinde geçmemiştir. Yoksullaştığı zamanlarda Beyoğlu'nda bir apartman dairesinde yaşamını sürdürmüştür. O dönemdeki ismi Mekteb-i Sultani olan Galatasaray Lisesi'nde okurken iki arkadaşıyla birlikte 1908'de yayımladığı mizah edebiyatı El Üfürük mizah dergisini çıkartır

5. Yazı dışında çizgiye, resme de meraklı olan yazar, bazı dergilerde karikatür ve vinyetler de çizerek basın yayın hayatına devam etmeye başlar. Yeteneklerinin değerini bilmektedir.

6. Cumhuriyet döneminde 1930'lardan ilki Akşam Gazetesi olmak üzere birkaç gazetede bölüm bölüm tefrika ettiği tasnif edilmiş anılarını yazmaya başlayarak, paha biçilmez bir birikimi olduğunu göstermektedir. Sağlığında yayımlanmış

kitapları sınırlıdır. Akşam gazetesinde yayımlanan eski zamanlardaki İstanbul'u anlatan yazılarıyla o dönem tanınır. Ben de o dönemin İstanbul'unu anlamaya çalışan bir okur olarak kendisinden faydalandım.

7. Yazılarının çoğu gazete ve dergi sayfaları arasında kalmış; roman, öykü, sohbet, anı ve piyeslerinin çok azı kitaplaşmıştır. 1990'larda İletişim Yayınları, bu tefrikaların bazılarını kitap olarak yayımlamıştır. Sermet Muhtar özlenen ama vefa gösterilmeyen birçok yazar gibi yeniden hayata dönmeye başladı.

8. Kaybolan İstanbul'un gündelik hayatını bütün ayrıntılarıyla anlatan eserleriyle bir dönemin geniş İstanbul panoramasını çizer. İstanbul aşığı bir yazardır. Sermet Muhtar, Askerî Müze Müdürü Ahmed Muhtar Paşa'nın oğludur. Alus, Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra hukuk eğitimi görür. El Üfürük dergisini Sait Hikmet'le birlikte çıkarmışlardır. Davul'da yazmıştır. Bu yıllarda Askerî Müze'de çalışan Alus, bir yandan çeşitli gazetelere yazılar yazarken diğer yandan da telif ve uyarlama biçiminde tiyatro eserleri yazmaya başlamıştı.

9. Hukuk Mektebi'ndeki öğrencilik yıllarında Çocuklara Mahsus Gazete'de Necdet müstear adı ile ilk yazıları yayımlanır. Basın hayatında El Üfürük dışında Davul adlı dergide de karikatürleriyle yer edinir. Karikatür çizdiği tüm dergilerde ve gravürlerinde Latin harfiyle "S" harfini kullanmıştır. Annesi Kevser Hanım'ın da F. K imzasıyla yazılar yayımladığı Hanımlara Mahsus Gazete'de bazı makaleleri yer almıştır.

10. İstanbul üzerine yazı dizilerini yayınlamaya başladığı 1930'lu yıllarda Alus, Akşam Gazetesi dışında Vakit, Tan, Tasvir-i Efkâr, Vatan ve Yeni Sabah gibi gazetelerle birlikte Yedigün, Yeni Mecmua, Akbaba, Amcabey dergilerinin vazgeçilmez yazarı olmuştur. İstanbul Kazan Ben Kepçe, 30 Sene Evvel İstanbul, Masal Olanlar, Eski Defterdekiler, Eski Günlerde, Gördüklerim Duyduklarım ve daha birçok yazı dizisinin yanı sıra yine eski İstanbul hayatının çevresinde gelişen olayları, dönemin kişilerini konu edinen, gündelik hayatın bütün ayrıntılarının tasvir edildiği romanlar yazmıştır. Kıvırcık Paşa, Harp Zenginin Gelini, Pembe Maşlahlı Gelin gibi kitaplaşmış romanlarının yanı sıra Sülün Bey'in Hatıraları, Agob'un Kazı, Nanemolla, Onikiler, Halalanmalar gibi kitap haline gelmemiş, gazetelerde yayımlanmış eserleri bulunmaktadır.

11. 1910 yılında Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra hâkimlik veya avukatlık yapmak

istememiş, Askeri Müze'nin açtığı sınavı kazanarak, babasının müdürü olduğu bu kuruma memur olarak girmiştir. Görevi, Fransızca ve Türkçe rehber hazırlamaktır. Müze için hazırladığı rehberler 1920 ve 1922 yılları arasında üç cilt halinde yayımlanmıştır. *Yeniçeri Kıyafetleri, Eski Osmanlı Ordusu, Aya İrini Tarihçesi* gibi eserlerini Askeri Müze'deki çalışmaları sırasında hazırlamıştır.

12. 1926'da babasının ölümünden sonra Askeri Müze'deki görevinden ayrılır. Artık geçimini kalemiyle sağlamaya çalışmıştır. 1931'de Türkçe-Fransızca Lûgat adlı eseri Kanaat Kütüphanesi tarafından yayımlanmıştır. Yusuf Ziya Ortaç aracılığıyla, 1931 yılında yazılarını düzenli olarak Akşam gazetesinde yayımlamaya başlar. Öğleden sonra yayımlanan Akşam, o yıllarda İstanbul'da en çok okunan gazetedir. Orada, 30 Yıl Evvelkiler başlığı altında başlayan yazıları; Masal Olanlar, İstanbul Kazan, Ben Kepçe takip eder. Yazıları, Akşam gazetesinin tirajını artıracak derecede ilgi çekmekteydi. Yüzlerce makalesi daha yayımlanır, bu yazılar sosyal ve folklorik açıdan İstanbul'un yakın tarihini ve yaşantısını olduğu gibi kapsamaktaydı.

13. Zamanla Tan, Son Posta, Cumhuriyet gazetelerinde de çok sayıda makalesi yayımlanır. Dergilerde ve gazetelerde yayımladığı yazıların sayısı bini geçmekte ve birçok değişik konuyu kapsamaktadır. Tarihten Sesler Dergisi'nin de kadrosunda yer alır. 1943 yılında kısa bir süre için Amcabey dergisinin imtiyaz sahipliğini üstlenmiştir. Sermet Muhtar'ın Akşam gazetesinde tefrika edilen altı romanından Kıvırcık Paşa, Harp Zenginleri, Pembe Maşlahlı Hanım romanları kitap olarak da basıldı. Bir ara Akşam'ı bırakarak Cumhuriyet gazetesinde muharrirlik eden yazarın iki romanı; On ikiler ve Dünün Genci Anlatıyor romanları bu gazetede tefrika edilenlerdi. Kurun Gazetesinde Anasını Gör Kızını Al, Son Posta'da Tombul Mirasyedi ve İki Gönül Bir Olunca Samanlık Seyran Olur, Vatan gazetesinde Bebek Emine romanlarını tefrika etmiştir.

14. Hayatı boyunca resim sanatı ile de ilgilenmiştir. Çocukluk yıllarında Hoca Ali Rizâ Bey ile çalışmalar yapmış olan Sermet Muhtar Alus, eserlerinin önemli bir kısmını kendisi resimlemiştir. "S" imzası taşıyan tabloları Askerî Müze ve bazı özel koleksiyonlarda yer almıştır. Tarihçi Reşat Ekrem Koçu'nun isteği üzerine hazırlık aşamasında olan İstanbul Ansiklopedisi'ne yüzlerce bilgi yollamıştır. Bu ansiklopedide Sermet Muhtar Alus'un yazdığı ya da notlarından yararlanılarak 135 makale kaleme alınmıştır.

15. Sermet Muhtar Alus, üç evlilik yapmıştır. İlk eşi, şair Necdet Rüştü Efe'nin kız kardeşi Samiha Hanım idi. 1916 yılında yaptığı bu evliliğinden bir kızı oldu; kızına Cenab Şahabeddin'in Elhân-ı Şitâ şiirinden aldığı ilhamla Elhan ismini vermiştir. İkinci evliliğini Nasfet Hanım, üçüncü evliliğini Behiye Hanım ile yapmıştır. Annesine çok düşkün olan ve babasının ölümünden sonra ondan hiç ayrılmayan yazar, üçüncü evliliğinden sonra annesi ve ilk evliliğinden kızı Elhan ile birlikte yaşamıştır. 20 Mayıs 1952'de İstanbul'daki evinde kalp krizinden hayatını kaybetmiştir. Eserleri: Türkçe-Fransızca Askeri Müze Rehberi, Türkçe-Fransızca Lûgat. Romanlarından "Kıvırcık Paşa" beyazperdeye de aktarılmıştır. Romanları: Harp Zengininin Gelini, Rüküş Hanımlar, Hayalanmalar, Bir Varmış Bir Yokmuş, Eski Çapkın Anlatıyor, Eski Konaklar, Nanemolla. Piyesleri: Dert, Zincirleme, Helal Mal, Duvar Aslanı, Yıldızlar Barıştı. İstanbul Yazıları: 30 Sene Evvel İstanbul, Eski Günlerde, İstanbul Kazan Ben Kepçe, Masal Olanlar, Onikiler adlı eserlerdir.

DOSYA

HOCALARIN HOCASI: ŞERİF AKTAŞ

Tuba YAVUZ

Edebi metinler kurgusal yapılarıyla yazarın yaratıcılığını ortaya koyması, özgün bir şekilde oluşması bakımından sanat eseri olarak değerlendirilirken; yaratım süreci, tahlil yöntemleri ve tasnif şekilleri gibi farklı biçimlerde de bilimsel metotlarla incelenebilir. Yazar, metni oluşturan kişi olarak bir sanat icra eder. Fakat her sanat eseri gibi edebi metnin de dönemin zihniyetine göre değerini ortaya koymak için farklı teoriler geliştirilir. Türk edebiyatında pek çok bilim insanı edebi metinler üzerine kafa yormuş, farklı noktalardan meseleyi ele almıştır. Şerif Aktaş da Yeni Türk edebiyatı sahasında roman tahlilleri ve edebiyatta üslup meseleleri gibi konulara değinmiş; bu alanda hatırı sayılır eserleri ile kendine has yöntemler geliştirmiş, öne sürdüğü fikirleriyle gençlere ışık tutmuş önemli bir bilim adamıdır.

Benim için Şerif Aktaş sadece bir yazar yahut akademisyen değildir. O, hem dersime giren hem de tez çalışmamı yürütmemde öncülük eden hocamdır. Bu bakımdan onun sadece yazar kimliğini anlatmak değil bir hoca olarak da talebelerine tutumundan bahsetmek isterim bu yazımda. Dünyaya küçük dedirten garip bir tesadüfle babamın da liseden edebiyat öğretmeni olduğunu öğrendiğim Aktaş o vakitler henüz üniversiteyi yeni bitirmiş Erzincan'da göreve başlamış taze bir edebiyat hocasıymış. Fakat kendine has konuşması, ders anlatma biçimi ile dikkat çeken üslubu daha görevi yeni başladığında da varmış. Babam da mukallit biri olduğundan ders aralarından onun taklidini yapmış. Sonra bu durum kulağına gidince çağırıp herkesin içinde yapmasını istemiş. Tabii babam endişelenmiş ama kendi taklidinin yapılmasına, onun karikatüristik tarzının birebir canlandırılmasına çok gülmüş. Sonra ara ara babama haydi benim taklidimi yap diye söz verir olmuş. Yıllar sonra bu tesadüfü öğrenince hocamın yanına gidip babamın öğrencisi olduğunu söylediğimde hemen tanıdı ve tanır tanımaz gülmeye başladı. Zihni hep dolu olmasına rağmen unutmazdı söyleneni de yapılanı da. Detaylarıyla babamın onu nasıl taklit ettiğinden bahsetti.

Gazi Üniversitesinde öğrenci olduğum vakitler henüz birinci sınıfın yaz dönemi yaklaşıyordu. Tüm hocaları bir telaş sarmıştı özellikle genç asistanlar oldukça heyecanlıydı. Şerif Aktaş'ın bizim üniversiteye geleceği haberi dolaşıyordu, Yeni Türk Edebiyatı derslerimizi o verecekti artık. O vakitler bu heyecana anlam verememiştim. İkinci sınıf başlayıp hoca dersimize girince herkesin hayranlıkla bahsetme sebebini de anlamış oldum. Her ders aralıksız bir saat konuşurdu. Dikkatimizi başka yöne çevirme imkânımız olmazdı. Aralıksız not tutar parmaklarımız uyuşana kadar yazardık. Sertti, disiplinliydi. Anlatacak çok şey vardı, zaman dardı, oyalanamazdı. Bazen dersin bittiğini fark etmez sonraki dersin hocası da geldiğinde kapıyı açmaya yeltenmezdi. Bu uzun derslerin içine mutlaka bir iki mısra sıkıştırırdı. En çok da Ahmet Haşim'i sever "Akşam yine akşam yine akşam / bir sırma kemerdir suya baksam" derken bizlere bakar onun bu mısralar karşısında yaşadığı huşu halini bizim de yaşamamızı ister, bizden karşılık bulamayınca da üzülürdü. Zamana çok önem verir, geç kalan öğrenciye kızardı. Dersi, okulu, öğrenmeyi, eğitimi bir ahlak meselesi olarak görürdü. İnsanın ahlakı, öğrenmeye ve öğretmeye karşı tutumunda belli olur diye düşünürdü.

Hangi yazarı/şairi anlatırsa anlatsın evvela yaşadıkları dönemi hatta yaşadıkları yüz yılı uzunca izah eder, zihnimizde o döneme dair detayların oluşmasını sağlardı. Bu şekilde yazarı da eseri de daha iyi tahlil edip dönemin zihniyetine göre değerlendirebilirdik.

Tez konumu belirlemek için yanına gittiğimde güncel edebiyatı ne kadar takip ettiğimi özellikle kadın yazarları hatta kadın feminist yazarları mutlaka okumam gerektiğini vurgulayarak bana "Erendiz Atasü'nün eserlerindeki kadınlar ve problemleri" konusunu seçti. O gün bana yalnızca bir tez konusu belirlemedi, sonraki yıllar için bir okuma rotası da çizdi esasen. Benim gibi tembel bir öğrenci akademi hayatına devam etmese de onun derslerinden ve anlattıklarından aldığım ilhamla özellikle güncel edebiyatı ve kadın yazarları takip etme alışkanlığımdan hiç vazgeçemedim.

Bugün kitap eleştirileri yazarken bir metne nasıl yaklaşmam gerektiği özellikle dönemin zihniyetinin esere ve tabii yazara nasıl yansıdığını tespit etmek konusunda onun bizlere derslerde okuttuğu makalelerin ve kendi eserlerinin kılavuzluğunun büyük katkısı vardır. Dergimizin bu sayısında unutulmuş yazarları işlerken hem bir vefa borcu olarak hem de eleştiri ve eser tahlili meselesinde kalem oynatan-

ların mutlaka okuması gerektiğini düşündüğüm için Şerif Aktaş'ın "*Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili*" eserini incelemek istedim.

Eserde metin tahlilinin hem teori kısmı anlatıyor hem de örnek metin incelemeleri ile bu teorik bilgiler uygulamalı olarak gösteriliyor. Kitabın ilk basımı 1984'te "Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş" adıyla. Sonraki yıllarda çeşitli eklemelerle "*Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili*" adını alan eserin ilk basımındaki önsözünde Şerif Aktaş böyle bir çalışmayı yapma sebebini izah eder:

"Dünyanın değil Türk edebiyatının sınırları içerisinde, anlatma esasına bağlı edebi metinler, edebiyat tarihlerinin nakil ve intibalara bağlı ifadeleri dışında, kendi varlık şartları içinde, bir sistem hüviyetiyle karşımıza çıktıkları gözden uzak tutulmadan ele alınsa, onlara edebi olma vasfı kazandıran hususlar tespit edilse, dikkatlere sundukları fiktif alemlerin vasıfları belirlense, anlatma problemi ile ilgili hususiyetler gözler önüne serilse; en azından bütün bunlar seçilmiş metin tipleri üzerinden gerçekleştirilse, para sesinin baskısı altında inleyen dünyamız, geçmişin kalp atışları ve insani duygularıyla zenginleşmez mi?"

"*Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili*" teori ve uygulama olmak üzere iki ana bölümden oluşuyor. Teori kısmında yazar evvela metin nedir, kurmaca ne demektir, kurmacaya özgü yaratma tarzları nelerdir gibi soruların cevabını arıyor. Bu bölüm ders kitabı niteliğinde olduğundan açık, anlaşılır bir üslupla ve öğretici bir tutumla yazılmış. Hatta kurmaca dünyası dış dünya ve soyutlama kavramları şemalarla izah edilmiş. Bu eserin ilk kısmında henüz edebiyatla yeni tanışanlar, metin ve kurmaca kavramlarını öğrenebilir. Bu noktada en dikkat çekici olansa, Şerif Aktaş'ın derslerde de özellikle üzerinde durduğu konu, metinle dönem arasındaki bağıdır. Ona göre bir metni tahlil etmek için evvela yazıldığı dönemin zihniyetini bilmek gerekir; metin bu zihniyetten bağımsız değerlendirilemez. Kitapta da her başlıkta sıkça bahseder bu meseleden:

"Her dönemin varlık âlemine, insan ilişkilerine bakışı ve bu bakışı besleyen kaynaklar da farklıdır. Bütün bunları edebi metinlerde tema, kurgu(yapı) ve anlatım düzeylerinde görmek ve izlemek mümkündür. Çünkü her dönemin malzemesi ve sunuş tarzı bir diğerinden farklıdır. Öyleyse edebi metin kendi yapısı ve şartları içinde yazıldığı dönemi temsil eder."(s.25)

Şerif Aktaş sistemli çalışırdı, günceli ve yeniyi takip ederdi. Akademisyen olmasının dışında kendi mizacı da buna uygundu. Eserlerini yeni gelişmelere ve dönemin şartlarına göre revize etmesi de bunun bir sonucudur. İkinci bölümde metin tahlili için artık daha teknik kavramların izahı başlar. Bu bölümde roman unsurlarından zaman, mekân, olay, kişiler anlatıcı bakış açıları nasıl oluşturur, kaç türdür gibi teknik bilgiler verilir. Bu bilgileri de romanlardan uzunca alıntılar yaparak destekler Aktaş.

Eserin uygulama bölümünde yazarımız anlatmaya bağlı metinlerin başlangıcını masallar olarak esas alarak evvela "Bacı Bacı Can Bacı" masalının tahlili ile başlar. Sonra Dede Korkut'tan örnek hikâyeleri inceler ardından Battal Gazi destanının tahlili ile devam eder. Bu sıralama olay çevresinde gelişen metinlerin de kronolojik sıralamasıdır. Sonra Hz. Ali cenklerinin incelemesine yer verir ve halk hikâyesi tahlili ile yavaş yavaş günümüze yaklaşır. Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu, Eylül, Mai Yalı hikâyeleri de eserde yer verilen tahlil örneklerindedir. "*Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili*"nde bu iki bölümün sonunda lise öğretmenlerine kılavuzluk edecek bir kısım da vardır. Aktaş, örnek bir edebiyat dersinde metin tahlilinin nasıl olması gerektiğini izah eder. Bu örnek ders, sonraki yıllarda Millî Eğitim Bakanlığının Türk Dili ve Edebiyatı müfredat hazırlama komisyonlarında bulunan Aktaş'ın liseler için çizdiği rotadır. Şerif Aktaş, çok yönlü bakan, geniş görüşlü bir yazardır. Yetiştirdiği talebeleri de okuru da onun vesilesi ile ve ondan ilhamla okullarında edebi metinlere daha derinden bakmayı; okuduklarını tahlil etmeyi öğrensin ister. Bu bakımdan kitabın sonunda öğretmenlerin istifa edeceği metin tahlili ders işleme planı vardır.

Son Söz:

"*Anlatma Esasına Bağlı Edebi Metinlerin Tahlili*" esasen Aktaş'ın ülkemizdeki edebiyat bilimi çalışmalarındaki metotlar için bir yol açmıştır. Eserinde de bu eksikliklerden bahseder. Özellikle terminoloji eksikliğini dile getirir. Bu eseri dışında mutlaka okunması gereken, özellikle edebiyat alanında kalem oynatanların temel kitaplarından olan "Edebiyat Üslup Ve Problemleri", "Şiir Tahlili (Teori ve Uygulama)", "Edebiyat ve Edebi Metinler Üzerine Yazılar" eserlerinin de göz ardı edilmemesi gerektiğini düşünüyorum.

DOSYA

NİGAR BİNTİ OSMAN

Ayşe BAĞCA

Ailesi ve Hayatı

Şair Nigar Hanım, 19. yüzyılın ikinci yarısı 20. yüzyılın ilk yıllarında yaşamış Osmanlı kadın şairlerinden biridir. Hayat hikâyesine biraz değinecek olursak, ilk olarak babası Macar Osman Paşa ile başlamak gerekir. Macar Osman Paşa, Macaristanlı bir askerdir. Ülkesinde başlattıkları ihtilal sonrası başarılı olamayan bir grup askerle Osmanlı'ya sığınır. Asıl adı Sandor Farkaş'tır. Bir grup genç askerle Osmanlı'ya iltica eden bu yüzbaşı, Osmanlı Devleti'nin kendilerini büyük baskılara rağmen teslim etmemesinden oldukça etkilenir. Kendisini hidayete yönelten etkenlerden bir tanesi de bu olmuştur. Bir süre İstanbul'da kaldıktan sonra Kur'an-ı Kerim'i ilk kez Fransızca tercümesinden okuyarak İslam'ı seçer. Osman Nihali ismini alan Adolf (Sandor) Farkaş -Macaristan'ın çok köklü bir ailesi olan Farkaş ailesinin mensubudur- yine aynı rütbesi ile Osmanlı'da asker olarak hayatına devam eder, katıldığı savaşlar ve gösterdiği yararlılığa binaen paşalığa kadar yükselir. İslam'ı seçmiş olsa bile Osman Paşa Macaristan'daki ailesiyle bağlarını asla kopartmaz.

Nigar Hanım'ın annesi Emine Hanım da müte-deyyin bir ailede yetişmiştir. Nigar Hanım, Batılı, dışa dönük, sosyal yönünü babasından, mütevekkil, inanan ve doğunun hikmetli tarafına bakan yönünü ise annesinden aldığı söylenir. Nigar Hanım'ın Ali Osman adında bir erkek kardeşi vardır. Fakat 9 yaşında hayatını kaybeder. Annesi onun üzüntüsü ile yıllar yılı acı çeker, hastalıklara duçar olur. Fakat üzüntüsü sadece bu değildir annesinin. Daha çocuk denebilecek yaşta evlenen Nigar Hanım'ın mutsuz evliliği de onun için bir diğer üzüntü sebebidir.

Nigar Hanım bir rivayete göre 1856, diğer bir rivayete göre de 1862 doğumludur (Bekiroğlu, 2008, s:40). 13 yaşında saygın ve tanınmış bir ailenin oğlu ile izdivacı olur. Evliliğinden üç erkek çocuk sahibi olur: Salih Münir, Salih Feridun, Salih Keramet. Evliliği hastalıklar ve aile içi geçimsizliklerle geçen Nigar Hanım, eşi İhsan Bey ile iki kere evlenmiş ve iki kere boşanmıştır. Evlilik yıllarında dahi yalnız bir yaşama itilen bu genç ve

güzel kadın, uzun bir süre baba evinde yaşamıştır. Kimi evlat özlemi, kimi mustarip olduğu müzmin hastalıklar neticesinde hayatı büyük acılar içinde geçmiştir. Buna rağmen batılı bir baba olan Osman Paşa, kızını oldukça sosyal bir ortamda yetiştirmiştir. Sık sık düzenlenen davetlerde edebiyat, sanat, politika erbabının bir araya gelmesi ile Nigar Hanım tanınan ve aranan bir isim olmuştur. Toplantılarda piyano çalan, şiirler okuyan bir Nigar Hanım vardır. Pek çok taliplisi olmasına rağmen hepsine makul sebeplerle ret cevabı vermiştir. Belki en cazip izdivaç teklifini uzak bir kuzeni olan Dr. Karl'dan almıştır. Fakat bir taraftan muhafazakâr içgüdüleriyle, diğer taraftan da oğullarının etkisiyle bu talibine de red cevabı vermiştir.

Nigar Hanım yazan, seyahat etmeyi seven, pek çok Avrupa ülkesi ve yine başka coğrafyalara seyahatleri olan aydın bir kadındır. Pek çok kral, kraliçe, prens, prenses, yazar, şair, devlet adamı ahababı vardır ve ilgi gören bir şahsiyettir. Osmanlı sarayına da sık sık girip çıkan hatta ailevi meselelerine kadar alaka gören ve dönemin padişahı Abdülhamid tarafından nişan almaya layık bulunmuş bir şairdir. Geçirmiş olduğu buhranlı hayat onu erken çökertmiş, yalnızlık ve milli mücadele döneminin ağır şartları onu epey yıpratmıştır. Bir taraftan sağlık sorunlarıyla boğuşurken diğer yandan memleketin ahvali onu büyük endişelere sevk eder. Mehmetçik'e üzülmür, onlar için dua eder. Fakir fukaranın durumu onu kahreder. Varlıklı bir hayatın bütün nimetlerini tatmış olan Nigar Hanım, kendisinin dahi kış için yakacak derdinde olması karşısında fukaranın ne hallerde olduğuna ahanır. Vatanını ve milletini derinden seven ve sahiplenen bir münevverdir o.

Eğitimi ve Meziyetleri İlk olarak mahalle mektebine gönderilmiştir. Fakat orada daha okuma yazma bile öğrenmeden babası tarafından Fransız Mektebine verilir. Nigar Hanım Fransız Mektebini çok sever. Orada hayatının en güzel yıllarının geçtiğini söyler. Orada dikiş nakış gibi pek çok meziyet kazanır. Hatta kendi elbiselerini kendisi dikecek kabiliyete mazhar olur. 11 yaşında oradan alınır ve eğitimi, babası başta olmak üzere çağırılan hocalarla evde devam eder. Dil ve piyano dersleri alır. Tam sekiz dili okuyup yazacak kadar bildiği ve bunların Fransızca, Almanca, Macarca, Rumca, İtalyanca, Ermenice, Arapça, Farsça olduğu bilinir. Nigar Hanım 25 yaşında günlüklerini yazmaya başlamıştır. Bizler onun hakkında pek çok bilgiyi günlüklerinden ediniriz. Günlüklerinde daha ziyade Fransızca yazdığı görülür. Dönemin modası olarak da Fransızca kelimeler oldukça revaçtadır.

Sanatı, Etkilendikleri ve Etki Alanı

Edebiyat uzmanları tarafından bir ara dönem şairi olarak tanımlanır Nigar Hanım. Bu ara dönem, Tanzimat ve Servet-i Fünun dönemi arasındaki sanatçıları tanımlayan bir kavram olarak ortaya çıkar. Nigar Hanım'ı etkileyen isimlerin başında Fuzuli gelir. Aşk ve ıstırap hareket noktası sayan Fuzuli şiiri, Nigar Hanım'ın sanat anlayışına da büyük ölçüde yansımıştır. Aruz ölçüsü de şiirlerinde vazgeçilmezdir. Hece ölçüsüne karşı mesafelidir. "Hece vezniyle olduktan sonra o zaman nesrin ne kabahati var" (Bekiroğlu,2008,s:250) diyecek katılığa da sahiptir. Fakat aruz vezni ile yazılan şiirleri beğenildiği kadar eleştiri de alır. Aruz kalıplarını kullanamadığı konusunda eleştiriler gelir. Divan şiirinin kapalı anlatımıyla şairin tam manasıyla kendini ifade edemeyeceği yönünde de tenkitler söz konusudur.

Batı cenahından Musset önemli bir kılavuzdur onun için. Uzun geceler kitaplarını okuduğu günlüklerinde geçer. Yine onun için önemli bir isim de Rezaizade Mahmut Ekrem'dir. Abdülhak Hamit için bizim Shakespeare'imizdir der. Vatanseverlik yönüyle Namık Kemal yine okuyup önem verdiği isimlerdendir. Şiirlerinde aşk, doğa, vatan sevgisi, yalnızlık ve acı ana konular olarak karşımıza çıkar. Basılmış beş adet kitabı vardır: Efsus 1, Efsus 2, Niran, Aks-i Seda, Safahat-i Kalb. 14 yaşında kardeşinin ölümü ile başlayan yazma macerası 25 yaşında babasının da telkinleri ile kırk beş sayfalık bir kitaba dönüşür Efsus 1 epey ses getirir. Devamında diğer kitaplar, sayısız mecmua yazıları, şiirler ve çeviriler uzar gider. Dönemin kadın dergilerinde kadınların kendilerini ifade etmeleri namına yankı uyandıracak gelişmelerin öncüsü olur. Dönemin diğer yazar ve şair kadınlarıyla güçlü bir dayanışma hareketi başlar. Erkek egemen edebiyat dünyasına Müslüman Türk kadınları olarak silinmeyecek izler bırakırlar.

Kaynakça:

Bekiroğlu, N. (2008). Şair Nigar Hanım, İstanbul, Timaş Yayınları.

DOSYA

UNUTULMAMIŞ AMA HATIRLANMAMIŞ BİR YAZAR: ABDÜLHAK ŐINASI HİSAR

Vildan KINALI

tir ve biz bu anımızda yapabileceğimizin fırsatını, yani her saniyemizi yaşamak fırsatını kaçırmamalıyız."

*Çamlıca'daki Eniştemiz'*de yer alan bu satırlar söylediklerimize bir örnektir. Kitabın kapağında "roman" ibaresini görmeyen ve yazarı tanımayan bir okur, sayfaları karıştırırken eserin roman olduğundan ilk etapta emin olamaz. Rasgele açtığımız sayfada yer alan şuna benzer ifadeler eserin roman olduğundan şüphe duymanıza sebep olacaktır:

"Hepimizin her gün kullandığı kelimelerin ne kadar çeşitli, hatta ne kadar tezatlı mânalara geldiği gün gibi aşikârdır. Hayatımıza giren hakikatlerin nasıl başka telâkki ve tefsir edildiklerineyse her günkü gazeteler şahittir. Birçok gazetelerin kendi hayatımıza bile tesir eden dünya işleri hakkındaki yazıları, kelimeler kati mânalarına delâlet edebilse, belki bize göre söyleyebildiklerinin tam aksi olması lâzım gelirdi. Bunlardan bir kısmının siyadır dediklerine diğer bir kısmı beyazdır derler. Hangisi ak hangisi karadır? Bunlar hep gözlere göre değişir!"

Yazarlık Ve Şinasi Hisar'ın Haklı Vehimleri

Abdülhak Şinasi Hisar için "titiz" kelimesini kullandık. Yani mükemmeliyetçi. Bu özelliği onu yazı hayatında çekimser, tereddütlü biri yapmış. Yaşadığı döneme bakarsak yazı hayatında görece bir hareketlenmeden bahsetmek mümkün. Bu hareketlenme onu daha fazla çekimserliğe itmiş gibidir. Bunca yazının arasında kalıcı şeyler üretmenin zorluğundan yakınıyor. Aslında yaşadığımız bu günlerde hareketlenmeden daha fazlasını, adeta yazı patlaması olduğunu görüyoruz. Yazı atölyeleri, dergilerin mail kutusuna gelen ve sayıları bu dergilerin tirajlarını aşan metinler, yayınevlerine artan ilgi vs. Haliyle burada Abdülhak Şinasi Hisar'ın "*Kelime Kavgası*" kitabı tam da okunması, üzerinde uzun uzun düşünülmesi gereken bir eser olarak karşımıza çıkıyor. Müteredit yazarımız bu eserinde yazıya dair ne varsa dile getiriyor. Kaygılarını, rahatsızlıklarını, tespitlerini anlatıyor. Bir şekilde yazı hayatının içerisinde var olmak isteyen herkesin kılavuzu olacak bir eser desek mübalağa sayılmaz.

"Her gün bunca yazılar yazan kalemler vardır. Bunca yazılar yazan nice kalemler var. Bunlardan tek bir satır kalmadığını ve kalmayacağını düşünmek hazine değil mi?" Bu soru niteliği artırmak adına yazıyla iştigal eden her insanın kendine sorması, cevabını da vermesi gereken bir soru diye düşünüyorum. Bu sözlerden Şinasi Hisar'ın bunca

Abdülhak Şinasi Hisar'a "**unutulmuş**" demek tam doğru olmayacaktır. Fakat hak ettiği kadar anıldığını da söyleyemeyiz. Esasen eserleri kendi yaşadığı dönemdeki Peyami Safa, Halide Edip gibi isimlere nispetle eleştirmenlerin daha fazla ilgisini çekmiş ve hakkında bu isimlerinkinden daha fazla eleştiri yazısı yazılmıştır. Usta titizliğiyle kaleme aldığı eserlerin daha fazlasını hak ettiğini söyleyebiliriz. Titiz demişken onu tanımaya buradan başlayalım. Zira kendisini en iyi tanımlayan kelime "titiz"dir. Yaşı ilerledikçe artan temizlik, titizlik takıntısı yazarken de kendini göstermiş ve ilk romanını uzun bir emek sonucu 1941 yılında çıkarmıştır. Yazarın doğum tarihinin 1887 olduğunu göz önüne alırsak ne demek istediğimiz dahi iyi anlaşılacaktır.

Yazarların eserlerinde hayatlarından izler görürüz. Rastladığımız izlerin bazıları iç dünyaya, bazıları dış dünyaya aittir ve hangisinin daha çok yansıtacağına yazarın kişiliği karar verir. Abdülhak Şinasi Hisar'ın eserlerinde iç dünyasını görürüz. En önemli eseri olan *Fahim Bey ve Biz*'de dışarıdan birini anlatıyor gibi görünse de aslında daha romanın adında "Biz" diyerek kendini de işin içine katmıştır. "*Çamlıca'daki Eniştemiz*" de aynı şekildedir. Baktığımızda içeriklerde de yazarın manevî dünyasının yansımalarını yoğun biçimde görürüz. Kendisinin içine kapanık bir yapıya sahip olduğu söylenir. Dışa değil içe dönük olması psikolojik tahlillerin daha yoğun olmasının sebebi olarak gösterilebilir. Bu psikolojik yansımalar romanlarına farklı bir üslup getirmiştir. Kurgu ikinci planda kalmış, bu eserlerin roman olup olmadığı bile tartışılmıştır. Bu haliyle romanlarının yer yer denemeye kaydığını bile söylemek mümkündür.

"Hayat bir hesap cetveli değil mütemadi bir doğuş, oluş ve küçük küçük ölüşlerdir. Hayat yapabildiğimiz şeylerdir. Nasıl ki her saniye doğanlar ve ölenler vardır. Ne hayatı ne de ölümü münasip gördüğünüz bir miada ayar edemezsiniz. Mademki ölüm bizi her anımızda yakalayabilir, ölümden kışkırdığımız her an mühim bir hayat saniyesi demek-

yazılan arasında kim benim yazdıklarımı okuyacak kaygısı taşıdığını anlıyoruz. Oysa eserlerine baktığımızda endişesinin yersiz olduğunu düşünebiliriz. Neredeyse yazanın okuyandan çok olduğu günümüzde düşündürücü bir ruh hali.

Şahsen bu eseri, yazıya dair teknik bilgi -yazarlık dersi veren birçok esere tercih ederim. Sadece yazmaya değil okumaya dair metinlerin de yer aldığı kitap, romanlarında olduğu gibi iç dünyasına dair ipuçları veriyor.

Gene "*Kelime Kavgası*" eserinde yer alan "*Hayat daima sanata üstündür. Edebiyat da bir züğürt tesellisidir.*" cümlesi hayatın bir gerçeği olarak karşımızda duruyor. Yazarların, yazma dışındaki hayatlarıyla yazı hayatları çoğu zaman birbiriyle alakasız seyrediyor. Bu yetmez gibi en yakınları bile yazarın tam olarak ne yaptığından habersiz olabiliyor. Üstelik yazmak para kazandırmayan yanı sıra da hayata yenik düşüyor. Bu durumda da edebiyat "züğürt tesellisi" olmaya devam ediyor. Abdülhak Şinasi Hisar'ın gözlem, tecrübe ve serzenişini bu cümlede buluyoruz. Onu frenleyen, roman yayınlamak için 54 yaşına kadar bekleten sebebi bu satırlarda buluyoruz.

"Edebiyatta hiç kimseye benzememek bir gayedir, lâkin bunun da hiçbir şeye benzememek gibi bir tehlikesi vardır." Cümlesini okuduktan sonra kimsenin Abdülhak Şinasi Hisar'ın bu kitabını okumadan, yazmaya, "yazarlığa" kalkışmaması gerektiği fikri bende güçlendi. Bütün bu cümleler onun mükemmeliyetçi yanının tezahürü. Günümüz yazı dünyasının böyle bir süzgece çok ihtiyacı var.

DOSYA

HAFIZANIN SOKAKLARINDA ARANANLAR

Necla DURSUN

Sevdiğim bir şarkıdır "Unutama beni". Ne zaman dinlesem dilime dolanır. Hele bir de sabah saatlerinde dinlemişsem gün boyu dilimdedir. Tıpkı bu gün gibi... Şarkıyı mırıldanırken neden-sizce "unutma beni" çiçeği aklıma geldi. Hani şu mavi-beyaz yıldız şeklinde yaprakları olan çiçek. "Boncuk çiçeği", "kuşgözü" yahut "aşk çiçeği" olarak bilinse de en çok "unutma beni çiçeği" diye anılır. Her yıl Mayıs ayında bolca görülen bu güzel çiçeğin ismi hakkında birkaç söylene vardır. En çok anlatılana göre; bir Fransız şövalyesi sevdiği kadınla bir nehrin kenarında yürürken küçük mavi çiçekler görerek sevdiğine sunmak için toplamaya başlar. Fakat üzerindeki zırh dengesini yitirip nehre düşmesine sebep olur. Nehirde akıntı yüksektir ve şövalye zor durumda kalır. Bir yandan akıntı ile boğuşurken diğer yandan elindeki çiçekleri sevdiğine atarak "unutma beni" diye bağırır. Bu olayın ardından küçük mavi çiçekler bu isimle anılır. Çiçeğin ismi üzerine anlatılan diğer bir efsanedeyse Tanrı Zeus çiçeklere isimlerini dağıtmaktadır. Etrafını saran çiçekleri isimlendirir; gül, papatya, lale, şakayık... Zeus işini bitirip gitmeye hazırladığı sırada "unutma beni" diyen bir ses işitir. Şaşkınlıkla sesin geldiği yöne bakar ve mavi yapraklı küçük çiçeği görür. O anda "o halde senin ismin 'unutma beni' olsun" der. Çiçeklerin bile unutulma kaygısı yaşadığı yeryüzünde insanlar unutulma duygusunu yakından tanır. Şiddeti ne olursa olsun hemen herkesin aşına olduğu bir histir.

Zamanla pek çok şey eskiyip unutulabilir. Tekrarlanmayan bilgiler, tam anlaşılmayan meseleler, isteksizce öğrenilen malumatlar kolay unutulur... Fakat en çok da isimler bu kaderi yaşar. Eski okul arkadaşları, iş arkadaşları ve komşular en çok unutululardır. Peki, çok değil daha şurada yarım asır önce ülkenin en ünlü gazetelerinde türlü yazısı yayımlanmış, kitaplar yazmış, çeviriler yapmış, eserleri filme ve sahneye uyarlanmış yazarların unutulması nasıl açıklanabilir? Hâlbuki

"söz uçar yazı kalır" denilmiştir. Onca yazılı dokümanı olanların unutulması garip doğrusu. Çeşitli sebeplerle yok sayılan, bilinçli yahut bilinçsizce üstünün tozlanmasına müsaade edilen, yaşarken yok sayılıp ölümünden sonra da yazdıkları yayımlan(a)mayarak unutulmaya terk edilen her satırla asıl unutululan, geleceğe aktarı(a)mayan, edebiyat tarihi, dünün aynası, boşa gitmiş tanıklıklardır. Çünkü bir toplumun geçmişini anlamının en doğru yolu edebiyattır, yazıdır. Yazıldığı dönemin düşünce yelpazesi ve yaşantısı edebiyatla aşikâr olur.

Edebiyatın cümleleriyle aktarılamayan hayallerin, hüznlerin, korkuların, sevinçlerin, umutların ve kızgınlıkların olduğu eserlerin maruz kaldığı unutulmayı önlemek için başta devlet olmak üzere birçok kişi ve kuruma görev çıkarmak mümkündür. Bu konuda; kültür ve eğitim organlarıyla, yazarlar, yayıncılar, yayın örgütleri, meslek kuruluşları, dernekler, yazarların mirasçıları, kütüphaneler, okullar, üniversiteler, öğretmenler, kitap ekleri, çeşitli iletişim araçları ve tabii ki okurlara da görev düşmektedir. Biz Kitaphaber Dergisi olarak bu sorumluluktan payımıza düşeni alarak okumakta olduğunuz 6. sayımıza unutulmuş yazarlarımızı konu ediyoruz.

Unutulmuş Yazarlar

Türk Edebiyatında, basınında ve yayıncılık dünyasında çok sayıda unutulmuş kalemden söz etmek mümkündür. Osman Cemal Kaygılı, Sermet Muhtar Alus, Yusuf Akçura, Hasan Nail Canat yaşarken yıldızlaştıkları halde vefatlarından sonra tarihin tozlu sayfaları arasında kalmış isimlerden birkaçıdır. Bu gruba ilave edilebilecek Türk basın ve yayıncılık dünyasının önemli isimlerinden biri de Vala Nurettin'dir.

"Vala" adını ilk defa bir arkadaşımın duyduğumdu. "Vala eniştem..." diye başlayan cümlesine konu kişi tüm Türkiye'nin sesiyle tanıdığı Vala Önengüt idi. Başta Yul Brynner olmak üzere Gary Cooper, Charles Bronson, Kirk Douglas, Paul Belmondo gibi dünyaca ünlü yıldızlara uzun yıllar sesiyle hayat veren tiyatrocu, seslendirme sanatçısı, şair ve senarist Vala Önengüt'ün adını işittiğimde merak edip bakmıştım "Vala" ne demek diye. Farsça bir kelime olduğunu ve "şanı yüce,

şanlı" anlamına geldiğini öğrenmişim. İsmine karşı oluşan ilgim, yeni sayımızın konusu olan "unutulmuş yazarlar"da Vala Nurettin hakkında yazmamı tetikleyen bir unsur oldu.

Telif, tercüme, hikâye, roman, şiir, piyes, radyo skeçleri, tiyatro ve tenkitler yazmış bir yazardır Vala Nurettin. Okurun merak ve heyecanını canlı tutmayı hedefleyerek yazmaya özen gösteren çoğunlukla hayatını sürdürebilecek kaynağı elde etmek amacıyla yazan Nurettin; aşk, macera ve polisiye roman türlerinde eser vermiştir. Daha çok gazete ve süreli yayınlarda yer alan yazar 1901 yılında Selanik'te doğmuş, 1967 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Bazı kaynaklarda İstanbul'da doğduğu yer almaktaysa da 5 yaşındayken Selanik'te yatılı bir okula kaydedilmesi Selanik'te doğmuş olacağı fikrini kuvvetlendirmektedir. Memuriyet hayatı içinde valilik görevinde de bulunmuş olan babası o 11 yaşındayken vefat etmiş, bu sebeple Galatasaray Lisesindeki eğitiminden ayrılmak zorunda kalmıştır (Va-Nu, 1987, s. 187). Gelecekte hayatında önemli bir yer kaplayacak olan Nazım Hikmet ile Galatasaray'dan arkadaştır. Lise eğitiminin ardından İtibarlı Millî Bankasının verdiği bursla Viyana'da bankacılık eğitimi almıştır. Yurda döndükten sonra bir müddet burs sahibi bankada çalışmışsa da para işleriyle uğraşmaktan hazzetmediğinden görevini sürdürmemiştir. Bankada çalışmayı sevmemesine karşın çevresinde bulunan geleceğin başbakanı Hasan Saka, dışişleri bakanı Fuat Köprülü, Celal Sahir, Halil Nihat gibi nitelikli kişiler, onun eğitim hayatının devamı görevini görerek yazara çok şey katmıştır.

İşgâl yıllarında İstanbul'da bulunmanın katlanılmaz olduğunu, milli mücadeleye katılmak gerektiğini düşünen Vala Nurettin, Yeni Dünya isimli vapurda sahte isimle Anadolu'ya geçmiştir. Düzenlenen sahte evraklara göre mesleği yumurta tüccarlığıdır. Faruk Nafiz ve Yusuf Ziya gibi önemli isimlerin de bulunduğu deniz yolculuğunda Nazım Hikmet'le yakın etkileşim içinde olmuştur. Kastamonu'da biten yolculuk karayoluyla Ankara'ya kadar devam etmiştir. Sonrasında Bolu'ya geçen yazar velilerinden birinin evinde kiracı olarak Nazım Hikmet'le birlikte hem ikamet etmiş hem öğretmenlik yapmıştır. Bolu'da geçen 1 yıla yakın sürenin ardından Nazım Hikmet'le 1921'de Moskova'ya gitmiştir. Hayatı paylaşırken beraber olan bu iki yakın arkadaş yazınsal yolculuklarında da birbirinin eşlikçisi olmuşlardır.

Edebiyat dünyasındaki ilk deneyiminin şiirle olmasında belirleyici unsur Tefrik Fikret'tir. Şairin

babasının yakın arkadaşı olması, küçük yaşlardayken şiirlerini ezberlemesi bu anlamda yol almasını sağlarken ilk şiirleri 1918'de Kitap Dergisi'nde yayımlamıştır. Uzun süre Nâzım Hikmet dışındaki yeni şairlerin şiirlerini beğenmeyen Nurettin daha çok klâsik şiir zevkiyle şiirler yazmışsa da millî mücadele ruhuna uygun ve mizahî şiirler de yazmıştır. Bazı şiirlerini ise Nazım Hikmet ile birlikte yazmıştır.

Rusya yolculuğunun Vala Nurettin'e sunduğu en önemli katkılardan biri Rusça öğrenmesidir. Rus alfabetini ilk olarak Batum'daki duvar afişlerinden öğrenmeye başlayan yazar Udelnaya adlı köyde kaldığı süre boyunca dil öğrenmeye gayret etmiştir. Öğrendiği yeni lisanıyla ünlü enternasyonal marşını Türkçeye çevirmiştir. Böylece, yurda döndüğünde hayatını sürdürmesini sağlayacak en önemli yetkinliği olan çevirmenlik mesleğine ilk adımlarını atmış olur. Rusya'daki çevirmenlik eğitiminin son aşaması olan lektör grubunu tamamladıktan sonra kısa süre önce evlendiği eşi Azerbaycan Türkü Anna Mikailovna ve kızı Hatice Süreyya olmadan yurda dönerek Galata'da tercüme bürosu açar.

Vala Nurettin yurda döndüğünde Ticaret Odasının Rus Gümrük Tarifelerini Türkçeye çevirir. Ardından Atatürk'ün talimatı ile oluşturulan, Haziran 1926'da İstanbul'dan demir alarak Türkiye'de üretilen malları sergilemekle görevlendirilen Seyyar Gemi'nin 3 aylık Avrupa turunda Rusça tercüman olarak görev alır. On altı şehri ziyaret eden geminin gazetelerden ilgiyle takip edilen yolculuğu bir yıl kadar sürmüştür. Gemideki görevini tamamlayan Vala Nurettin ünlü Rus yazar ve mizahçı Arkadadi Averçenko'nun bir eserini Türkçeye tercüme ettikten sonra 1965 yılında sağlık gerekçesiyle bırakmak zorunda kalacağı, hayatının kırk yedi yılını vereceği gazeteciliğe adım atar. Onun hayatında oldukça önemli bir yer tutan gazetecilik serüveni Akşam, Cumhuriyet, Akbaba, Haber, Havadis, Resimli Ay, Ülke, Tercüman ve Vakit gibi gazetelerde devam etmiştir.

Gazetecilik hayatının yanında çevirmenlik daima yerini korumuştur. Daha çok macera ve korku romanlarını Türkçeye çeviren yazarın bu tercihiyle amacı okurun ilgisini çekmek ve bu ilginin sürekliliği sayesinde geçimini sağlayabilmektir. Yaptığı çeviriler roman, hikâye ve piyes olarak üç grupta toplanmaktadır. Dostoyevski, Gorki, Tolstoy gibi Rus Edebiyatının önemli yazarlarının kitaplarını çeviren Vala Nurettin için "Rus Edebiyatını Türk Edebiyatına tanıtan kişi" değerlendirmesi yapılmaktadır.

Yazdığı yazılar sebebiyle zaman zaman başı derde giren Vala Nurettin 1930'da silahlı saldırıya uğramış, 1931'de hakkında açılan bir davada hapse mahkûm edilmiş hatta kırklı yaşlarını sürdürdüğü günlerde askere alınmıştır. Meslek hayatındaki bu hareketlilik özel yaşantısında da devam etmiş; 1932'de hayatını birleştirdiği Meziyet Çürüksulu'yu 1939'da kaybettikten sonra 1942 yılında Müzehher Hanım ile evlenmiştir.

Zaman içinde dostlukları yara alan Nazım Hikmet'le Vala Nurettin 15 yıl birbirlerinden uzak kalmışlar, duraklayan dostlukları bu süre dışında kesintisiz devam etmiştir. Nazım Hikmet ile durulan sular Yahya Kemal ile olan dostluğunun bozulmasına sebep olmuştur. Nazım Hikmet'in hapiste oldu dönemde serbest kalması için annesi Celile Hanım'ın imza kampanyasına destek vermemesi gerekçesiyle Yahya Kemal'le olan dostluğuna son veren Vala Nurettin'in arkadaşlarından bazıları; Şevket Süreyya Aydemir, Zekeriya ve Sabiha Sertel, Sabahattin Ali, Mevlana'nın torunu Bakır Çelebi, Falih Rifki Atay, Muhsin Ertuğrul, Vedat Nedim, Refik Halit Karay, Sait Koray, Hıfzı Topuz, Sadettin Gökçepınar, Şahap Balcıoğlu, Adviyeye ve Mümtaz Faik Fenik çiftiyle Burhan Cahit ve Türkiye'nin ilk kadın otomobil yarışçısı/şampiyonu olan eşi Samiye Morkaya sıralanabilir.

Vefatına adım adım yaklaştığı günlerde en büyük uğraşısı "şaheseri" olarak nitelenen "Bu Dünyadan Nazım Geçti" adlı biyografik çalışması olmuştur. Viyana'daki eğitimi esnasında operayı tanıyıp seven, bu sevgisiyle büyük bir Ruhi Su hayranı olan yazarın yaşam müziği 9 Mart 1967'de susar. Vasiyeti üzerine mezar taşına Nâzım Hikmet'in "Güzelim dünya elveda / Ve merhaba kâinat" mısraları yazılmıştır.

Vala Nurettin'i tanımak için en doğru kaynağın son nefesine kadar yanından ayrılmayan "biz çok iyi iki arkadaşık" diyen üçüncü eşi Müzehher Hanım'ın "Bir Dönemin Tanıklığı" isimli kitabıdır. Sararmış sayfalarıyla eski bir baskısını kütüphaneden temin ettiğim kitapta; aralarında güçlü bir iletişim olduğunu söyleyen Müzehher Hanım 42. sayfada eşinin en belirgin kişisel özelliğinin güçlü hafızası olduğunu söylemektedir. Hem eşinin hem de yakın çevresinin hem fikir olduğu yazarın özellikleri arasında ilk sırada gelen; hayret uyandıracak kadar güçlü bir hafızaya sahip olması, öğrendiklerinin unutmamakla birlikte geçmiş olayları ayrıntılarıyla hatırlayabilmesidir. Terbiyeli, nazik, olaylara farklı açılardan bakabilen, mûsamaha eşiği yüksek, hoş sohbetli, vefalı ve sakin kişiliğiyle tanımlanmıştır.

Kelimelerin doğru yerde kullanımı konusunda hassas olan Nurettin'in konuşmasının da aynı ölçüde özenli olduğu onu tanıyanlarca dile getirilen bir diğer husustur.

Sürelî yayınlarda sürekli yazarak edebiyatçı seviyesine geçiş yapan yazar, müstear ismi "Vanu" ile anılmıştır. Türk yayıncılığının önemli figürlerinden olan yazar, gazetelerde yazdığı fıkralarla, doğup büyüdüğü şehre olan tanıklığını anlattığı satırlarıyla yayıncılık mutfağında pişmiştir. Geniş okur kitlesine ulaşması tefrika romanlarla gerçekleşen yazarın yazılarını yürürken, dolaşırken yani daha çok hareket halindeyken önce aklında tasarlayıp detaylandığı bilinmektedir. Yazı yazmakta onun için asıl önemli olan yazacağı konuyu tespit etmektir.

Gazetecilik hayatı boyunca hemen her gün, bazen birden fazla gazeteyle hikâye yazmıştır. Rus ve Fransız edebiyatından pek çok çeviriyi müstear isimlerle yayımlarken orijinal hikâyelere yaptığı müdahalelerle kendi imzasını attığı bilinmektedir. Hikâyelerindeki en belirgin özellik kahramanlarının halktan olmasıdır. Kolay okunması ve okuyanı şaşırtması ise hikâyelerinin diğer önemli özelliğidir. Romanlarında ise ultra zengin kahramanlar, uzaklara yapılan uzun yolculuklar, gizemli olaylar, merak uyandırıcı ilişkiler ve esrarengiz cinayetler bulunmaktadır. Vala Nurettin'in hikâye ve romanlarındaki en önemli ortak husus cinsellik ve erotizmdir. Bu husus mevzu bahis olduğunda edebî kaygılarla yazmadığı yorumlarına sebep olmaktadır. Devamındaysa, edebî nitelikten uzak olarak nitelenen eserlerinin onun unutulmasına sebep olabileceğini akıllara getirmektedir. Nitekim Cahit İrgat tam da

böyle düşünenlerdendir (Atay, 202, s. 37).

Öz Türkçe romanların ilk örneklerinden olan "Savaşta Barışa" adlı romanı; Samsun'da daktilo kursunu bitirdiğinden klavyeyi seri şekilde kullanan eşi Müzehher Hanım'la birlikte 1934'de yazan Vala Nurettin kırk yedi yıllık yazınsal hayatında hem sağ hem de sol kesim yayın mecralarında kalem oynamıştır. Öz Türkçe roman için yoğun emek harcayan yazarın düşüncelerinde yaklaşık 10 yıl sonra değişiklikler meydana gelmiş, kullanılacak kelimelerin halk tarafından belirleneceği yönünde fikir beyan etmiştir. Yayınlanan ilk telif romanı "Baltacı ile Katerina" dır. "Aşkın Birinci Şartı" romanıyla hafife tiplmesi Yılmaz Ali'yi Türk Edebiyatına ekleyen yazarın seri olarak yazdığı kitapların ilki "Dipsiz Kuyu" dur. Çok sayıda piyes, radyo oyunu, müzikli ve tarihi skeçler yazan yazarın bu anlamdaki arşivi günümüze ulaşmamıştır. Bu arşiv kaybı onun gereği gibi incelenememesine sebep olmuştur. Beyaz perdeye de aktarılan eserlerinden ilki polisiye bir film olan "Yılmaz Ali"dir. Yazımıza onun eserlerinin adlarını sıralayarak devam etmek uygun düşecek ise de listenin hayli uzun, yazımıza ayrılan alanın sınırlı olması nedeniyle bu konuda tafsilatlı bir çalışma olan Selçuk Atay'ın yüksek lisans tezine işaret etmek yerinde olacaktır.

Sükût Suikastı

Vala Nurettin hakkında inceleme yaparken böylesine renkli bir şahsiyetin ve hayatı boyunca durmaksızın yazmış, kalemi kâğıdı elinden düşürmemiş olan birinin neden unutulduğunu sorguladım. İstanbul'da en sevdiği semt Kalamış olan Va-Nu'nun Ahmet Hamdi Tanpınar'ın tabiri olan "sükût suikastı"na kurban gittiğine kanaat getirerek konu hakkında oluşan naçizane tespitlerimi düşündüm birer birer. Burada da sıralamak isterim. Önceki bölümde bahsi olduğu üzere; onun hikâye ve romanlarındaki ortak hususun cinsellik ve erotizm olmasının edebî kaygılarla yazmadığı yorumlarına mahal vermesi unutulmasının muhtemel sebeplerinden biridir. Onun unutulmasına yol açan mühim konulardan ilki yazılarında müstear isim kullanmasıdır. Kızı Hatice Süreyya'nın adıyla, "Akşamcı" ve "Va-Nu" isimleriyle yazılar yayımladığı bilinen yazarın bilinen müstearlarının dışında farklı isim ya da isimlerle yazı yazmış olma olasılığı da onun hayatının layığıyla araştırılmasına, eserlerinin tespit edilmesine engel olmuştur. Ek olarak; kullandığı müstear isimlerin başkalarının da kullanılmış olması ayırıştırılmayı mümkümsüz kılmaktadır ki bu konuya örnek olarak Akşam gazetesinde yazmadığı dönemlerde Selami İzzet'in onun müstearıyla

yazmayı sürdürmesi örnek verilebilir.

Tasnifi sağlıksız kılan bir diğer önemli husus; gazetelerde bazen bir sütun bazen bir sayfayı kaplayan hikâyelerinin kendisine ait olmayışdır. Gazetecilik yaptığı uzun dönemde telif, tercüme ve adapte olacak şekilde belli bir düzene bağlı olmadan yazı yazması, yayımlanan yazılarının nitelik itibarıyla kesin bir çizgiyle birbirinden ayrılmayarak iç içe geçmesi tasnif ve tespiti zorlaştırmaktadır. Bu konuda bir diğer önemli etken ise gazetelerde tefrika edilen metinlerin matbu olarak varlık istikrarı göstermemesidir ki üvey kızı Nihal Önel verdiği bir röportajında bu konuya açıklık getirmiştir: "Çok okurdu. Her gün yazısını yazardı. Gazeteye her gün gitmezdi ama her zaman bir adam bulurdu yazıyı gazeteye götürecekti. Elenen yazıyordu. Şöyle bir tahtası vardı (50 santimlik bir uzunluk gösteriyor), Murat'ta durur o tahta. O tahtanın üzerinde hep sırtını bir yere dayayıp yazardı. Masa başında yazı yazdığını hiç görmedim." demektedir (Atay, 202, s. 367). Nihal Önel'un aktardığı yazma stili, metinlerin bir nüshasının kendisinde bulunmamasına vesile olmuş ve onun kişisel arşivsizliğinin haricini karmıştır.

Yoğun ve verimli geçen gazetecilik süresince yazınsal hayatının önemli bölümünü günlük olarak yazdığı fıkra ve hikâyeler oluşturmuştur. Örneğin 1934'ün Temmuz ve Ağustos aylarında Akşam ve Haber gazetelerinde "Akşamcı" ve "Va-Nu" müstearlarıyla her gün birer fıkra, "Hatice Süreyya" müstearıyla her gün bir hikâye yazarken "Va-Nu" imzasıyla telif ve/ya tercüme roman tefrikası yaparak her gün iki gazetede daha yer alarak toplam altı büyük sütuna günlük yazı yetiştirmektedir. Böyle bir tempoda yazmanın oldukça yorucu ve stresli olduğunu tahmin etmek güç değildir. Bu durum uzun çalışma saatlerini beraberinde getirirken söz konusu yıpratıcı hal (kuvvetle muhtemeldir ki) yazdıklarını derli toplu muhafaza etmesine de engel olmuştur.

Sonuç

Okuduğunuz yazıyı oluştururken içimden bazı dilekler geçti. Bu dileklerin genel anlamda olanı; "edebiyatçılarımız zamana bırakılsın ama unutulmaya terk edilmesin" oldu. Çünkü edebiyatın adaletli ve vicdanlı bir terazide tartılarak geleceğe intikaline fırsat verilmesi gerekir. Özel anlamdayırsa; 13 yıl sonra cezaevinden çıkacağı söylentileri yayılır yayılmaz çocukluk arkadaşı Nazım'ı kendi evinde konuk etme isteğiyle hazırlığa girişen, Nazım emniyette olsun diye evinin camlarına

demir çaktıran Vala Nurettin, demirleri cezaevini anımsatmasın diyerek enine monte ettirecek kadar hassas ve vefalı bir şahsiyettir. Öyle vefalıdır ki tarihe olan tanıklığını yazılı hale getirerek elindeki bilgi ve belgelerle geleceğe nakletmek isterken sağlığını hiçe sayarak "Bu Dünyadan Nazım Geçti" adlı kitabını bitirmeden hastaneye yatmayı ve onun için aciliyet arz eden ameliyat olmayı geciktirmiştir. Yeni Matbaa mühürlü 1965 baskısını temin ettiğim "Bu Dünyadan Nazım Geçti" kitabının önsözünde Vala Nurettin; "Nazım Hikmet'in çocukluk ve gençlik arkadaşım. Anadolu'daki, Kafkasya'daki, Rusya'daki maceralı seyahatlerinde estetiği ve siyasî fikirleri gelişirken yanında tek görgü şahidi bendim. O bakımdan hatıralarımı naklederek birinci elden vesikalar bırakmak, mukadderatın bana yüklediği borçtur." demektedir (Nurettin, 1965). Yakın arkadaşı Nazım Hikmet'in ününü dünya çapında perçinleyen "zaman", hayatının son demlerini bu uğurda harcayan Vala Nurettin'e acımasız davranmıştır. Böyle duyarlı birine zamanın elinin kaba ve vefasız davranması oldukça üzücüdür. Özel dileğim bu konudaki olumlu gelişmelere şahitlik edebilmektir.

Unutulan yazarların kitaplarının yayımlanması, okurla buluşmasının yanında onlarla ilgili faaliyetler yürütülerek gündeme getirilirse zamanın hasarı telafi edilebilir. Bu tutumu sergileyenlerin taltif ve teşvik edilmesiyle Vala Nurettin ve onunla aynı kaderi paylaşan yazarların eserenlerinin genç kuşaklar tarafından tanınması sağlanacaktır.

Mezar taşına Nazım'ın satırlarını yazdıran Vala Nurettin'in, metnimi Nazım'ın birkaç cümlesiyle noktalamışım için bana alınmayacağını düşünerek, Vala ve Nazım'ın aynı düşüncede olduğu Türk diliyle bitirelim meramımızı: "Bir köylü toprağını ve öküzünü, bir marangoz tahtasını ve rendesini nasıl severse ben de Türk dilini öyle seviyorum."

Kaynakça

Atay, S. (202). Vala Nuerttin Va-Nu 'nun Hayatı, Sanatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale: Kırıkkaleli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı.

Nurettin, V. (1965). *Bu Dünyadan Nazım Geçti*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Va-Nu, M. (1987). *Bir Dönemin Tabıklığı*. Cem Yayınları.

DOSYA

SİLİK BİR HAYTA: ALİ TAVŞANCIOĞLU

Gölnaz Eliaçık Yıldız

Hatırlamak insan ruhunu ne kadar kabz ederse, unutmak bir o kadar serbest bırakır gibi gelir bana. Bu yüzden unutarak yaşamak, hatıralarla avunmaktan daha kolaydır. Birinde avunmak diğerinde akıp giden bir yaşamak meşgalesi vardır. Dünyadan gelip geçerken her insan ardında bir iz bırakır, ancak bazı izler vardır ki iki kapak arasındadır ve dünya döndükçe gidenin ardında bıraktığı bir mühür gibidir. Yazarlar ve şairler böyledir, kimisi yaşarken alkışa doyar, kimisi gidince anlaşılır yahut hiçbir vakit o anlaşılma gerçekleşmez, anımsanmaz... Ancak bir kitabını okumuş, bir dizesinde uzun uzun dalmış, bir cümlesinde burada ben varım demişseniz o kişinin hakkını teslim etmek de şart olur.

Ali Tavşancioğlu geride bıraktığı eserler nezdinde Türk edebiyat tarihinin önemli isimleri arasında zikredilmesi gereken bir isimdir bana göre. Çünkü kalem onun elinde çok başka bir şeye dönüşüp şiiri bildiğimiz formdan çıkarır. Hem divan geleneğine hem modern şiire hâkim olan şairimiz bu iki üslubu perçinleyerek şiirler kaleme almıştır. Bu sebeple hem teknik açıdan hem de ihtiva açısından incelenmesi gereken eserler bırakmıştır geride.

Tavşancioğlu, Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1989'da girdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden 3. sınıfta ayrıldı. Üniversiteden ayrıldıktan sonra inşaat ameleliği de dâhil çeşitli işlerde çalıştı. 2006'da Yozgat'a döndü. Bazı yerel gazete ve dergilerde editörlük ve köşe yazarlığı yaptı. 2008-2010 yılları arasında *Şehriyar* dergisini çıkardı. 2010'da *Kün* Yayıncılık'ı kurdu (Büyüker, 2013). Arkadaşlarıyla *Kün Edebiyat* dergisini ikişer aylık aralıklarla beş sayı olarak yayımladı. 23 Mayıs 2015'de Akciğer Kanseri sebebiyle Yozgat'ta vefat etti.¹

Kendisiyle Yozgat'ın tek kitapevi olan Hüseyin

Bey'in sahibi olduğu Sahaf'ta tanıştığımda rahatsızlığı nedeniyle tedavi gördüğü bir evredeydi. Hikâye yazmak üzere konuşmuştuk, bana İmdat Avşar'ın *Çiğdemleri* Solan Bozkır isimli kitabını tavsiye etmişti. Yozgat'ın eski zamanlarındaki irfanî muhitlerinden, her evden taşan musiki notalarından bahsetmişti... Şiir yazdığından hiç bahsetmeyecek kadar mütevazıydı. Ben de onu yeni tanıdığımdan o zamanlar, Romalı Mualla'dan da Gökten Yıldız Düşürmek isimli kitabından da bihaberdim. Sadece Meşher'i Şuâra isimli eserini biliyordum. Çok farklı bir zihnin ürünü olduğunu fark etmemek için kör olmak gerekirdi. Hayali bir padişah: II. İbrahim ve birbirinden beter on divan şairinin başından geçener... Divan şiirindeki tezkirecilik anlayışına dayanan bu kitap zekice kurgulanmış bir mizah-hiciv örneğidir. Kitap hakkında 2014 yılında *Kitaphaber*'de yayımlanan yazımda şöyle demiştim: "Dönemin padişahı ikinci İbrahim, ikinci lale devrindeyiz. Osmanlıda tarih kitaplarının bile henüz yazmaya üşendiği bolluk, bereket, barış, huzur... Her şey tadından yenmez halde anlayacağınız, durum böyle olunca tabii ki sanatın, edebiyatın ve dahi şiirin, şairin dörtnala koşturarak ilerlediği bir dönem. Gerçi şairlerimiz şiirlerinin önünde koşturuyorlar. Olsun, onların farklılıkları bu, gelmiş midir şu cihana Kûsuri gibisi, ya Misvâki, Zennûri, Cingâri... Gelmemiştir efendim, böyle şair de, şiir de henüz dünyada yoktur, onlar ikinci lale devrinin penceresinden bakıp geçmişler bu dünyadan, biz onları tezkirecilik geleneğinin emzirmesiyle vücut bulmuş halde görüyoruz Meşher-i Şu'arâ'da." Bu yazı üzerine yaptığı geri dönüşte sarf ettiği sözleri de hiç unutmadım, o günden beri onun sözde değil özde mütevazı biri olduğunu anladım. Altının değerini sarraflar bilsin istiyordu belki, lakin coğrafya kaderdi. Yayıncılıkla uğraştığı için kendisine bir ahbabı; "Birader, bu işlerle uğraşma boş yere, bir kuruyemiş dükkânı aç"² demişti. Bunlara rağmen yayıncılık ve yazı işlerini sürdüren, divan şiiri konusunda derya deniz olan bir isimdi Tavşancioğlu, öyle ki şehirdeki üniversite öğrencilerinin de tezlerine yardım konusunda başvurdukları tek kişi olduğu söylenirdi.

Tavşancioğlu gitmeden evvel ardında, *Şuara-yı Bozok - Yozgat'ın Kadim Şairleri* (2011), *Niğdeli Divan Şairleri* (2011) ve *Yusuf Ziya Tokadi - Kastamonu, Küre, İnebolu Temaşası* (2011), adlı kitapların yanında *Bir Modern Zaman Tezkiresi: Meşher-i Şuara* (2014) ve *Gökten Yıldız Düşürmek* (2010) olmak üzere bir şiir ve bir manzum de eser bırakmıştır. Vefatının ardından ise onu seven dostları bir vefa örneği olarak kaleme aldığı Romalı Mualla şiir

dizisini aynı isimle kitaplaştırmıştır. Yine sağlığında dizisine kadar kendisinin yaptığı ama çıkarmaya ömrünün vefa etmediği dosyası Üç Tarz-ı Şiir'i de yine ardından dostları kitaplaştırmıştır. Bu eser Ali Tavşancioğlu'nun belki de ömrünce yazdığı tüm şiirleri bünyesinde ihtiva eder. Bu tarz bir çalışmanın Türk edebiyatında başka bir eşi benzeri var mıdır, muallak. İlk olma ihtimali kuvvetlidir. Eserde Tavşancioğlu'nun serbest, aruz ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirler mevcuttur.

Ali Tavşancioğlu tül bir perdenin ardından baktı şiir âlemine daha çok. Yazdıkları öyle her yerde bulunacak cinsten olmamasına rağmen şiirinin önünde adım atmamak için kendini feda etti belki de. Tevekkeli değil kendine "Zuhurberk Silikhayta" demişti. Görünmenin şahlandığı modern zamanlarda "silikliğin" bile isteye bir seçim olacağını, insanın gölgesinin dahi iş görebileceğini gösterdi. Şairin kıymetinin daha çok anlaşılması umudu ile ruhuna rahmet diliyorum.

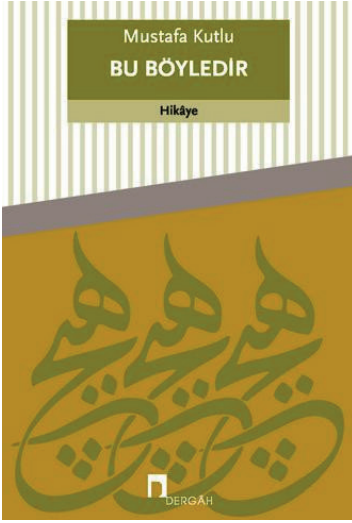
Kaynakça:

1 Koksal, Ercan. (2019) "Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü," <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-tavsancioglu> Erişim Tarihi: 30.05.2023

2 Büyüker, Kamil. (2013) "Yayıncı olma, kuruyemiş dükkânı aç demişler!" <http://www.dunyabizim.com/soylesi/13760/yayinci-olma-kuruyemis-dukkn-ac-demisler> Erişim Tarihi: 30.05.2023

BU DA BÖYLEDİR

Havva İrem ŞENGÜL

Mustafa Kutlu bir röportajında "Bu Böyledir hikâyesinde asıl mazmun lunaparktır ve bu dünyaya tekabül eder." demiştir. Hakikaten de bakıldığında gerek kitabın lunaparkta başlayıp lunaparkta sonlanması gerekse de tüm karakterlerin yolunun bir şekilde lunapark alegorisinde kesişmesi bu kaniyi destekler. Elbette ki kitapta kullanılan tek sembol lunapark değildir. Bilindiği üzere Kutlu'nun özellikle 1980-1990 dönemi eserlerinde geleneğe bağlılığın ve tasavvufun etkisi kendini fazlasıyla belli etmektedir. Bu tasavvufî ve şarkî üslubuna yakışır bir biçimde öykülerinde sembol kullanımına da ziyadesiyle rastlanır. Bu eserde de ele alacağımız gibi dindar-seküler görüş ayrılıklarının yanında; bu iki görüş arasında kalmış, yolunu şaşırıp cehalete kapılmış kesimden insanlar da farklı benzetmeler ve yakıştırmalarla kendine yer edinmiştir Kutlu'nun eserlerinde lunapark imgesinin yanında tavşan, ayna, karanfil, armut gibi farklı imgeler de yer almaktadır. Pek tabii Mustafa Kutlu'nun bunları

kullanma amacının bizim anladığımız minvalde bir şeyleri işaret etmek mi yoksa anlatımı güzelleştirmek mi olduğunu kesin olarak bilemeyiz fakat yazarın daha önceki eserlerindeki tutumunu göz önüne alırsak şahsi çıkarımım bu imgelerin her birinin ayrı anlamlara sahip olduğudur.

Örneğin ilk öykü olan "Bu Böyledir"deki "tavşanı vurmak, tavşanı devirmek" kullanımı ele alındığında, öyküde tavşan yakıştırmalarının "insanın ulaşmak istediği dünyevi hedefler, arzular, hevesler; ardından koşulan durum" gibi anlamlara sahip olduğuna ulaşılabilir. Babası vefat etmiş, dört kardeş yoksul ve zor bir hayat sürmüş Süleyman Koç karakterinin; elde edemediği bazı isteklere ithafen (mesela felsefeden geçmesi, hafızlığını tamamlaması, mezun olması gibi) "tavşanı devirmek" deyişini kullanması gayet olağandır. İkinci öykü olan "Bahtımın Yıldızı"nda ilk bölümlerde bahsedilen, görünüp kaybolan beyazlık; Zinnure'nin onu hiç görmeyen, hep perdelerin arkasından izlediği aşkını temsil ediyor olabilir. Ayrıca Zinnure için de lunapark köyden ışıklarını görüp erişemediği bir olgudur. Bu nedenle de kavuşamadığı sevdiğine benzetilebilir.

Üçüncü hikâye olan "Süleyman'ın Seçimi"nde güç olgusu üzerinde durulur ve Süleyman'ın kendi içinde güç kavramını irdelediğine şahit oluruz. Zinnure'nin neye sahip olursa olsun Süleyman'dan memnun olmayışı da bu sorgulamalarla ilişkilendirilebilir. Kitaptaki en soyut bulduğum öykü olan "Red Cephesi"nde yol kavramı ve bu kavramla bahsedilen değişimler, düzenin bozulması ve beraberindeki yenilikler açıkça görülür. Olaylara Hafız Yaşar'ın penceresinden baktığımız bu öyküde Yaşar karakterinin gelenekçi, değişime direnen ve sabit bakış açısını; yol yapımına ve elektriğin gelmesine karşı sergilediği tutumdan anlayabiliriz. Bana göre yol, reformu temsil eder. Aynı sonuca Yaşar'ın "gece gecedir, gündüz de gündüz" sözünden hareketle de ulaşabiliriz. Aynı öyküde son bölümlere doğru bir karanfilden bahsedilir. Karanfil; Yaşar'ın içindeki bastırıldığı hırs, öfke ve fevriiliğin karşılığı olabilir. Karanfilin ani ve asabi cümleleri bunu destekler niteliktedir. Ayrıca ufucuk da olsa bahsi geçen Yunus ilahisi kısmı öyküdeki diğer bir konuşmaya değer detaydır.

Süleyman'ın dayısı manifaturacı Rafet Efendi'yi tanıdığımız "Manifaturacı" öyküsünde bir önceki hikâyede anlatılan Hafız Yaşar'dan oldukça farklı bir karakterle karşılaşılır. İşinde hırslı, dünyevi dertleriyle meşgul, pragmatist ve biraz da asabi biri olan Rafet Efendi'nin, Hafız Yaşar'ın maneviyatına

düşkün mizacının çok tersinde olduğu söylenebilir. Bu öyküde Rafet Efendi'nin kimseye vermeye yanaşmadığı armutların; hırsları ve zaafalarını temsil ettiğini düşünmekteyim. Günlük hayatında namaz kılarken dahi aklından çıkarmadığı, dünyevi kavgalarından başını kaldırmayı fırsat bulamadığı, armuttan aldığı ilk sırkla canını vermesi de bu imgeyi manidar kılar.

Yine Süleyman'ın hayatındaki önemli figürlerden Şinasi Öğretmen ile altıncı öykü olan "Kahkaha Çiçeği"nde karşılaşırız. Şinasi Öğretmen'in "parka gittim" cümlesindeki park kitap boyunca anlatılan lunapark alegorisini yani dünyadaki zevkleri temsil eder. Şinasi Öğretmen'in hayatına bakıldığında kendini içkiye vermesi, iradesiz ve zaafalarına yenik düşen biri olması park ifadesinin içinde incelenebilir. Bunun yanı sıra Şinasi'nin aynalardan görmek istemediği şeyleri gösterdikleri için kaçması; günlük hayatta kaçtığı gerçekliklerden, sorumluluklardan kaçmasıyla paralellik gösterir. Sonuçta bahsedildiği gibi Şinasi kendi dünyasında yaşayıp kendini o dünyada daha güvende hissedenden bir karakterdir. Bu nedenle aynada kendisine, karısına ve sahip olduğu hayata dair şeyler görmek onu rahatsız etmektedir.

Su Sesi öyküsü ise kitapta hakkında konuşması en zor olan bölüm olabilir zannımca. Sabahat'in hikâyeyle ilgisinin defalarca okunsa da anlaşıl-maması bir yana, kitabın geri kalanından oldukça farklı bir havaya sahip bir öykü olduğu söylenebilir. Sanıyorum ki son bölümün hararetinden önce biraz sakinlik yakalanmaya çalışılmış bu öyküyle. Zira son bölüm kitabın gayesinin en açık seçilebildiği kısımdır.

Son hikâye ise daha önceki hikâyelerin minyatürü gibidir demek yanlış olmaz. Eser, daha öncesinde bahsi geçen konuların daha somut bir şekilde ele alınmasıyla biter. Süleyman ve ailesinin lunaparktaki gününe geri dönülen son öyküsünde Zinnure'nin piyangodan elektrikli fırın kazanmasıyla beraber -Süleyman'ın gönlü razı olmasa da- çok mutlu olması ve lunaparkta kayboldukları anda bile fırını oradan oraya sürüklemeleri daha önceki kısımda ele alınan tavşan imgesini anımsattı. Rastgele içine girdikleri çadır, lunaparkta çıkış yolunun polis tarafından dahi bilinmemesi kitap boyunca seyreden dünyanın büyüüne aldanma, gözün boyanması durumunun daha kesin bir örneğidir. Çıkışı ararken rastladıkları insan grupları "aceleniz ne, daha vakit var" derken aslında kapıldıkları ve parçası oldukları bu renkli kandırmacadan memnun olan insanları; atıklarınca da rastladıkları, çıkışın

nerede olduğunu dahi umursamayan adamlar ise dışarıya kendini kapatmış, dertleriyle meşgul olan insanlara benzetilebilir. Bu yönleriyle atıklarınca bölümündeki adamlar daha önceki karakterlerden Rafet Efendi ile benzerlik gösterir. Çıkış yönüne defalarca gitmesine rağmen bir sonuca varamayan yaşlı adam ise onca kez eskiye sahip çıkmaya ve yeniliklere direnmeye çalışmasına rağmen yalnız başına kalıp, başkaları tarafından aksi ve inatçı biri olarak anılmaktan öteye varamamış Hafız Yaşar'ı akla getirir. Kitabın en etkileyici bölümü olan son bölümünün başrolünü üstlenen sarhoş adam ise girdiği lunaparktan çıkamayacağını kabullenmiş ve kendini bu renkli dünyaya hapsetmiş olan Şinasi Hoca'yı işaret eder. En sonunda bu lunaparka bir kere girenin çıkamayacağını ve kendini kaptırmanın ne denli korkunç bir durum olduğunu gösteren eser belki de kendine en çok yakışacak başlıkla adlandırılmıştır. "Bu böyledir", evet bu böyledir. Lunapark böyledir, hayat böyledir, insanlar böyledir ve düzen böyledir. Defalarca aynı şey yazılıp çizilmiştir ve en sonunda söylenebilecek tek şey: "Bu Böyledir".

Bu Böyledir, Mustafa Kutlu, Dergâh Yayınları

AİLE VE ZAMAN MERKEZİNDE YEŞEREN HİKÂYELER

Recep Ayık

Kuşlar, Pıtraklar ve Tıraş Sandığı, Zübeyde Andıç'ın Şubat 2023'te yayınlanan hikâye kitabı. Yazarın ilk kitabı olma özelliğini de taşıyor. İlk kitaplarda mazur görülen amatörlükten de oldukça uzak bir eser olarak karşımıza çıkıyor. Andıç, uzun zamana yaydığı öykü gayretini yetkin bir eser kılıp yayınlamış. 16 hikâyeden müteşekkil eserde üslup sahibi bir yazarın evreninde seyahate çıkıyoruz.

Andıç'ın hikâyeleri, farklı dünyaların hikâyeleri değil. Bizden, bize yabancı olmayan, bazen komşu bazen ahabap olarak bildiğimiz insanların hikâyeleri. Etrafımızda dönüp duran dünya için kulağımızı tırmalamayan bir ezgi tadında hikâyeler. 16 hikâyenin zihnimizde yer ettiği iki tane önemli merkez var.

Hikâyelerin ilk merkezi mevsimler. Andıç, mevsimleri bazen hikâyenin başlığına da verecek şekilde (Eylül Sancısı) bazen de hikâyenin bağlamında metinle bütünleştirerek (Siyah Gözlü Beyaz Güvercin, Kuşlar, Pıtraklar ve Tıraş Sandığı, Rüstem ya da Diğerleri) okura sunuyor. Bu da yazarın, metnin zamanını önemseydiğini gösteren bir işaret. Kendini en çok hissettiren mevsimse sonbahar. Hikâyelerin arka planında devinen zaman, metinleri durum ile olay arasında bir yere taşıyor.

Aile, Andıç'ın neredeyse her hikâyesinin başat unsuru diyebiliriz. Hikâyelerin kahramanları isimleriyle öne çıkmaktan çok ailevi rolleriyle beliriyor. Hasan, bizim için sıradan bir isim olurken Hacer'in

kocası olan Hasan hikâyeye kahramanlık ediyor (Hesaplaşma). Tabii bu hikâye bağlamında aile içi hesaplaşmaların verilmesi de önemli. Yazar, Hesaplaşma hikâyesinde iç monolog tekniği kullanarak torun torbaya karışmış iki ihtiyarın birbirleriyle hesaplaşmasını ele alıyor. İki taraf da mutsuz, iki taraf da kırılgan, iki taraf da umduğunu bulamamış ve kanaatimce iki taraf da nüfusumuzun büyük oranını temsil ediyor. Köy hayatına hapsolmuş, birbirine mecbur insanlar görüyoruz. Bu hapsin ve mecburiyetin görüldüğü gibi olduğu gerçekten doğru mu, tartışılabilir.

Modern öykümüzün tartışma izleklerinden biri de aile. Köy insanına veya geleneksel yaşam tarzını devam ettiren insanımıza nasıl bakmalıyız? Gerçekten çift taraflı mutsuzluğa razı olunan bir hayat mı yaşanıyor? İnsanımızın içinde biriken ve bir türlü "kusamadığı" bu öfke nasıl anlatılmalı? Ya da bu bir öfke mi? Yazar, bu durumları bize sadece anlatmış, bu durumlarla hesaplaşmamış ama bir başka hikâye ile de (Ben Derdimi Söyleyemem) durumu nötrlemiş. Eşine razı gelen ve bu rızadan da memnun olan Şükran'ın kocası Anadolu insanına yakışan bir naiflikle şunu söylüyor: "... kılıbıklık değil benimkisi. Susmak daha kolay gelir bana." (s. 59)

Tokat'ın sokaklarında bizi şöyle bir gezdiren Züleyha'nın Köşeleri, devam etseydi de biraz daha Tokat'ta gezseydik dedirten bir öykü. Diğer hikâyeler de benzer mekânlarda, en fazla bir Anadolu şehrinde geçiyor. Hikâyelerin geçtiği mekânların biraz daha açık verilmesi daha uygun olurdu, denebilir.

Hikâyelerde bütün anlatıcı bakış açılarını görmek ayrı bir güzellik. Sadece kahramana odaklanıp da durduğu yerde duran tutukluk metinlerde yok. Bakış açıları değiştikçe birbirine benzese de her karakteri farklı yönlerden görebiliyoruz. Öyküyü zorlayan teknikler kullanılmamış kitapta. İç monoloğun daha çok tercih edildiğini görüyoruz. Bazı öykülerde metnin arasına giriveren bir türkü, bir mısra da öykünün ritmine katkı sağlıyor.

Kuşlar, Pıtraklar ve Tıraş Sandığı güzel bir ilk kitap. Zamanla evrenini değiştireceğini düşündüğüm, farklı bağlamlarda metinlerle karşımıza çıkacak bir kalemin ilk kitabı. Umarım yeni evren seçimleri yerinde olur. Yer yer şiire yaklaşan yazarın üslubu zamanla daha da yetkin hale gelecektir. Bu yetkinliğe yeni coğrafyalar eklendikçe, kahramanların dünyalarına daha da eğildikçe, metne biraz daha derinlik kattıkça yeni kitapların öykümüzde ses getirmesi işten bile değil.

Kuşlar, Pıtraklar ve Tıraş Sandığı. Zübeyde Andıç. Hece Yayınları, 2023, Ankara.

ERDEMLİ ŞEHRİN YAPI TAŞLARI: ATOMİK ALIŞKANLIKLAR

Şerife Saliha Buğa

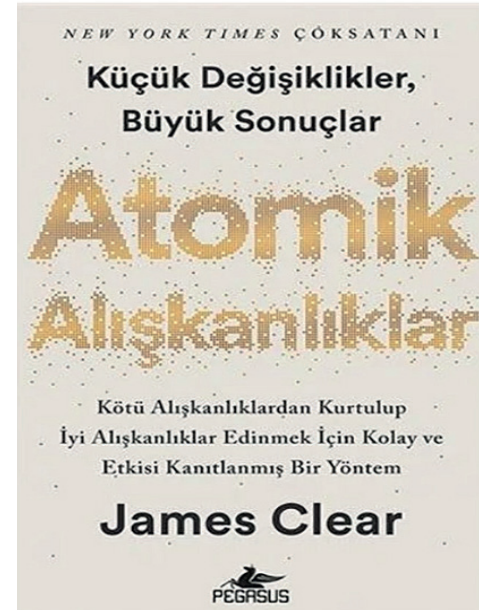
İslam dünyasının kıymetli filozoflarından Farabî İdeal Devlet isimli eserinde ideal/erdemli olarak zikredilebilecek bir toplumun/devletin ne tür özelliklere sahip olduğu, böyle bir toplum yapısındaki insanların ne tarz tutum ve davranışlar sergilediklerini detaylı bir şekilde ortaya koyarken değindiği noktalardan bir tanesi de erdemli şehir halkının hem bireysel hem de toplum olarak sahip oldukları alışkanlıklar konusudur. Bu hususta,

“Erdemli şehir halkının tamamının bildiği ve yaptığı müşterek şeyler vardır, ayrıca her bir sınıfın ve ferdin kendilerine has olarak bildiği ve yaptığı başka şeyler vardır. Bu insanların her biri ancak bu iki şeyle, yani kendisi ve başkası için müşterek olan şey ve mensup olduğu sınıfa özgü olan şeyle mutluluk merhalesine ulaşır. Her biri bu şekilde davrandığında, bu davranışları ona üstün, erdemli bir ruhsal istidat kazandırır ve o bu davranışları ne kadar devam ettirirse, istidadı o kadar güçlü ve mükemmel olur.” (Farabî, 2017, s. 114)

ifadelerini kullanmaktadır. Fakat tüm bu ifadelerden alışkanlıkların sadece erdemli şehir halklarının sahip oldukları bir davranış biçimi olduğu sonucuna varılmamalıdır; zira bunun tersi de geçerlidir. Yani iyi alışkanlıklar erdemli bir şehir inşa etme yolunda insanların atmaları gereken adımların başında yer almaktadır. Ancak iyi alışkanlıklar edinmek her ne kadar hemen hemen herkesin idrakinde olduğu ve bilhassa yılbaşlarında büyük bir heyecanla ‘bu yıl edinmek istediğim alışkanlıklar’

“Bütün büyük şeyler küçük başlangıçlarla gelir. Her alışkanlığın tohumu küçük tek bir karardır.” (Clear, 2020, s. 26)

listeleri yaptığı bir konu olsa da içselleştirebilenlerin çok da fazla olmadığı dikkatleri çekmektedir. Peki, iyi bir alışkanlık edinmek ve kötü alışkanlıkları terk etmek neden bu kadar zor gelmektedir insan nefesine? Neden devamlılık sağlanamıyor? İşte şimdi sizlere bahsetmek istediğim, çok satanlar listesinde uzunca bir süredir gördüğümüz, Pegasus Yayınları tarafından dilimize kazandırılan Atomik Alışkanlıklar eserinin yazarı James Clear da bu soruların peşine düşen ve eserinde bu hususta kolay ama etkili olduğunu düşündüğüm çözüm önerilerine yer veren yazarlardan. İsterseniz buyurun bu hususta neler söylediğine, nasıl öneriler sunduğuna kısaca yakından bakalım.

Küçük Ama Etkili Değişimler

Eserde, ilk etapta, yanlış şeyi yanlış yönde değiştirmeye çalıştığımız için bir alışkanlığı edinme ya da terk etme sürecinde sorun yaşadığımızı ifade eden yazar bir alışkanlık inşa etme sürecini işaret, istek, tepki ve ödül olmak üzere dört basit adıma ayırarak ve bunları da “İyi alışkanlıklar tasarlama- da ve kötülerini bertaraf etmede kullanabileceğimiz pratik bir iskelete dönüştürmeliyiz,” (Clear, 2020, s. 58) diyerek dört yasa şeklinde sistemleştirip okurlarına, örneklerden de faydalanarak, çözüm önerileri sunmaktadır. Bu yasalardan her birinin de

hedeften ziyade sistem inşa etme üzerine kurulu olduğu ve atılan her adımın kimliğimiz lehine veya aleyhine kullanılan bir oy olarak düşünülmesi gerektiği vurgusu sıklıkla yapılmaktadır. Zira *"Hedef belirlemenin amacı oyunu kazanmaktır. Sistem inşa etmenin amacı ise oyunu oynamaya devam etmektir."* (Clear, 2020, s. 30) ve kişinin kimliğiyle uyuşmayan bir alışkanlığın kalıcı olabilmesi pek ihtimal dahilinde değildir. Bu iki temel üzerinde yükselen yasalar ise şu şekildedir:

Görünür Kılın

Davranış Değişikliğinin ilk yasasında yazar hemen hemen her davranışımıza eşlik eden bir unsur olması gereken 'farkındalık' konusuna, *"Bir alışkanlığı farkındalık dışında kaldığı sürece iyileştirmeyi bekleyemezsiniz."* (Clear, 2020, s. 66) diyerek dikkatleri çeker ve istenilen alışkanlığa karşı bir farkındalık yaratabilmek için de onu görünür kılmanın etkili bir yöntem olabileceğini ifade eder. Bu oldukça basit ama etkili bir yöntemdir; örneğin eğer sağlıklı yaşama sahip bir insan olmak istiyorsanız mutfak masanızın üzerinde abur cubur paketleri buldurmanız yerine bir kâse içerisinde meyve buldurmanız sizi ona yönlendirecektir. Bu durumda, yazarın da ifade ettiği üzere, kötü bir alışkanlığı terk etmek için de onu görünmez kılmanın, yani birinci yasanın tersini uygulamanın, etkili bir adım olabileceği sonucuna varılabilir. Eğer görünür kılma noktasında zorluk yaşadığınızı düşünüyorsanız 'alışkanlık skor kartları' yardımı ile oluşturabileceğiniz 'alışkanlık istifleme' yöntemine göz atmanız bu hususta size yol gösterecektir.

Cazip Kılın

İkinci yasa olan 'cazip kılma' aslında kapitalist sistemin oldukça benimsediği bir stratejiyi ihtiva etmektedir. Örneğin, abur cubur türünde bir yiyeceği tüketme isteğinin ardında onun bizler için cazip bir hale getirilmiş bileşenlerden oluşması yatmaktadır. Zihnimiz, henüz o yiyecekleri tüketmeden dahi, ödül beklentisine girerek dopamin salgılamakta ve eyleme geçmemize sebep olmaktadır. Ancak iyi haber şudur ki bu stratejiyi kendi lehimize olacak şekilde yorumlamak ve edinmek istediğimiz iyi alışkanlıkları cazip bir hale getirerek beynimizin dopamin salgılamasına yol açmak sanıldığı kadar zor değildir. Nasıl mı? Yazar bunun için iki yöntem önermektedir. İlki cazip unsurları bir araya toplama yöntemi olup bu yöntemde ilk yasada zikredilen alışkanlık istifleme yönteminden faydalanılabileceği ifade edilir. Bu edinmek istenen alışkanlıktan sonra ödül olarak nitelendirilebilecek bir alışkanlığı yapma şeklinde -örneğin spor yap-

tıktan sonra (edinmek istenen alışkanlık) sosyal medyada biraz vakit geçirmek (istek/ödül)- gerçekleştirilebilmektedir. İkinci yöntem ise çevrenin dönüştürücü gücünden yararlanmaya dayanmaktadır. Kural basittir: *"Etrafınızı sizde olmasını istediğiniz alışkanlıklara sahip olan insanlarla çevreleyin. Birlikte yükselirsiniz."* (Clear, 2020, s. 129) Örneğin, kitap okuma alışkanlığı edinmek isteyen birisi için kitap okuma kulüpleri kişinin alışkanlığı edinme yolunda oldukça etkili olacaktır; Kitaphaber Okuma Hareketi kapsamında oluşturulan okuma guruplarımız gibi.

İkinci yasanın tersi ise itici kılmaktır. Nasıl ki *"Alışkanlıklar onları olumlu duygularla bağdaştırdığımız zaman cazip"* geliyorsa *"olumsuz duygularla bağdaştırdığımız zaman itici"* (Clear, 2020, s. 146) gelecektir. Bu sebeple kurtulmak istediğimiz, zararlı bulduğumuz bir alışkanlığı itici bir hale getirmemiz ondan uzaklaşmamız noktasında etkili bir adım olacaktır.

Kolaylaştırın

Clear, *"Üçüncü Yasa'dan aklınızda kalması gereken ilk bilgi: Yapmanız gereken, alışkanlığı tekrarlamaktır."* (Clear, 2020, s. 155) diyerek bir alışkanlığı edinme yolunda tekrarın önemine dikkatleri çeker ilk etapta bu yasa çerçevesinde. Bu Farabî'nin de dikkatlere verdiği bir noktadır ve o bu konuda şöyle der: *"Nitekim iyi yazı yazma ile ilgili fiillerin düzenli olarak devam ettirilmesi, insana yazı yazma sanatında üstünlük kazandırır ve bu insan bu fiilleri ne kadar çok devam ettirirse, bu fiilleri meydana getiren sanat o kadar güçlü, o kadar mükemmel hale gelir ve böylece, sürekli tekrarı ile onun kuvvet ve mükemmelliği sürekli olarak artar."* (Farabî, 2017, s. 114) Ancak şu da bir gerçektir ki insanoğlunun tabiatı kolay olana yönelme eğilimi göstermektedir. Bu gerçeği göz önünde bulunduran Clear da bu noktadan yola çıkarak edinilmek istenilen alışkanlıkların kolay hale getirilebilmesinde yöntemler önerir. Bunlardan biri en az çaba kuralı olup, *"doğru olanı yapmanın mümkün olduğunca kolay olduğu bir ortam"* (Clear, 2020, s. 168) haline getirmek şeklinde bu kuralı ifade edebiliriz. Örneğin spor için gitmeyi planladığınız salon yolunuzun üzerinde ise oraya gitmek için ekstra bir çaba harcamanıza gerek kalmayacağından oraya gitme ve bunu düzenli bir şekilde tekrarlama ihtimaliniz yüksektir. Bir diğer çözüm önerisi de iki dakika kuralıdır ve yöntem *"alışkanlıklarınızı başlatacak kadar kolaylaştırmak,"* (Clear, 2020, s. 177) sonra da onları tekrarlamaya istek duymak için oldukça basit ama etkili bir yöntem olarak durmaktadır karşımızda.

Tatmin Edici Kılın

“Ödüllendirilen şey tekrarlanır. Cezalandırılan şeyden kaçınılır.” (Clear, 2020, s. 200) düşün- cesinden yola çıkan son yasa ile amaçlanan, bir davranışın gelecek sefer tekrarlanması ihtimalini artırmaktır. Bunun için ise son zamanların gözde yöntemlerinden birisi olan bullet journal benzeri planlayıcılardan, zinciri koparma tablolarından -bu tablolara atılan her bir işaret alışkanlığı hem görü- nür hem çekici hem de tatmin edici kılacaktır- fay- dalanılabilir gibi kendimizi sorumlu hisse- ceğimiz bir sorumluluk ortağından da -sözümüzü tutmamak o kişiye karşı mahcubiyet duymamıza sebep olacağı için alışkanlığı uygulama noktasında aktif olmak verilen sözü tutmanın verdiği tatmin duygusunu yaşamamıza yol açacaktır- faydalanı- labilir.

Sonuç

Hepimizin hayallerini süsleyen ideal/erdemli bir devlet yapısına ideal bir toplumla; böyle bir toplum yapısına ise ideal/erdemli bireylerle ulaşılabilirliği aşikârdır. Bundan dolayıdır ki her bireyin önce ken- disini geliştirmesi sonra da toplumu şekillendirme- si gerekmektedir. Bireyin edindiği iyi alışkanlıklar bu yolda emin adımlarla yürütmesine yardımcı olup ideal devletin inşası yolunda da yapı taşı olarak yer edinecektir. Süreç meşakkatli bir süreçtir fakat unutulmamalıdır ki iyi şeyler zaman alır. Kaldı ki siz, yazarın da ifade ettiği üzere, “1 yıl boyunca her gün %1’lik bir iyileşme kaydederseniz, yıl sonu geldi- ğinde 37 kat daha iyi olursunuz.” (Clear, 2020, s. 18) Gerekli olan sadece biraz sabır... Clear’ın eseri de bu sabrı gösterme ve yürüyeceğiniz bu yolu daha eğlenceli bir hale getirme noktasında size yardımcı olacaktır. İtiraf etmem gerekirse esere ilk etapta kişisel gelişim kategorisinde çok satan bir eser olması sebebiyle biraz mesafeli yaklaşmış- tım fakat okuma tercihlerine güvendiğim dostlar vesilesi ile okumaya başlayınca iyi ki dediğim bir eser oldu. Sizler de mesafeli yaklaşanlardansanız bir şans vermenizi naçizane tavsiye ederim. 2023 yılını yarladığımız şu günlerde bir iç muhasebe yapmamıza da vesile olacaktır. Ülkemizi ve dahi tüm dünyayı erdemli bir yer haline getirmemize yardımcı olacak iyi alışkanlıkların hayatlarımızda çoğalması temennisiyle...

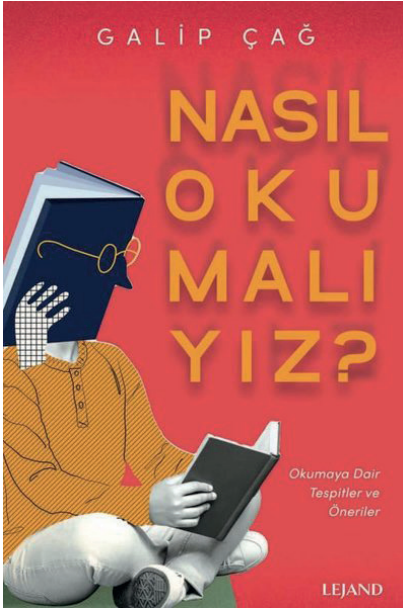
Kaynakça

Clear, J. (2020). *Atomik Alışkanlıklar*. (S. S. Tezcan, Çev.) İstanbul: Pegasus Yayınları.

Farabî. (2017). *İdeal Devlet*. (A. Arslan, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

OKUYALIM AMA NASIL?

Tuba Yavuz

Galip Çağ'ın "Nasıl Okumalıyız?" Eseri Üzerine Bir Değerlendirme

İlkokula başlayıp okumayı öğrendiğimiz vakitten itibaren hepimize okumanın güzelliklerinden bahsedilir. İş o kadar abartılır ki okumak erdem sayılır, okumak hayal gücünü artırır, okumak bilinçli bireyler için elzemdir, okumak toplumları ayağa kaldırır... Tamam da nasıl okumak? Ne okumak? Ne kadar okumak? Okuduklarımız bizde bir davranış değişikliği yaratmıyorsa bu nasıl okumak? Bunlardan kimse bahsetmez sadece okuyun derler. Okuyan insanların toplumda daha ahlaklı, daha dürüst, daha güvenilir olması gerekiyor fakat durum her zaman böyle olmayınca ortada yanlış

giden bir şeyler olduğu anlaşılıyor. İşte tam da bu sorular ve eksik kalan nasıl okumalıyız meselesi üzerine kurulmuş bir kitap Galip Çağ'ın son eseri.

"Nasıl Okumalıyız?" okumaya dair farklı sorunlara temas eden on yedi bölümden oluşuyor. Eserde okurun kafasındaki pek çok soruya cevap bulmaya çalışan ya da kitap okuma alışkanlıklarımızı bir daha gözden geçirmeyi hedefleyen Galip Çağ gözlemlerini ve tecrübelerini aktarıyor. Bunu yaparken okurun da kendini sorgulamasına vesile oluyor. Eseri okurken sıklıkla "evet tam da böyle oluyor" dedim içimden. Aslında gözümüzün önünde popüler kültürün dişlerini geçirdiği kitapları kendimizden bile nasıl koruyacağımızı anlatıyor eser. Kapitalizmle tüketim metası olarak algılanmaya başlayan kitabın bir nesneden çok daha öte bir değişim hareketinin aracı olarak görülmesini arzuluyor Galip Çağ.

Bilinçli Okur

Bilinçli bir okur nasıl olmalı? Nelere dikkat etmeli? Nelerden kaçınmalı? Eserdeki tüm bölümler aslında daha bilinçli bir okurun inşası üzerine. Galip Çağ, hız çağında yaşamının handikaplarını okurlar nasıl hissediyor meselesine değiniyor sıklıkla. Okuma oburları, popüler akımlarla okumayı görsel bir alana çekme çabası, kahveli kitap fotoğrafları, gösterişli kitap okuma grupları, çok okunan kitapları okumanın popülerliği gibi bu çağın bizi kitaba yaklaştırır gibi gösteren ama kitaptan uzaklaştıran tutumundan bahsediyor. Yazar sayıları giderek artan hızlı okuma kurslarını da bu bağlamda sorguluyor. İnsan bir kitabı neden bu kadar hızlı okumak istesin ki? Tüketim çağının yeni kurbanı olarak kitap mı seçildi diye endişelenen Galip Çağ, hızlı okuma kurslarına ve hızla tükenen özüksenmeyen kitaplara dair eleştirel tespitlerde bulunur. Bu bahse dikkat çekmesi bakımından kitabın bu bölümü bana kalırsa oldukça önemli. Gözümüzün önünde popüler kültüre kurban edilen kitabı kurtarma çabasıdır Galip Çağ. Yazar okuma alışkanlıklarının çağa göre şekillendiği vurgusunu sıklıkla yaparken yeme kültürümüz nasıl *fast fooda* kaymaya başladıysa okuduğumuz metinlerde de benzer durumdan söz ediyor. Okumaya dair düzenimizi giderek yitirdiğimizi, hızlı yemek gibi hızlı okumak ve sındirmeden, anlamadan bir yeni okumaya geçmenin zararlarından bahsediyor eserinde.

Galip Çağ tam da bu noktada çok okumanın övgüsü yerine nitelikli okumanın övgüsü tercih edilmeli diyor. Hatta bırakın övgüyü okumanın bireysel bir eylem olması vurgusu da sıkça eserde

dile getiriliyor. Okumak insanda bir değişim yaratmalıdır. Bu değişimin sadece kişinin iç dünyasında değil toplumsal yaşamda da karşılığı olmalıdır. Okumanın geliştirdiği ve değiştirdiği insanların görünüşte çok kitap okuyanlar kadar fazla olması maalesef bunun bir görsel algı olduğunu da kanıtlar niteliktedir.

“Çok okuyor imajının görsel olarak kişiye sağladığı düşünölen ‘iyi okur’, ‘çok okur’, ‘kitapsever’ kimliklerinin oldukça sathi ve geçersiz olduğu iddiasının temel dayanağı, gerçekten iyi okumanın bireyde yaratacağı tavır değişikliğinin görölmesidir. Kitaplarla olan niceliksel ilişkinin niteliğe dönüşmemesidir.” (s.26)

Galip Çağ eser boyunca farklı konularla okumaya dair tespitlerini paylaşsa da sürekli vurguladığı nokta: şehir hayatının, teknolojinin, rekabetin kitapla olan gerçek bağımızı sentetik hale getirmesi. Okurların bu nedenle daha bilinçli olması gereğine değiniyor yazarımız.

Bilinçli Alışveriş

Çağımızın genel bir sorunu olan tüketim, kitaplar konusunda da zaman zaman sorun yaratabiliyor. Sadece okumak maksatlı değil almak için alınan ya da almadan durulamayan kitaplar yığın haline geldiğinde onlara sahiplenme güdüsüyle özel anlamlar yüklediğinde işin rengi değişiyor. O zaman kitap, okunmak için değil rafları doldurmak, daha çok kitaba sahip olmak için alınır hale geliyor.

Kitap almanın evvela maddi bir boyutu var. Kütüphanelerden okuyup iade etmek yerinde kitaplığımızda olsun diye alınıyor kitaplar. Yazarın tabiri ile insan kendisini güvende hissettirecek kitapları almak istiyor. Tabii bir de maliyeti var işin. Artık kitapçı kitapçı gezmek yerine internet sitelerinden indirim kovalayarak kitap almaya başladık hepimiz. Bu bakımdan kitapçı sayıları azalırken internette satış giderek artmaya başladı. Yazarımızla aynı fikirde olduğumuz bir nokta da kitapçılarda kitapla kurulan bağın internette sağlanamaması. Biraz romantik gelse de hâlâ kitaba dokunarak, hissederek alışveriş yapmanın internette yapmaktan çok daha kıymetli olduğunu düşünüyor Galip Çağ. Kapitalist dünyada nesnelere kendi işlevlerinden daha büyük anlamlar taşıyabiliyor. Onlara yüklenen yapay manalar ile onların mutlaka edinilmesi gerektiği fikri oluşturuluyor. Bu da okurun kitapla olan bağını etkiliyor. Kitaplı objeler, kitap okumak için gerekliymiş gibi algılanıyor. Masa lambası, renkli kalemler, postit, kitap kılıfları, ayraçlar... Ya da bazı kitaplar kendi değerlerinin dışında bir meta olarak

popülerlik vesilesi sayılıyor. Bazı popüler kitaplar sırf herkes okuyor diye de alınabiliyor.

“Kitap alışverişinizde dostlarınızı da düşünebilir, gerektiğinde hediye edebileceğiniz kitaplar alıp kütüphanenize koyabilirsiniz. İyi bir kütüphanenin oluşmasında bereket kavramının etkisi büyüktür. Yoksa bir kütüphaneye değil kitap yığınınına ya da görsel bir dekora sahip olursunuz. İyi bir kitap alışverişinin gayesi çok kitaba değil kendinizi güvende hissettirecek kitaba sahip olmaktır.” (s. 34)

Girdaplı çağın tüm bu hengâmesinde bilinçli okurun unutmaması gerekenin sadece kitapla olan yalın ilişkisi olduğunu savunuyor Galip Çağ.

Okumak ve Yazmak

Bana kalırsa her yazarın ortak olduğu bir fikir vardır ki okumadan yazılmaz. En iyi yazma yöntemi iyi okumaktır. Fakat denklemin tersten kurunca okuyan herkes yazmak zorunda değildir elbette. Ama her iki durumda da okurken not almak, satırların altını çizmek karalamak gerekli midir? Galip Çağ okumayla ilgili diğer kurallara, dayatmalara, zorunlara karşı çıktığı gibi buna da karşı çıkar. Kitap okumak bireysel bir eylemdir ve bu eylemin hangi şartlarda olacağı konusu kişinin inisiyatifindedir diye düşünür.

“Okumak tamamıyla bir özgürlük alanı. Seçimlerinizden okuma metotlarınıza kadar her şey sizin tercihinizle belirlenir ve kimsenin bu tercihleri eleştirme hakkı yoktur. Ancak bu seçimler okuma eyleminin önünde birer ön şart ya da tüketim zorunluluğu haline gelirse işte o vakit bir müdahaleye de ihtiyaç olduğunu düşünürüm kendimce.” (S. 65)

Son Söz

“Nasıl Kitap Okumalıyız?”ı okurken hem kendi okuma alışkanlıklarımı gözden geçirdim hem de fark edemediğim noktaları fark etmeye başladım. Özellikle popüler kültürle okuma alışkanlıkları arasındaki sentetik bağdan rahatsız olan biri olarak kitabın gençlere faydalı olacağı kanaatindeyim. Bir okuma kültürü geliştirmek, verimli okuma yapabilmek için kitapla aramızdaki engelleri önümüze sermiş Galip Çağ. Bize düşen hızla tükenen tüm değerler gibi kitabı ve okumayı da bu girdapta kaybetmemek.

Galip Çağ, Nasıl Okumalıyız, Lejand Yayınları, İstanbul, 2023, 118 sayfa

Sayfadan Beyazperdeye

ESKİLERDEN, ESKİMEYENLERDEN: ÖLÜ OZANLAR DERNEĞİ

Şerife SALİHA BUĞA

"Size kim ne derse desin sözcükler ve fikirler
dünyayı değiştirebilir."
(Ölü Ozanlar Derneği filminden)

İnsanın doğayla, insanla ve tanrıyla olan bağlarına ket vuran, tüm bunlara yabancılaşmasına sebep olan modernite onun kendi varlığına dahi yabancılaşmasına yol açmış, bunun neticesinde ise dünyada olan bitenlere kayıtsız kalan insanoğlu kendisine de kayıtsız kalmaya başlar olmuştur. Oysa tasavvuf ehli tarafından 'küçük âlem' olarak nitelenen insan Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. İçindeki engin denizleri keşfetmek içinse 'kendini bil/tanı' düsturunu hakkıyla idrak etmesi ve bu düsturun gereğince yaşamını şekillendirmesi gerekmektedir. Ancak bu pek de kolay olmayan bir süreçtir. En başta büyük bir farkındalık ve cesaret gerektiren süreçte insanoğlu yolunu aydınlatacak kimselere gereksinim duyabilmektedir. Bu kimselerin başında ise şüphesiz peygamberler gelmektedir. Onlar hâricinde filozoflar, âlimler zikredilebileceği gibi yazarlar, şairler de insanoğluna bu yolda kılavuzluk yapabilmekte; sarf ettikleri sözlerle ve ortaya koydukları eserlerle, kendi tecrübeleri dahilinde, insanoğluna ışık tutabilmektedirler. Böylelikle insanlar üzerinde iyileştirici gücü bulunan edebiyat kimi zaman da kişinin kendini tanıması yolunda bir mum ışığı vazifesi görebilir. Bahsini etmek istediğimiz N. H. Kleinbaum'un aynı isimli eserinden uyarlanan, en iyi senaryo ödülüne lâyık görülen, senaristliğini Tom Schulman'ın yaptığı, yönetmen koltuğunda ise Peter Weir'in oturduğu 1989 yapımı film *Ölü Ozanlar Derneği* de bunun 'nasıl'ını gözler önüne sermesi açısından kıymetli bir yapımla karşımızda durmaktadır. İsterseniz buyurun gelin filmimize kısaca bir göz atalım; nasılına beraber bakalım.

Ölü Ozanlar Derneği Filmine Kısa Bir Bakış

Filmimiz izleyenlerini ülkenin saygın okullarından bir tanesi olan; temel direklerini gelenek, onur, disiplin ve mükemmellik olarak sıralayan Welton Akademi'sinin yeni eğitim-öğretim yılının açılış töreniyle karşılaşır. Elbette ki ne okulun katı yöneticileri ne çocuklarını kendi hayallerine göre şekillendirmek için çırpınan veliler ne de öğrenciler okula yeni atanan edebiyat öğretmeni John Keating'in (Robin Williams) hayatlarında nasıl bir rol oynayacağına dair en ufak bir fikre sahip değil-

lerdir. Bunu anlamaları için ise fazla beklemelerine gerek kalmayacaktır; zira daha ilk dersten Keating, nam-ı diğer Kaptan, okulda bulunan diğer öğretmenlerden farklı olduğunun sinyallerini verecektir. Öğrencilerini derslikten çıkarıp mezunlar köşesinin önüne getirerek işlediği bu derste okudukları bir şiir üzerine sarf ettiği şu sözler öğrenciler üzerinde soğuk düş etkisi yaratacak ve zihinlerine ilk soru işaretinin düşmesine vesile olacaktır:

"Yaşadığın günü kavra! Henüz vakit varken tomurcukları topla. Şair bunu neden yazmış? Çünkü hepimiz solucan yemi olacağız arkadaşlar! Buna ister inanın ister inanmayın, her birimiz bir gün nefes almayı kesecek ve öleceğiz. Şimdi öne doğru bir adım atın ve geçmişten gelen bu yüzleri biraz inceleyin. Onlara daha önce ciddi olarak bakmadınız. Sizden pek farklı değiller. Sizler gibi gözleri umutla dolu. Peki, yapabileceklerini yapmak için yaşamaya acaba çok mu geç başladılar? Çünkü bu oğlanlar artık çiçeklere gübre oldu. Ama dikkatle dinlerseniz size fısıldadıklarını duyarsınız: 'Carpe Diem. Yaşadığınız günü kavrayın çocuklar. Hayatınızı olağandışı yapın.'"

Öğrencilerin ilgisini çekmeyi başaran Kaptan'ın diğer dersleri de sıradan olmaktan epey uzaktır. Derslerini bazen yürüyüşler eşliğinde bazen öğrencilerin ellerine tutuşturduğu yazılı kâğıtlar varken futbol topu ile şut çektirerek bazen de onları masanın üzerine çıkmaya teşvik ederek işleyen Keating'in aslında tüm bu derslerde vermek istediği mesaj aynıdır: Carpe Diem. Ancak burada şu notu düşmekte fayda vardır: Keating'in aşılama çalıştığı Carpe Diem felsefesi günümüz kişisel gelişimcilerinin, 'sen özelsin, kimseyi dinlemene gerek yok, canın ne isterse onu yapabilirsin, önemli olan sadece ama sadece sensin!' vesaire şeklindeki bencilce davranışlara sevk eden, ezbere sıralanan mottolarından çok farklı bir anlam ihtiva etmektedir. Zira Kaptan'ın öğrencilerinden farkına varmalarını, kıymetini bilmelerini istediği 'an' Saadettin Ökten'in "*An, kula bir emanet,*" (Saadettin Ökten, 2023, s. 135) sözüyle ifade ettiği, emanet olan anın ta kendisidir. Popüler kültürün kişisel gelişim anlayışından ziyade kişinin, kısaca fikrî ve fikhî anlamda olgunlaşması anlamına gelen, tekâmülünü gerçekleştirmek bu yolla da kendini tanıyabilmek, kendi özünü keşfedebilmek için

kadrini kıymetini bilmesi gereken zaman dilimidir. Bu zaman diliminin değerinin idrakine varan öğretmen öğrencilerinin de bu idrake varabilmeleri için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışırken kendi tekâmül sürecinde yolunu aydınlatanların yardımına başvurmaktan geri durmaz. Bu kimseler yazarlar ve şairlerden başkası değildir. Edebiyat ve sanatın “karanlıklarda yürüyen, yönünü bilemeyen insanların attıkları adımlarının sağlamlığını düzenleyen, yolunu aydınlatan” (Sarı, 2020, s. 35) gücünden faydalanarak çevrelerinden esen rüzgârla oradan orya savrulan ve savruldukça kaybolan gençlere kayboldukları o hayat yollarında, “Size kim ne derse desin sözcükler ve fikirler dünyayı değiştirebilirler.” diyerek yollarını aydınlatacak kelimeler verip onların nereden geldiklerini, nereye gittiklerini ve nasıl bir yolda olduklarının idrakine varmalarını; içinde buldukları her anın kıymetini anlamalarını sağlamaya çalışır. Ancak onları bu yola davet ederken, “Sadece yazarın ne düşündüğüne bakmayın. Kendi düşüncenizi değerlendirin. Kendi sesinizi bulmaya çalışın.” demeyi ihmal etmez. Bu dersler neticesinde edebiyatın, sanatın tadını almaya başlayan ve onlara ilgi duymaya başlayan gençler için yavaş yavaş bambaşka dünyaların kapıları aralanmaya başlar.

Keating’in sıra dışı eğitim yöntemleri okulun gelenekçi öğretmenlerinin ve velilerin gözünden kaçmayacaktır ve Kaptan eleştirilere maruz kalacaktır. Ancak o inandığı yoldan geri dönmeye hiç de niyetli değildir; tıpkı gençliğinde olduğu gibi! Zira Keating’in okul yıllığını çocukların bulması ile -Keating Welton Akademi mezunudur- öğreniyoruz ki o ‘her şeyi yapabilecek biri’dir. İmzasının olduğu girişimlerden bir tanesi de Ölü Ozanlar Derneği’dir. Yılıktan öğretmenleri hakkında okudukları öğrencileri heyecanlandırarak, zaten büyük ilgi duydukları Kaptan’larına karşı ilgileri daha da ziyadeleşecektir. Keating’in yaşantısı onlara hem örnek teşkil edecek hem de harekete geçmeleri noktasında bir kıvılcım işlevi görüp cesaret verecektir. İlk iş olarak Ölü Ozanlar Derneği’ni yeniden canlandırma kararı alırlar; öğretmenlerinin yaktığı meşale artık onlardadır! Okul yakınlarındaki Kızılderili mağarasında toplantılarını gerçekleştiren gençler için şiirle okudukları, hikâyeler anlattıkları bu mağara Platon’un mağarasından ziyade Ashab-ı Kehf’in mağarasını çağırıştırır. Zira Platon’un mağarasından zincirleri koparıp çıkabilmek özgürlüğe atılan ilk adım iken Ashab-ı Kehf baskıdan, haksızlıklardan kaçıp sığındıkları mağarada gerçek özgürlüğü bulabilmiştir. Okullarının, ailelerinin baskıcı tutum ve davranışlarından bu mağaraya sığınan gençler

burada rahat bir nefes alırken kendi içlerine bakma, kendilerini keşfetme fırsatı da bulurlar; kendi seslerini dinleme cesaretini göstermeye başlarlar. Ancak ne yazık ki bu güzel günler pek uzun sürmeyecektir; zira Keating’in eğitim anlayışından ve bunun neticesinde çocuklarda gözlemlenen değişikliklerden rahatsız olan okul yönetimi ve aileler bunu engellemek için ellerinden geleni yapacaklar ve nihayetinde kendi baskıcı tutumları yüzünden intihar eden bir öğrencinin Keating’in aşladıkları yüzünden olduğunu iddia edip onu okuldan uzaklaştıracaklardır. Oysaki hesaba katmadıkları bir şey vardı: Yüreklere bir kez özgürlük meşalesi yakıldı mı kolay kolay söndürülemez! Kaptan’ın devrettiği meşale de kolay kolay söndürülemeyecektir.

Sonuç

Edebiyatla harmanlanan filmde, Keating’in alın-tılar yaptığı yazar ve şairler yüzlerce yıl öncesinde yaşamış olmalarına rağmen insanların yollarını aydınlatmaya devam edebilmektedir. Bu açıdan eskilerden olmasına rağmen eskimeyen yapımlar arasında yer edinerek tekrar tekrar izlenmeyi hak eden filmimiz de -bunda Robin Williams’in muhteşem oyunculuğunun etkisi de yadsınmaz elbette!- Keating’in güç aldığı yapıtlar misal, yüreklere dokunmaya devam etmekte; ortaya koyduğu senaryo ile kişilere ilham olabilmektedir. Öyle ya bir eser ister yüzlerce yıl öncesinden ortaya konmuş olsun ister yeni isterse de tarihin tozlu rafları arasında kaybolup gitsin; hangi eserin ne zaman ortaya çıkıp bir yüreğe dokunabileceğini kim bilebilir ki?

Nihayetinde ise umulur ki film düşün dünyamıza, edebiyat dünyamıza, sanat dünyamıza katkıda bulunan, nitelikli eserlerin peşinde olan, ortaya koydukları yapıtlarla insanların yollarını aydınlatan her bir yazarın, şairin, sanatkârın kıymetini anlamamıza; eserlerinden hakkıyla istifade edebilmemize vesile olsun. Onlara ne kadar teşekkür etsek azdır. İdrakine varabilmek temennisiyle...

Kaynakça

Saadettin Ökten, K. S. (2023). *Dünyaya Geldim Gitmeye*. İstanbul: Turkuvaz Yayınları.

Sarı, A. (2020). *Edebiyatın İyileştirici Gücü*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Film: *Ölü Ozanlar Derneği*, Yönetmen: Peter Weir, Senarist: Tom Schulman

DOSYA

Niçin Kitap Okuruz?

Bilal CAN

Kitap, bir meta olarak günümüzde artık sönüm-lenen bir hale bürünerek görsel iletişim araçları karşısında etkisini büyük ölçüde yitirmiştir. Yitirilen ve yitirmeye başlanan sözlü, yazılı anlatı, aktarı ve düşünce ürünleri olan kitaplara bugün bir ağıt yakma girişimimiz olacak mı, yoksa onu sahiplenip bağrımıza basıg, onu evimizin en güzel yerinde ağırlamaya devam edecek miyiz? Renkli ve parlak ekranlardan gözlerimizi ayırıp, mat ve küçük harflerle yazılmış sayfalara dalmak için ne sebebimiz var? Sadece okumak mı, sadece vakit geçirmek mi, sadece şık ve entelektüel gözük mi...

Kitap, okuyanda farklı düşünceler, hayaller, bakış açıları kazandırdığı gibi onun zihninde gerek edebi, gerek kültürel, aktüel, psikolojik ve sosyolojik bölümlemelerle ayrı bölümler açabilen etkiye sahiptir.

Kitapların, insan zihninde açtığı bölümlemeler onun hayata ve olaylara, olgulara bakış açısını genişleterek bu gün bilgisayarların yaptıklarından kat be kat üstün bir özellik taşımaktadır. Ama modern çağın getirmiş olduğu baskıcı ve otoriter uygulamalar, insan zihnini ve bedenini konfora alıştıran merakı kitabı, zor ve eziyetine katlanılması gerekli bir olgu haline dönüştürmüştür. Görüntüye gittikçe artan ilgi nedeniyle tüm yönelimler görüntüler üzerinden anlatım biçimine yönelmiştir.

Bir tür hiyeroglif okurculuğa yönelen insanlar, modern dünyanın en etkili okurları haline büründü. Artık her şeyin görsele döndüğü bu çağ, kendi dilini görseller üzerinden yeniden icat edip kurguladı. Bu da her bilgiyi görselleştirme soruna neden oldu. Görseli olmayan bir şeyin varlığı inkâr edilecek seviyeye indirgendi. İletişim sektörü bu olguyu kullanarak çoğunlukla görsel manipülasyonlarla kitleleri yönlendirmeye ve o görseli; inançları, ideolojileri haline getirmeye yönlendirmektedir. Fakat görseller, görsel hafıza sürekli olarak yenilenme ihtiyacı da duyduğu için sürekli bir biçimde üretilen yeni bir görsel çağa girmiş bulunmaktayız. Bu da, görsellerin daha güçlü bir biçimde dünya üzerinde yayılım göstermesine imkân sağlamıştır.

Bilginin günümüzde kolay erişimi, bilgiye olan ilginin vasatlaşmasını da beraberinde getirmiştir. Bilgi bu gün, çöpe atılan kitap kolileri gibidir. Onun değerini bilen bir kâğıt yahut plastik toplayıcısının eline düşmedikçe kendini ona vermeyecektir. Özgün bilgiye sağlam niyetle bağlanmışlar günümüzde tıpkı o atık toplayıcıları gibidir. Karşlarına kalıp halinde sunulan ve her şeyi bilirimci tavrından uzak, araştırmaya odaklanmış kişiler, bilginin kıymetini bilen kişilerdir.

Kitap, bilginin harflerle, sembollerle kalıcılığını sağlayan bir unsurdur. Salt bir meta olarak algılamak bu yüzden yanıltıcı olacaktır. Kitaba, bir kutsiyet arz etmedikçe bize sırrını, içerisindeki özü vermeyecektir. Kitap, kendisi için uyarlanmış ve ayarlanmış bir vakit ister, bu yüzden kiskançtır diyebiliriz, çünkü kendisinden başka bir işe ve eyleme bakışın kapatılmasını ister. Kendisine odaklanmadıkça kapılarını açmaz ve sırrını ifşa etmez. Kitap için ona özel ayarlanmış bir zamanın olması gerekir, mekân ayrımı ise yapmaz. Fakat kendi mekânını insan zihninde kurgular. Zihinsel bir seyahate çıkartarak kitaba özgü mekânsallıklar içerisinde dolaştırır. Özellikle edebî eserlerin roman, hikâye, seyahat yazıları ve şiirde mekânlar arasında dolaşıma çıkartır.

Niçin kitap okuruz? Bu soruya aradığımız cevaplar bizlerin aslında kitaba bakış açısının da bir tür özeti niteliğinde. Kitabı nasıl tanımlıyorsak, okuma biçimimizi de ona göre uyarlıyoruz.

(görsel – pexels.com, @mutecevvil)

KİTAPHABER

KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

06

ÜLKER GÜNDÜĞÜ
ETİHEM ERDOĞAN
A. EREKAN AKAY
EMRE GÜL
MERKVE TÜRTSEVER
EMRE MİYASOĞLU
RESUL BULAMA
GURBET LÖY
NECLA DURSÜN
TUBA YAVUZ
AYŞE BAĞCA
VİLDAN KILIÇ
YILMAZ YILMAZ

KİTAPHABER

KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

06

ÜLKER GÜNDÜĞÜ
ETİHEM ERDOĞAN
A. EREKAN AKAY
EMRE GÜL
MERKVE TÜRTSEVER
EMRE MİYASOĞLU
RESUL BULAMA
GURBET LÖY
NECLA DURSÜN
TUBA YAVUZ
AYŞE BAĞCA
VİLDAN KILIÇ
YILMAZ YILMAZ

TÜRK EDEBİYATINA BİR VEFA

KİTAPHABER

KİTAP

0

KİTAPHABER

KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

05

ETİHEM ERDOĞAN
SERİP SAĞLAM
UGUR CUMACIOĞLU
TUNUS EMRE
NECLA DURSÜN
ETİHEM ERDOĞAN
MUSTAFA BUKAZ
MUSTAFA BUKAZ

MANEVİ VATAN: TÜRKÇE

BİLAL CAN
FAHRETTİN İZZET
SERAP AYDIN
ÜLKER GÜNDÜĞÜ
GÜLSAZ ELAĞÇI
ALİ SAKAL
TUNUS EMRE
NİHAT ÇINAR
RECEP AYIK
ETİHEM ERDOĞAN
MUSTAFA BUKAZ

Manevi vatan kavramı, bir insanın yaşadığı toprakların ötesinde, ruhani bir vatanı ifade eder. Bu kavram, insanın kendini tanıdığı ve yaşadığı toprakların ötesinde, ruhani bir vatanı ifade eder. Bu kavram, insanın kendini tanıdığı ve yaşadığı toprakların ötesinde, ruhani bir vatanı ifade eder.

KİTAPHABER

KİTAP

0

KİTAPHABER

KİTAP VE ELEŞTİRİ DERGİSİ

04

ETİHEM ERDOĞAN
ÜLKER GÜNDÜĞÜ
SERİP SAĞLAM
UGUR CUMACIOĞLU
TUNUS EMRE
NECLA DURSÜN
A. EREKAN AKAY
TUBA YAVUZ
MUSTAFA BUKAZ
GÜLSAZ ELAĞÇI
MUSTAFA BUKAZ
MUSTAFA BUKAZ

ETİHEM ERDOĞAN
ÜLKER GÜNDÜĞÜ
SERİP SAĞLAM
UGUR CUMACIOĞLU
TUNUS EMRE
NECLA DURSÜN
A. EREKAN AKAY
TUBA YAVUZ
MUSTAFA BUKAZ
GÜLSAZ ELAĞÇI
MUSTAFA BUKAZ
MUSTAFA BUKAZ

Transhümanizm Yeni Bir Çağ Mı, Yeni Bir Akım M?

TRANSHÜMANİZMİN
DİJİTALİZM VE SİYASETİN İLE İLAKİSİ

BİR FİREZİN SAMP DOLMA
KONUŞMALARININ